

APOSOR

Ñeti garosikao

Aposor ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Ruka aban pop garos tep modataz abatao Ruka hameg-ñeti pov menah, met tokat ñeti mod epov amun red menahao ev. Met Iesuz aposor gog abanarinaan honeo pi het parum mañooh-ñetiñ pi hateveteoh, ma Polir modari gogov tovai soohan pi parunaan honeo sohapuh pimauz etañinaan et hareoh, ma parum haoh-ñetiñ pi tinam hateveteoh.

Met aposor aban pori Kristohö pim gogot tovai sohopenez mañahaek garos Zerusalem zeitak het Zuda añarabon kapot tat Zerusalem poek Pul Tinap erat meñizahan ñetiv mañooh. Met tokat narah Pilip garos Sameria zeï ahö potak sat añarab poekarin mañooh. Met tokat mod narah Polir aban modari zeï hotoh heh-modasikaroh sat Iesuz ñeti tinao añarabon bar mañovai sooh. Met pot mañovai soohan añarab Zuda bon, oñ patari amun Iesuz ñetiv hatevetet pimaz homeo badae batoohan añarab pat porir Zuda pori main main berat hehaek, maot honeo Godiz togut ravat pimaz homehot heh.

Met aposor aban pori pot tovai soohan Godiz Pul Tinap meñizooan Godiz kezao ou ravah, povoz tep epat rekö hahopanezari Godiz Pul Tinap ma pim kezavoz kapot tin hodad ravohopanez hat menah.

Met Kristo abarah maot hasahan krismasañ 33-iz zut bon tahan Ruka tep epat red menah.

Paru Iesuz aposor abanariz tovai soohariz ñetiv

Pul Tinap meepanez au mañah

¹ Met Tiopilas, ne tep garos menohotak batam Iesuhö kapot tat tovai emohot añarabon bade de mañoohan Godihö abarah bat helah-ñeti poñ ne ni rekö hat hodad tekez hamenat nanoh.

² Met Godihö Iesu abarah bat helapanez tahporah Iesu Godiz Pul Tinapuhö meñizahan batam pim aposor aban ba ou batahan heh-porin gog mapoñ tohopanez au mañahan heh. ³ Met Iesu ñomat maot bal hah-porah alizañ 40 pi hamarrah heh. Met hamarrah hehapuh orah rezah pim mañairoohari hehaek paru piin etet, Rotap pi maot birirí ravat hez, pot homepenez hat emat heris mañairovai sooh. Tat pi Godiz masakavoz roketak añarab hepenezavoz ñetiv bar mañovai sooh.

⁴⁻⁵ Met narah Iesuz mañairoohari topourat pinañ honeo paru gipiz nohot hehapuh parun ah ñeo epat mañah. “Tovai ari zuam Zerusalem ze i epat betet sotunei, oñ ari gaa tat hepeken Pul Tinap arihaz meeman erapanez ñai bizat etet hezei. Met batam arinañ ne hehö-porah nem Papapuhö arimaz pim Pul Tinap au hahan hez-ñeti pov arin bar haañoh, ‘Met Zoan pi Zodan iverih añarab iv nenavonañ ivoh memeoh, oñ petev totoiam ariti Pul Tinap meeman emapanen ari bepek.’ Pot haañoh, povoz ari ev am gaa tat hepeken God pim Pul Tinap ari anapan.”

⁶ Met mod narah aban Iesuz ba ou batahan heh-aposor pori paru Iesunañ honeo topourat het

Iesun epat at mañah, “Deim ahop ae, petev ni kez teken, batam darim mimiholoz hehat dari-mauhö maot darim zeï epesiz korav ravat tin hek ma tair?” ⁷ Pot at mañahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Hatevetei, nem Papap tokat tohopanezat pimauz hodadevok au hakahan hez, oñ hodad tepekez pi arin naañotü. ⁸ Oñ pi Pul Tinap arih meepanen erapanez porah kezao anapanen, ari aban eperi nem tooh-ñetiv añarabon bar mañovai sohopek. Tat nem ñetiv orah rezah Zerusalem zeï epatak porin ma Zudia zeisik porin ma Sameria zeisik porin mañohopekepuh sat zeï modasikaroh añarab maporin bar mañovai sohopeken nem ñetiv ahö ravat sapanen paru hatevetet nemaz hodad tapan,” pot mañah.

*Iesu abarah helah-ñetiv
Mak 16:19-20; Ruka 24:50-53*

⁹ Met Iesu ñeti pov mañat bon tovai tapuraham God Iesu bat abarah helahan aban pinañ honeo hehari et bameet hehan helat unitak iz ravat sah. ¹⁰ Tahan paru abarah am et bameet hehan teri taputanañam aban nañariv dimir giv aeratü tat heh-nañariv parum nakoe ou ravat rouvat heh-puh, ¹¹ epat mañah, “Ari Galili abanari, tairaiz ari rouvat abaran etet hez? Met Iesu abarah bat helahan eteg-okatap maot tokat erapan.” Pot parun mañah.

Zudasiz urutak nap ba ou batah

¹² Pot mañah-porah paru dañ pov betet ho-toh bon oñ totoi, 1 kilomitaz zut, Zerusalem zeitak sah. ¹³ Met poek sa berevahapuh parum zeï mamog het emah-pomakeh sat zeï tovmak

demahan hehaek zeï girü revahavok sat heh. Met aban poriz abatañ ev, Pitar, Zonir, Zemisir, Andurur, Pilipir, Tomasir, Batolomiur, Matiuur, Zemis modap Alpiasiz ropur, Saimon modap pi Selot porihanañ nap, met Zudas Zemis modapuz rop. ¹⁴ Met aban abatañ ev menoh-eperir Maria Iesuz nonopur bosiholor añ modari paru orah rezah topourat lopori bahun batat het Godin mañ mañohot poek heh.

¹⁵ Met paru poek hehan aliz nañ bon tahan Iesuz homeo badae batat heh-mod nari emahan paru poek topourat honeo ravahan añarab 120 ravat heh. Tat Pita parum ñaravatakanañ bal haz rouvat Parun ¹⁶ epat mañah, “Nem modari, met Zudas Iesu bapanez ñai abanariz garos emah. Met pot tapanez batam Devid darim mimip Pul Tinapuhö hodadeo manahan ñetiv menahan hez-poek Zudas pot tahan rotapuv ou ravah. ¹⁷ Met dari hodad, Zudas Iesu pimauhö ba ou batahan deinañ karar het gogot toogip ok,” pot mañah.

(¹⁸ Met Zudas pi Iesu hori pov metapanez hat Zuda aban ahorihö monis manahan pi bat moni posinañ ham nat zum tahapuh poek ñodat ñequeo ur rapat zat map ozourahan ñomah. ¹⁹ Met Zudas ñomah-ñeti pov hahan añarab Zerusalem zeitak hehari hatevetet ham potaz abatao Akeldama mañamah. Met parum ñevonañ abat povoz kapot epat, Nap ur ñomapanez hat zumao manah-mon posinañ zum tah-hamar ev.)

²⁰ Pot mañat Pita maot epat mañah, “Met dari hodad, batam tep nataz abatao Buk Song tep potak Zudasiz ñetiv epat menahan hez,

Pim hamat ravat hez-poek rekot nap nasotü, oñ
betez hepan. *Buk Song 69:25*

Met ñeti teri mod nat epat amun menahan hez,

Aban nap pim urutak rouvat het gogot tohopan.
Buk Song 109:8

21-22 Met pot pim menahan hezatom dari tat Zudasiz urutak aban rouvapanez mod nap ba ou batak. Met batam Zoan Zodan iverih añarab ivoh memeoh-porah ari tairari Iesu ñetiv haohan deinañ honeo het hatevetevai emohot hegipuh Iesu bal hat helahan eteg-porihanañ nap dei abanari 11 eperinañ honeo het gogot tohokaz dari ba ou batak. Tapanen pi deinañ honeo het rotap Iesu bal hakahan eteg-ñetiv añarabon mañovai sohok.”

23 Pot mañahan paru aban nañariv ba ou batah, met aban napuz abatao Zosep, met pim abat modavokaro Basabas Zastas pot mañooh-pop, met aban modapuz abatao Matias mañooh, poñariv ba ou batah. 24 Tat mañevok epat mañah, “Deim Amip, ni añarab maporiz loporizaroh homeamahat map hodad hakez, pvoz aban ba ou bateg-epañarivihanañ nap nim ñetiv haovai sohopanez popun añaireken dei etet hodad ravak. 25 Tat Zudas nim ba ou bateñin heh-pop dei haevetet pim hañiv bat horiek hasahapuz urutak pi rouvat deinañ honeo het nim gogot tohopan.” 26 Pot mañeo hahapuh aban poñariviz abatavokaro helevokaroh menat, “Tairap ritou tapan,” pot hat betet etehan Matiasihö ritou tah. Tahan pi bamain batahapuh aban Iesuz aposor aban mod 11 porinañ honeo gogot tohopanez meñehan heh.

2

Pul Tinap paruti emah

¹ Met tokat Zudaholoz topourat gipiz nooh-aliz nasiz abatao Pentikos hamah-aliz posik añarab Iesuz homeo badae batat hehari paru zeï namakeh topourah. ² Tat hehan abarahanañ pei nai hadavoz zut pi ñe ahov haovai erahan paru hat-evetehan pei poi parum zeï heh-pomakeh lokat an pap manahan, ³ paru etehan it rai raisiz zut het rapat parum gagañik rouvat heh. ⁴ Tahan Godiz Pul Tinapuhö parum loporizaroh er horat map rekö ravat badede bavatahan añarab zeï modasikarohariz ñeñ parum hodad nat heh-poñinañ kapot tat ñetiñ hah.

⁵ Met porah Zuda añarab narizaro Godiz zait tat mañ hahot hehari parum zeï kapoñ betet hotohanañ emat Zerusalem zeitak heh. ⁶ Met añarab pori poek emat hehaek ñeo ahoam haovai emahan hatevetet, “Tair ev tah batah,” pot hahapuh, Iesuz homeo badae batat hehariz nakoe emat hatevetehan map zeï modasikaroh haoh-ñeñinañ haohan, tin parum ñeñinañ hahavon hatevetet agol atat ñeñ bon tahan etañ hon harë tahapuh, ⁷ nae nap epat mañah, “Ae ui, met paru ñe navor navonañ hamah-aban eperi Galili zeï honesikanañari eveg, ⁸ met tair tat paru zeï modasikarohariz ñeñinañ hamahan dari hateveteameg.” ⁹⁻¹¹ Pot hahapuh paru maot epat hah, “Darim ñeñ main main hameg, oñ paru aban eperi Godiz redeo añarabon mañairovai emooh-ñeti tin poñ darim ñeñinañ hamahan

tinam hateveteameg. Oñ etei, dari ev hez-
eperi honeekanañ naem, oñ zeï maposikaroh,
Patia zeisikanañ, ma Midia zeisikanañ, ma Ilam
zeisikanañ, ma Mesopotemia zeisikanañ, ma Zu-
dia zeï epesikanañ, ma Kapadosia zeisikanañ,
ma Pontas zeisikanañ, ma Esia zeisikanañ, ma
Prizia zeisikanañ, ma Pampilia zeisikanañ, ma
Izip zeisikanañ, ma Libia zeisik Sairini zeitaz
totoihanañ, ma Krit zeisikanañ, ma Arebia
zeisikanañ, ma Roma zeitakanañ, met zeï map
posikarohanañ dari emegiri ev. Met dari zeï
posikarohanañ emeg-eperi nari Zudahol met nari
patari, paru Zudaholonañ honeo ravat Godin
mañ mañohot hezari, dari mapori paru ñetiv
darim ñeñinañ hamahan tinam hateveteameg.”

¹² Pot paru hahapuh home midin tat epat hah,
“Ui, tair tat paru darim ñeñinañ hamah?” ¹³ Pot
hahan mod nari hatevetet batiu tiu batat kek
haovai epat mañah, “Evo, peti paru iv kezao nat
rumurat het ok hamah,” pot hah.

Pita bal hat kapot bar mañah

¹⁴ Pot haovaiam Pitar aposor aban modari
11 pori paru bal haz rouvat Pitahö ñeo ñarah
hat epat mañah, “Ari Zuda nem modari, ma
Zerusalem zeï epatak emat hezari, ari deim
hameg-epovoz kapot haoman hatevetet hodad
ravei. ¹⁵ Met dei ivov nat rumurat het hameg,
pot ari homet hamegi? Evo eñarohol, gitap maok
bervat kez rav meñevai eparah dari rekot ivov
nainotuzarah ev, ¹⁶ oñ petev ou ravah-epovoz
kapot batam Godiz propet aban nap pim abatao
Zoel popuhö haomaz toh-epov menahan hezavoz
rotapuv ev ou ravah.

17 Godihö pot hah, ‘Met tokat aliz metes totoi ravohopanez porah nem Pul Tinap meeman erat zeisikaroh añarab maporih map rekö ravohopan.

Met rekö ravohopanez porah parum ro abanarir ñari añahol nem ñetiv añarabon bar mañohopan, ma navor nao potazao bavatapenen ro abanari etehopan.

Ma paru aban añavai nari Godihö auakañik ñetiñ mañohopanen hatevetehopan.

18 Met rotap nem Pul Tinap meeman emapanez porah, nem gog añarab nem ñetiñ modarin mañohopan.

19 Met tokat porah red navor nao añairoman etepek. Tapanen ev hamarrah uveo ma itiñader itoulov ahoam berevapan.

20 Ma abarah gitap mañat hepanezaek kutur manapan, ma ñonis amun uvevoz zut mav ravapanenahoh, darim Amip erapanez aliz pos al tezapan.

21 Met tokat nonair nai potun etepekezarrah, ari añarab tairari, “Deim Amip eñiz,” pot hapekez pori piuhö eñizat pimerizaro ba avatapan.’ *Zoel 2:28-32*

Pot propet aban Zoelihö menahan hez.”

22 Pita ñetiv pot mañat maot epat mañah, “Met ari Israel añarab nem modari, ari tinam hatevetepeken ne Iesu Nasaret zeitakanañapuz ñetiv arin añom. Met pi Godihö kezao manat meehan erat red navor nao, darim batam et narez am hegpoñ añairoohan dari eteogin pi Godiz kezavonañ tooh-kap pot ou ravooh. Met eñarohol ae, dari añaraboz ñaravatak pim pot tooh-poñiz ari hodad

ok hakez. ²³ Met mamog Iesu meepanez tahapuh God pim tapanezat bar mañahan emat hehan, ari añarab Papapuz mañah-taput metegipuh Iesu bat ñai aban hoririz marañik manegin zirah urahan ñomah. ²⁴ Met arihō hagin Iesu urahan kakamavon hatevetet ñomahaek, Godihō maot baviriri bataan bal hah. Met pi hori nao nataek arim, ‘Hori tah,’ hat zirah uregin ñomah-povoz kapot bon hehan, baveirah-poek pi hepaneza-voz rekot bon, povoz maot baviriri bataan bal hakah. ²⁵ Met batam darim mimip Devid Iesuz ñetiv epat menahan hez,

Met orah rezah nem Amip nenañ hez-povoz ne hodad,

ma pi nem nakoe het neñizat hezan ne tovai samoh, povoz ne ñaihet nat hez.

²⁶⁻²⁷ Met God, ni ne neñizat pot netameñivoz homet biñ ravat titimao niin nañamoh. Met nem modariz ñomamahat ne am ñomomazap ev, oñ ñomoman ñomamahariz pulihol sat hezaek, nem pulip sat hepanen, nem Amip ni poek ne nanevetetü, ma ne nimauz zait tat hezapuz heris poek oraet zañ natotü.

²⁸ Met ne tinam sat pohao hemazaek nonor nañaireñ,

povoz nim hezaek neñeken, ninañ honeo biñ pimau ravat hem. *Buk Song 16:8-11*

Pot Devidihō menahan hez.”

²⁹ Pita ñeti pov bar mañahapuh maot epat mañah, “Ari añarab nem modari, hatevetepeken darim mimip Devidiz menahan hezavoz kapot bar añom. Met Devid pimauti homet ñeti epov

menah bon, oñ pi ñomahan ev baveirahan heza-ekam dari eteameg. ³⁰ Met garos Devid biriri hehporah pi propet abanap ravat het tokat ou ravapanezavoz kapot hodad heh, povoz Godihö tokat pim iz mimiholohanañ ro berevat ou ravapanez pop, pim zut añaraboz ahop ravat hepanez hodad pov manahan menahan hez. ³¹ Met Godihö tokat Kristo eñzapanez au mañahap meepanen, pi erat ev ham eparah het ñomapanezaekanañ maot baval hapanez homet, Devidin hodadeo manahpovoz homet pi ñeti añoh-epov menah. Met pot menahan hezaek Iesu pop ñomahporah pim heris zañ nat, ma ñomahariz pulihol sat hezaek God pi betehan pim pulip am hez bon. ³² Met rotap Godihö Iesu ñomahaekanañ maot baviriri batahan bal hahan, dei piin et hareegiv arin ev añameg. ³³ Met God pot tat Iesu darim ahop bavatahapuh pim mar giñasiz nakoe meñehan hez. Tat pim Papap pi Pul Tinap meepanez au hahan heh-pop Iesu meehan haerahaek, petev ou ravamahan ari etet hateveteameg-epen Iesuhö meehan emahañ ev.

³⁴⁻³⁵ Met Devid popuhö ñeti modao epat amun menahan hez,

Godihö nem Amipun pot mañah, ‘Ni nem mar giñasiz nakoe ev emat toutat heken, nimaz kaev ravat hepanez pori bat hor batat ne nim irih meñeman, ni parum revah hekë.’

Buk Song 110:1

Met Devid pi abarah nahel, oñ pi hamarrah het zañ tah, povoz pimaütü homet ñeti epov namen.

³⁶ Met ari hatevetet hodad ravei. Iesu arim zirah uregin ñomah-aban tapup pi Kristo, Godihö

eñizapanez au hahan hehap ok, met Godihö pi petev darim Amip ravat hepenez bavatahan hez. Met Israel añarab mapori ñeti epovon hatevetet map hodad tapanez hat arin ev añamoh.”

Añarab ahovokaro ivoh memeeh.

³⁷ Met Pita pot mañat bon tahan añarab hatevetet zageri tat home midin tahapuh het narihö Pitar aban modari 11 porin epat mañah, “Ui erohol, met dei tair tak?” ³⁸ Pot at mañahan Pita hañiv epat parun mañah, “Ari honep honep arim horiv betet loporizaro borourepeken dei Iesu Kristoz abatao hat ari ivoh emeekan pim añarab ravepek. Tepeken God arim horiv olapanepuh pim Pul Tinap ari anapan. ³⁹ Met rotap Godihö pot au añahan hez, ‘Dari ma darim ñarohol, ma darim izaholor mimihol, ma zeï modasikaroh map hezari, dari porihanañ tairari Godihö as hapanen, pimaz homet sookaz porin pot bar haañah, “Nem Pul Tinap ari anom.” ’ Pot darim Amip hakahan hez.”

⁴⁰ Pot mañahapuh Pita Iesuz ñetiv ahoam maot tin bar mañah. Tat pot mañah, “Met tokat Godihö añarab tairari hori tamah-pori kakamao metapaneg, ari hori tamegiri arim horiñ betepeken God maot pimeri ari ba avatapan.” ⁴¹ Pita pot mañahan añarab ahö navokaro 3 tauseniz zut paru ñeti pov hatevetet Iesuz homeo badae batahan ivoh memeeh. Tahan paru togü honet ravat heh.

Paru lop honeri ravat heh.

⁴² Met pot tat hehapuh orah rezah paru Iesuz homeo badae batat heh-pori pim ñetiv hatevete-hopanez zait tat paru emat topourat hehan, ñeti pov Iesuz aposor aban porihö parun mañooohan hatevetehot hehapuh, paru mapori tin nae nap meñizat parum gipiz nae nap manat nohot honeo het Godin mañ mañohot heh. ⁴³ Met God meñizat hehan Iesuz aposor aban pori red navor nao toohan añarab mapori etet agol atat ñaihet tat heh.

⁴⁴ Pot tohot het paru lop honerï ravat hehapuh parum nonair nai mapotü amun paru maporizatü ravat heh. ⁴⁵ Tat paru hamar ahö hehari, ma nonair nai modatü ahö hehari, parum potü modari manooohan zum toohan, monis boohapuh añarab nonair nai bon hehari manoooh. ⁴⁶ Met orah rezah alizañik Godiz tup ahomakeh honeo topourohot heh, met poekanañ berevat parum zeñik sat toguñ main main ravat het tinam meñizat gipiz nae nap manat nohot biñ ravat heh. ⁴⁷ Pot tohot paru Godiz ñeti biñao mañohot hehan, añarab modari parum toohavon etet zait tooh. Tat orah rezah alizañik paru tairari parum loporizaro borouroohan dârim Amip maot pimeri bavatooh-pori paru mamogarinañ honeo emat togü honet ravovai sooh.

3

Eñañ hori hehap batin batah

¹ Met orah rezah paru Zudahol hapanezai 3 kirok toohan, emat topourat mañ haoh. Met aliz nasik 3 kirok toohan Pitar Zon Godiz tup ahomakeh lokapanez hat totoi emahan, ² ze

pomakez haitokoroh redeo tin metahan hehaek
 aban eñañ kez narav
 heh-ñap, nonopuz ñekevokanañ potam batahan
 hehap bat em meñehan heh. Met pimeri
 orah rezah pop bat emat haitok pooroz nakoe
 meñeohan, het añarab Godiz tup pomakeh loka-
 panez emoohan monis manapanez pi parun mañ
 mañooh.

³ Met porah Pitar Zon emat kohat lokapan
 hat tahan, aban eñañ horip poek hehaekanañ
 pi parupihö monis manapanez mañ mañah.
⁴ Tahan parup piin et mereet het Pitahö pot
 mañah, “Ni ev deipin eterë.” ⁵ Pot mañahan mo-
 nis manapanez hah hat aban pop parupin etehan,
⁶ Pita epat mañah, “Ne monis ni nanomaz bon,
 oñ nem mod tin bat emamoh-pov ni nanom. Met
 Iesu Kristo Nasaret zeitakanañapuz abatavonañ
 nañohog, pim kezavok ni bal haz rouvat haeñ tat
 sa.” ⁷ Pot mañat Pita pim marasiz bahan, aban
 eñañ hori heh-popuz eñ hotaleñ kez ravahan, ⁸ pi
 bal haz rouvat kapot tat haeñ tat sah. Tahapuh
 pi Pitar Zoninañ honeo Godiz tup ahomakeh
 lokat, haeñ tat pi pereger kaub haovai Godiz biñ
 haovai soohan, ⁹ añarab poek hehari etet, ¹⁰ paru
 epat nae nap mañah, “Ui, aban epop orah rezah
 Godiz tup epamakez haitok redeo tin metahan
 hez-akaoroh toutat monisiz mañ añaohap ev tin
 ravah.” Pot hat agol atat marañ gitañik ker menat
 etet heh.

Tup ahomakeh Pita ñetiv mañah

¹¹ Met aban batin batahap pi biñ ravat Pitar
 Zoniz marasikaroz bat hehan, tup pomakez

romevoz kohat zei kar nas demahan heh-
posiz abatao Solomon mañooh-posik hehan, paru
añarab etepanez porü hat emat okat epat rouvat
parun etet agol atat heh. ¹² Tahan Pita parun etet
ñetiv epat mañah, “Ari Israel añarab nem modari,
tairaiz ari deipin etet agul atat hez? Met Godiz
etañik deip tinañariv hezaek deipim kezavonañ
aban epop batin bateg, pot ari homeamegi? Evo,
pot bon. ¹³ Met God darim iz mimihol Abraam
ma Aisak ma Zekop, ma darim nonor papaz ahö
tapupuhö aban epop batin batahaek, pim gog
abanap Iesu popuz abatao pi bat hel batah, oñ
ari Iesu tapup bat aban ñairiz marañik manegin,
paru basahan gavman aban Pailat hatevetehan
pi hori nao nat ravahan maot iñidoh baverev
meepanez hahan, ari Pailatin evo mañat rez
kek teg. ¹⁴ Met pi aban tinam het horiv nat
soohap, oñ ari pi kos rez manat rez kek tegipuh,
aban nap modap menahan kakam zeimakeh bi-
ihan heh-aban pop baverevapanez hat Pailatin
mañeg. ¹⁵ Met pot tegipuh ari dari tin het hekaz
maup uregin ñomah, oñ God maot pi baviriri
batahan bal hah. Tahan dei piin eteg, povoz
petev arin pim ñetiv ev añameg. ¹⁶ Met aban
eñañ hori heh-epopuz ari hodad, met rotap Iesu
eñizahan, deip pimaz homeo badae batat hezaek
pim abatavonañ mañegin, pi aban epop batin
batahan petev ari ok emat eteameg.

¹⁷ Met nem modari ne hodad, ari arim ahori-
nañ honeo pim kapotaz unun hegipuh bahori
meteg. ¹⁸ Met batam Godihö propet aban ma-
porin epat bar mañooh, ‘Kristo eñizapanez au
hahon hez-pop tokat kakam ahov bapan.’ Pot

mañooohan paru hatevetet añarabon mañooHAVOZ rotapuv petev ou haravah. ¹⁹ PovoZ arim loporizaro borourat Godiz hahan hezat baval hat tovai sohopeken, pi arim horiñ ba ol betepanen, ²⁰ arim nakoe pi het eñizohopenen arim loporizaro masak ravat tin hepek. Tapanen tokat Godihö eñizapanez au hahan hehap Iesu Kristo pop darihaz maot meeapan erapan.

²¹ Met Iesu petev abarah hezaekam hepanepuh, tokat maot erapanezarah God nonair nai map berevat hez-epotü batin batapanen map maokotü ravapan. Met pot tapanez Godihö batam pim propet aban tinarin mañooohan, paru ourah añarabon mañovai emooh. ²² Met batam propet aban nap pim abatao Moses pi epat hat menahan hez, Met God darim ahop ne ba ou navatahavoZ zut, tokat darim iz mimiholohanañ pim propet aban mod nap ba ou batapanen, pim ñetiv hahopenen, ari hatevetet pim ñeti hahopanezao baval hat sohozei. ²³ Oñ hahopenen tairap baval nak het tohopanepuh kos rez manat hepanezap, Godiz homeo badae batat hepanezarinañ honeo naketu, oñ Godihö pot hepanezap bavon batapan. Moses pot menahan hez. ²⁴ Met batam propet aban mod napuz abatao Samuel, met pim tokat berevah-propet aban modarihö amun petev ou ravat hezan, darim hameg-epovoZ paru bar haohan añarab hateveteoh.

²⁵ Met Godihö tokat ou ravapanezavoZ ñetiv pim propet abanarin mañahan menahan hezaek, dari parum iz mimihol amun hateveteameg. Ma batam God Abraamin pot mañah, “Tokat nim iz mimihol ne masakao manom. Tapa-

nen poekanañ zeï maposikaroh nem masakao ahö ravat sohopan.’ God Abraamin garos pot au mañahan hatevetehaek, dari pim iz mimi-hol petev amun hateveteameg. ²⁶ Met pot hahan hezaek petev Godihö Iesu pim gog abanap ba ou batat meehan dari Zudaholotï garos ou ravah. Met darim hori tameg-poñ betet loporizaro borourakan pim masakao dari map anapanez hat pi dariti garos ou ravah.” Pot Pita parun mañah.

4

Paru Pitar Zon memorizah

¹ Met Pitar Zon poek het Pita ñeti pov haohanam aban anumaihol bareñ elat mañarooh-nari met Godiz tup ahomakez korav rouvat hehariz ahop, met Sadiusi aban nari, paru pori emat hatevetet hehan, ² “Iesu ñomat maot bal hah, povoz ñomamahari maot bal hapan,” pot Pitar modari haohan paru hatevetet loporizaro kaev ravat emat, ³ Pitar Zon kez tat bahapuh kutur haravah, povoz zeirevaihoh parupim ñeo hapanez hat basat kakam zeimakeh memorizahan heh. ⁴ Pot tah, oñ paru Pitar Zoniz ñetiv hateveteoh-narizaro Iesuz homeo badae batahapuh mamogarinañ honeo ravahan abanari 5 tausen pot ravah.

Pitar Zon ñevok bizah-ñetiv

⁵⁻⁶ Met zeirevai al tezahan Zudaholoz aban korav ahorir, aban ñeti kateñiz mañairaholor, aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop pim abatao Anas, popur pim kapotak nari, met Kaiapasir Zonir Aleksanda paru pori Zerusalem zeï

potak zeï namakeh lokat topourat heh. ⁷ Tahan nari Pitar Zon bat emat parum ñaravatak barou-vahan epat at mañah, “Met arip tairapuz abatao hagin eñizat kezao anahan aban akap batin bateg?”

⁸ Pot at mañahan Pul Tinapuhö Pita meñizat hodadeo manahan epat parun hañiv mañah, “Deim korav ahoi, ⁹ met aban eñañ hori ravat heh-epop deip batin bategivoz ari at aña megiek, ¹⁰ petev epat arin aňoman ari hatevetet hodad ravepek, ma Israel aňarab mapori amun hatevetet hodad ravapanez zait toh. Met Iesu Kristo Nasaret zeitakap arim uregin ñomahan God maot baval hah-tapupuz abatao hagin pim kezavok aban epop batin batahaek dei honeo arim ñaravatak ev rouvat hez. ¹¹ Oñ epat menahan hez,

Aban nari zeï namak demapanez bah nar bat etet,
 ‘Horir ev,’ pot hat betehan oraehan, tokat
 bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar
 bavatah. *Buk Song 118:22*

Pot menahan hez, met Iesu bah por pi hez. ¹² Met pi nen tapupuhö dari honep honep eñizamahan tinam hez, met zeï epesik ma zeï mod nasik dari pot eñizapanez mod nap Godihö au mañahan nakez, oñ Iesu nenap meehan erat eñizat maot pimeri ba avatamahap ok.” Pot Pita parun mañah.

¹³ Met Pitar Zon parup hodad ahov bamah-skurü natak nalok hehañariv ok, oñ Iesuz kezao parupinañ honeo heh, povoz ñetiv hapanez ñaihet nat, oñ parup kez tat rouvat het ñetiv mañahan, Zuda aban ahö pori parupin etet home midin tat pot homeh, Parup Iesunañ het hodad

okov bah. ¹⁴ Met aban parupim batin batah-pop parupinañ honeo rouvaehan, paru aban ahö pori etet hapanezao homehan evo ravahan bapap tat heh.

¹⁵ Tahapuh paru Zuda kaunsor aban ahö porihö parup meehan sat zei girü patavotü hehan, paru metapanez ñetiv nae nap epat mañah, ¹⁶ “Met paru añarab ev Zerusalem zeitak hezmapori parupim red tahavoz hodad hatah, povoz dari rekot parun bavai namañotü, oñ aban okoñariv tair metak? ¹⁷ Met parupim tahpov zei modasikaroh haovai sohopenen ahö ravotun hezavoz, parupin ah ñeo mañat epat mañak, ‘Arip tovai Iesuz abatao hat maot ñetiv añarabon mañotunei,’ pot mañak.” ¹⁸ Pot hapuh Pitar Zoniz as hahan maot emahan paru ah ñeo parupin epat mañah, “Arip tovai Iesuz abatavonañ ñetiv añarabon maot mañotunei.”

¹⁹ Pot ah ñeo mañahan Pitar Zonihö haniv epat mañah, “Arim ñeti añamegiv hatevetet baval haka? Ma Godiz ñeti hahan hezao hatevetet baval hak? Tair takan God etepanen tin ravapan? Povoz arimauhö homei. ²⁰ Oñ deip tapü epañariv Iesuz hat tahan hatevetet eteg-ñeti pov añarabon bar namañotü, pot arim hamegivoz nonor bon.” ²¹ Pot parup mañahan, aban ahö pori hatevetet kez ravat kakamao metapanez zait tah, oñ paru añarab mapori parupiuhö abanap batin batahavoz homet, Godiz ñeti biñao mañohot heh, povoz homet aban ahori epat parupin mañah, “Met arip añarabon am mañohopek, povoz kakamao etak.” Pot parupin mañat meehan berevat sah. ²² Met parupim aban batin batah-popuz

krismasañ 40 pot heh.

Iesuz ñetiv am mañohopanez mañ hah

²³ Met parup meehan berevat sat parupim mod Iesuz homeo badae batat heh-poriz nakoe sahapuh, parum kaunsor aban ahö poriz ñeti mañahpoñ parupim mod porin bar mañah. ²⁴ Tahan paruhatevetet lop honerī ravat, Godin epat mañ mañah, “Deim ahop God, ni abarar hamarar iveñir nonair nai map ev hezatü nimauhö matut teñin hez, ²⁵ met batam nim Pul Tinapuhö nim gog aban nap Devid, deim iz mim pop, hodadeo manahan ñeti epov hahan hez,

Met tairair paruh añarab patari Godiz kaev ravat mogao tat hez? Tat paruh pi bahori batapan hat ñetiv hamah?

²⁶ Paruh hamarrah añaraboz korav ahori lop honeri ravat, darim ahop Godir pim au hahan hezap zei ñai metapanez hahapuh, ñaitü bat topourat ñai bizat het etet hez. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Met aban ahoñariv Erodir Pontias Pailat ma añarab mod patarir Israel aban ahö nari paruh mapori, Iesu nim gog aban tinap eñizapanez au hañin hehap urapanez ñetiv topourat hahan, Devidiz hahan hez-epovoz rotapuv ou ravah.

²⁸ Met garos nimauhö nim kezavor hodadevonañ parum pot metapanezavoz au hañin hehat, paruh togü manat hahapuh taput metat urah. ²⁹ Met deim Amip ni hodad, dei kezao bonori, povoz paruh nim ñetiv dei nakaotuz ah ñeo añahavoz ni home, dei eñizat kezao anat heken dei ñaihet natotü, oñ añarabon nim ñeti tinao am bar mañovai

sohok. ³⁰ Met dei Iesu nim gog aban tinapuz abatavonañ haovai sookan, nim maras meet ni red navor nao tat lamari batin batovai sooken, modari etehopan.” ³¹ Pot paru mañeo hat bon tovaïam zeï parum hehamak do do ahoam tahan hatevetet etehan paruh Godiz Pul Tinap map rekö ravahan paru ñaihet nat, oñ kez ravat Godiz ñetiv añarabon ourah bar mañovai sooh.

Parum modari meñizah-ñetiv

³² Met porah paru Iesuz homeo badae batat heh-mapori lop honeri ravat het parum non-air nai mapotü paru maporizatuhar ravat heh.

³³ Met Iesuz aposor aban pori Godiz kezavonañ añarabon epat mañooh, “Rotap Iesu darim Amip Godihö maot baval hakahan hez.” Pot parun mañovai soohan, Godihö añarab pimaz homevai sooh-pori pim masakao manohot hehan tin heh.

³⁴ Met parum ñaravatakanañ nari gipizoz mel nat, ma naiz tekï nat, oñ tairari ham ahor ma zeïñ houl hehari modari manat monis booh. ³⁵ Tat Iesuz aposor aban pori manoochan mod nonair nai bon hehari meñizat manooh, povoz nap naiz tekï nat.

³⁶ Met pot tooh-porah aban poek heh-ñapuz abatao Zosep, met aban pop Iesuz aposor aban pori tin meñizooch, povoz pim abat modao Banabas pot mañooh. Met Banabas abat povoz kapot parum ñevonañ, Modari meñizamah-abanap. Met aban pop pi Saïpras zeisikanañ emat poek heh, met pi Livai porihanañap. ³⁷ Met aban pop pim ham nar mod nap manahapuh, monis bat sat Iesuz aposor aban pori nonair nai bonori manapanez hat manah.

5

Ananiasir añapuz tahat ev

¹ Met aban nap parunañ honeo heh-popuz abatao Ananias met pim añapuz abatao Sapaira. Met narah Ananias paru añapuz ham nar modap manahan zum tat monis manah. ² Tahan Ananias moni pos bahapuh moni nas paru añap nae nap mañat ba iz batat met nasiam bat Iesuz aposorohol manapanez hat basat manat pot parun mañah, “Deipim monis begit nen ev.”

³ Pot moreg hahan Godiz Pul Tinapuhö Pita hodateo manahan piin etet pot mañah, “Ananias ae, Seten ni moreg netahan, ni aripim hamaraz moni beg-posiz nas aripimauz ba iz batat, ‘Monis deipim

begit nen ev,’ pot hañiek Godiz Pul Tinap ok moreg meteñ. ⁴ Met hamar modap naman hegirah aripimar ravat heh, met modap manegin moni anah-pos aripim monis ok. Met deihoam arip bat em anepekez naañ, oñ aripim zaitivok bat em haanat tairaiz ni dein moreg añañ? Met ni deinahar moreg añañ, pot hometun, oñ Godin ok amun moreg meteñ.” ⁵⁻⁶ Pot Pita mañahan Ananias hatevetet hamarrah sa ñodat ñomah. Tahan aban ro nari pi givorah bapoti urahapuh basat baveirah. Tahan pim tah-ñeti pov añarab haovai sohan hatevetet hehari ahoam ñaihet pimau tat heh.

⁷ Met baveirat abanari borourat maot zeï pmakez totoi hareohan, Ananiasiz añap pim abup ñomahao hat navet het emahan, ⁸ Pita piin at mañah, “Eñarim ae, met rotap ari abup ham okaraz monis begit nen eve?” Pot mañahan

añapuhoe, “Gu, deipim begit nen ok,” ⁹ pot hahan Pita epat piin mañah, “Met tairaiz ari abup ñeti nae nap hagipuh Godiz Pul Tinapun arip moreg meteg? Hatevet, nim abup ñomahan basat baveirahari ak haitokoroh haemat hezag, nihoz amun ñomeken navat sap.” ¹⁰ Pot Pita mañovaiam añapuhoz pim eñañiz nakoe ñodat ñomah. Tahan aban rohol haitoroh hehaek kohat lokat etehan, añap hañomat oraehan paru basat abupuz nakoe baveirah. ¹¹ Met añarab Iesuz togut ravat hehari, ma añarab mod tairari ñeti pov hateveteohari paru ahoam ñaihet pimau tat heh.

Iesuzari red navor nao tooh

¹²⁻¹⁴ Met paru Iesuz homeo badae batat hehari, orah rezah Godiz tup ahomakez romevoz kohat zei kar nas demahan heh-posiz abatao Solomon pot mañoooh-poek emat topourat mañ hahot heh. Tahan orah rezah añarab mod ahovokaro darim Amipuz homeo badae batat hehapuh, parunañ honeo em ravooh, oñ añarab mod nari parun eteohapuh parum gog tovai soohavoz zait tah, oñ parunañ honeo ravapanez ñaihet tat heh.

Met Iesuz aposor abanari paru red navor nao añaraboz mamog et narë heh-poñ tovai soohan, ¹⁵ añarab ahovokaro hatevetet parum lamariz epat homeh, “Met Pita nonorozañ emohopanen gitap mañat hepanezaek pim akop parum revah sapanen paru tin ravapan.” Pot hat parumeri lamao tat hehaek bat emat nonoroz non helevavok aruñir holorumeñ tat bizahan orat heh. ¹⁶ Met Zerusalem zeitaz okat epat zeñikanañ amun añarab parumeri lamao tat

hehaek, ma pituhol menat hehaek, paru bat emoochan aposorohol mapori batin batooh.

Aposorohol memorizah-ñetiv

¹⁷ Pot tohot hehan añarab ahovokaro paruhaz soohan, aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopur Sadiusi aban pinañ honeo heh-narihö paru mapori paruti soohavon etet gitait ravat, ¹⁸ aposor pori bahapuh kakam zeimakeh memorizahan heh. ¹⁹ Tahan paru poek hehan kutur taputak darim Amipuz enzol nap emat kakam zeimakez haitokor tezat Iesuz gog aban pori baverevat iñidoh bat emat pot mañah, ²⁰ “Met ari sat Godiz tup ahomakeh rouvat añarabon non mageioroh tin hepanez ñetiv parun mañohozei.” ²¹ Pot parun mañat sahan het al tezahan, paru aban pori enzolipuz hahat tat Godiz tup ahomakez temeraz kohat sa lokat, añarab poek heharin kapot tat ñeti pov mañooh.

Met aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopur pinañ honeo heharihö Israel kaunsor aban ahö modarin em topourapanez mañahan, paru emat topourah. Tahan Iesuz aposorohol bat emapanez asiv meehan, ²² tup pomakez korav rouvat heh-nari sat kakam zeimakeh etehan paru bon tahan, maot borourat emat aban ahö porin epat mañah, ²³ “Erohol ae, met dei sat etegin kakam zeimakeh merizegitam hehan korav rouvat heh-pori am rouvaeh. Tahan dei haitokor tezat kohat sat zei giruvok etegin, aban pori hehaek bon tahan arin añakaz maot ev emeg.”

²⁴ Pot mañahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahozi met korav rouvat heh-poriz

ahop hatevetet home midin tat paru epat hah, “Met tair ok tah batah.” ²⁵ Pot nae nap mañohot hehan aban nap emat epat mañah, “Ae, ari hatevetei, Aban kakam zeimakeh memorizegin hehari kotiev emat, Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat añarab batopourat ñetiv maot mañohot hez.” ²⁶ Pot parun mañahan korav rouvat hehariz ahopur pim modari sat aposor aban ñetiv mañohot heh-pori maot bat emah, oñ paru añarabohö heleñinañ urapan hezavoz ñaihet tat paru kezao beri hat bat naem, oñ tinam bat emah.

Aposorohol ñaihet nat heh

²⁷ Met paru Iesuz aposorohol bat emat Zuda kaunsor aban ahoi topourat hehaek parum ñaravatak barouvah. Tahan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahop parun etet pot mañah, ²⁸ “Met tairaz dei arin, ‘Iesuz ñetiv mañotunei,’ pot ah ñeo haañegin ari am rez kek tat mañovai sameg? Tat Iesuz ñetiv Zerusalem añarabon batopourat mañamegin, ze i epatak an pap manovai samah. Tamahan ari deimaz epat hameg, ‘Paru Iesu urahan ñomahari ok,’ pot mañovai sameg iv dei hateveteameg.”

²⁹ Pot mañahan paru aposor aban modarinañ parum homeo hon hehan Pita ñeti hañiv parun epat mañah, “Met dei ham abanariz hapanezat natotü, oñ Godiz dein ñeti añahan hez-povohar baval hat añarabon mañovai sohok. ³⁰ Met arihö Iesu zirah uregin ñomah. Tahan God darim iz mimiholoz ahö pop pimauhö maot baviriri bataan bal hakah. ³¹ Met dari Israel añarab darim horiv kos rez manat loporizaro

borourakan, darim horiv ba olapanez hat Godihö Iesu baval hat pim mar giñasiz nakoe tek tinatak meñehan, darim Amip ravat het maot pimeri ba avatamah. ³² Met Iesuz toohan eteogit dei Godiz Pul Tinapuhö eñizamahan ñetiv hamegin, añarab hateveteamah. Met God pim Pul Pop dei pim ñeo baval hamegiri anahan hez.”

Gameliel pim modarin mañah

³³ Pita pot hat gaa tahan paru kaunsor aban ahö pori kez ravat mogao ahoam tahapuh paru aposorohol ur ñomapanez nae nap mañah. ³⁴ Tahan aban porihanañ Parisi aban ahö nap pim abatao Gameliel, pi ñeti kateñiz mañair nap het pi tinam modariz etar taevah gogot tovai soohap. Met aban pop pi bal haz rouvat aposor abanari ze girü modavok basat meñepanez mañahan basah. ³⁵ Tahan pi aban ahö modarin epat mañah, “Ari Israel nem modari hatevetei. Aban akariz metepekezavoz ari tinam hometahoh metepek. ³⁶ Met batam aban nap pim abatao Tiudas pi pot hah, ‘Ne aban ahop ev.’ Pot hat pi aban narin epat mañah, ‘Ari nenañ karar dari sak.’ Pot mañahan aban ahovokaro 400 pori ñai tapan hat pinañ honeo sah. Tahan ñai aban modari emat Tiudas menahan aban pinañ honeo soohari rapat sah. Tahan pim ñeti mañooh-pov bon tah.

³⁷ Met tokat Roma abanari zeisikaroh añaraboz abatañ menooharah aban mod nap Zudas, pi Galili zeisikanañap zu taput tahan aban ahovokaro pinañ karar ñaitü bat soohan ñai aban mod nari Zudas amun menah. Tahan aban paru

soohari barezat rapat sah. ³⁸⁻³⁹ Povož aban akari meekan berevat sapan. Met paru hamarah aban napuz kezavonañ tamah, povoz parum tamah-pov bon hatapan, oñ Godiz kezavonañ tamah, povoz ari aban nenarihö rekot bavon navatotü, oñ ganö ari aban akari bahori metepekepuh Godihoen amun bahori metepek hezavoz paru baverevat meepeken am sap.” Pot Gameliel hah.

⁴⁰ Met pot hahan paru kaunsor aban ahori hatevetet gu hah. Tahan paru Pitar aposor aban modariz as hahan paruhaz emahan aban ahorihö aban narin mañahan biñinañ paru urahan aban ahori parun ah ñeo epat mañah, “Met ari tovai maot Iesuz ñetiv mañotunei.” Pot mañat baverev meehan sah.

⁴¹ Met paru aposor aban pori Zuda kaunsor aban ahori parum ñeo hat baverev meehan paru biñ ravat sah. Met Godihö meñizat hehan Iesuz ñetiv am haovai soohan aban ahorihö Iesuz hori metahavoz zut kakam nao paru metah, povoz biñ ravat heh. ⁴² Met biñ ravat het orah rezah Godiz tup ahomakez temeraz kohat, ma añarab parum zei oroohañik hehaek sat, Iesu pi Kristo, Godihö eñizapanez au hahan heh-tapup ok, pot ñeti tin pov parun mañovai sooh.

6

Paru abanari 7 ba ou batah

¹ Met Iesuz homeo badae batooh-pori ahovokaro ravovai soohan orah rezah paruhö parum gipiz bonori manohot heh. Met pot tooh-porah Zuda togü nat Grik ñeo haoh, met Zuda togü mod nat Ibru ñeo haoh. Pot hahot hehaek

narah paru Grik ñeo haohari mogao tat Ibru ñeo haoharin epat mañah, “Ari tin arim añarab gipiz bonori manameg, oñ añ hapurihol abuhol ñomahan deinañ hezari ari tin gipiz naman.”

² Pot mañahan Iesuz aposor aban 12 porihö paru Iesuz homet hehari map emat topourapanez as hahan em topourahan pot mañah, “Eñarohol ari hatevetei, Met Godiz baiñetinao añarabon bar mañovai sookazavohar deim gog ahot ok, oñ gog pov betet ari gipiz bonori gipiz anookan tin naravotü. ³ Povor deim modari, met arim ñaravatak honoñai pov ou ravahaek, aban hodadevonañ nari, Pul Tinap paruh rekö ravat hezan, modariz etar taevah tin hezari 7 ba ou batepeken porin au mañakan gipizoz korav ravat het gamö rezat añ pori manohopan. ⁴ Tapanen dei orah rezah Godiz mañeo, ma baiñetinao haovai sookaz gog nenaou au ravat hek.”

⁵ Pot mañahan añarab parum pot hahavoz zait tat aban ba ou bataan hehariz abatañ ev, Stiven, pi modari ritou tat Iesuz homet hehan Pul Tinap piih rekö ravat heh-popur pim modari Pilipir Prokorasir Naikenar Taimonir Pamenasir Nikolas. Met aban pop Antiok zeï pat potakanañap pi Zudaholoz toohat etet zait tat emat parunañ honeo ravat het parum toohat tooh. ⁶ Met aban pori ba ou batat Iesuz aposoroholon mañairahan paru etet aban pori gipizoz gogov tin tohopanez marañ paruh bizat mañeo hat paru gog povok meñehan heh.

⁷ Met Godiz baiñetinao Zerusalem zeï potak map an pap manovai soohan, añarab ahovokaro hatevetet Iesuz homeo badae batah, met aban

anumaihol bareñ elat mañaroohariz nari amun pimaz homeo badae batah.

Stiven ñevok bizah-ñetiv

⁸ Met Godihö pim kezavonañ Stiven masakao manat meñizahan pi red navor nao añarabon mañairooh. ⁹ Met Zuda aban nari honeo topour zei namakeh topourat het tooh-poriz abatao Pri-man mañooh. Met paru pori honeekanañ emat nakez, oñ Sairini zeisikanañ nari, ma Aleksandria zeitakanañ nari, ma Silisia zeisikanañ nari, ma Esia zeisikanañ nari, honeo poek togü manohot heh-pori Stiveniz gog toohavon etet kaev ravat piin ser mañah. ¹⁰ Tahan Godiz Pul Tinapuhö pi hodadeo manahan pi hodad tinavonañ ñeti hañiv mod porin mañahan hatevetet pim hahavoz hañiv maot mañapanez pap tah.

¹¹ Povoz aban porihö aban mod nari pimaz moreg hapanez monis manahan paru epat moreg hah, “Stiven pi Mosesiz ñeti hahan hezao, ma Godiz ñeti hahan hezao batiu tiu batat ñe horiv haohan dei hateveteg.” ¹² Pot moreg mañahan Zudaholoz korav ahoi, met aban ñeti kateñiz mañairaholor, añarab mod nari hatevetet parum loporizaro mid mid tahan, kez ravat emat Stiven bahapuh beri hat Zuda kaunsor aban ahorihö pim ñeo hatevetepanez hat basah. ¹³ Tahan paru aban narin emat moreg hapanez mañahan moreg epat hah, “Aban okop orah rezah Godiz tup ahomakez ñeti horiv, ma Mosesiz ñeti kateñ batiu tiu batat horiam haohan dei hateveteg. ¹⁴ Met pi, ‘Iesu Nasaret zeitakap Godiz tup ahomak edat bavon batapan, ma Mosesiz ñeti

katë hahan hezan tovai emameg-poñ betet dari non mod naorotï sohok,' pot aban okop hahan hateveteg." ¹⁵ Pot paru moreg hahan, Zuda kaun-sor aban ahö toutat het hateveteohari etehan Stiveniz heris enzolipuz zut ravat heh.

7

Stiven parun ñetiv mañah

¹ Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroochariz ahopuhö piin etet epat at mañah, "Erom, paru rotap ma moreg nimaz hamah?"

² Pot at mañahan Stiven hañiv epat parun mañah, "Nem ahoari, nem haomazat ari hatevetei. Met Abraam, darim mim garosikap, pi garos Mesopotemia zeisik het Aran zeisik nas heh-porah

God alizavoz maup abarahanañ erat pot mañah,

³ 'Ev ni zeï epesir nimeri betet nonoroh sooken nim zeï hekezasin nañairom.' ⁴ Pot mañahan pi Kaldia zeï pos betet Aran zeisik sat heh. Met poek hehan pim papap ñomahan baveirahan,

Godihö maot meehan emat petev darim zeï hez-epesik heh. ⁵ Met ev emat hehan God zeir ham epar pohao pim bapanez garos naman, oñ tokatihoh manapanen parum bapanez Abraamin epat au mañah, 'Nim iz mimihol zeir ham epes manoman pohao parum bapan.'

Oñ Godihö pot bar mañah-porah Abraam pi ñaro bon heh.

⁶ Tahan Godihö maot epat mañah, "Tokat nim iz mimihol zeï modasik sat modariz irih het parum hahopanezat tohopanen, porihö urat bahorï metohopanen krismasañ 400 bon tapan.

⁷ Tapanen bahorï metohopanez pori neohö hañ

paru bahori metoman, nim iz mim pori ze hamoh-pos betet maot emat ze epesik het neen mañ nañohot hepan.’⁸ Pot Godihö Abraamin bar mañat pim biz kosis elapanez amun mañah. Met God parunañ honeo heh-povoz kapot tin hodad tat hepenez homet pot mañah.

Tahan het tokat Abraamiz añap ro Aisak batahan pi hehan au alizañ 7 bon tahan zeirevaisik Abraam pim ropuz biz kosis elah. Met tokat Aisak ahö ravat añap bahapuh ro Zekop batat zu taput metah. Met tokat Zekop amun ahö ravat añahol bat rohol 12, darim mimihol ravat hezpori, batoohan zu taput metat parum biz kosiñ elooh.

⁹⁻¹⁰ Met darim mim tapuri parum bosip Zosepez kaev ravat basat aban modari manahapuh monis bah. Tahan aban porihö Zosep basat Izip zeisik meñehan poek het pi aban ahö napuz irih het gogot tooh. Tahan aban mod porihö pi bahori metoohan God pimaz tin korav ravat meñizat hodad tinao manohot heh. Tahan Pero Izip zeisiz ahop ravat hehaek Zosep pim nakoe emat hodad tinavonañ piin ñetiv mañoohan, hatevetet pimaz zait tat pim gog ahotak meñehan, Zosep Peroz irih eñak het Izip zeisiz, ma Peroz zeimakeh hehariz, korav ravat heh.

¹¹ Tahan tokat utar napel gitap kez mañat hehan Izip zeisik ma Kenan zeisik gipiz bon tahan, gin ahov berevat hehan añarab mapori ginaz hori ravat heh, met darim mimihol amun gipizoz mel tohot heh. ¹² Tat Zekop poek het hatevetehan, ‘Izip zeisik aban napuhö gipiz bat emat manoochan batogü manat bizahan oraez,’

pot hahan hatevetet pim rohol darim mimihol meehan gipiz zum tapanez Zosepehaz sahapuh zum tat bat emah.

¹³ Met tokat gipiz potü novai soohan bon tahan, maot zum tapanez sahan parum bosip parun etehapuh, 'Ne arim bosip Zosep ev,' pot mañahan paru hodad ravah, met Pero amun poek pi Zosepez kapotakariz hodad ravah. ¹⁴ Tahan Zosep naneholon pot mañah, 'Ari sat darim papap Zekopon mañat ari mapori ev emepeken dari honeo hekaz mañei.' Pot Zosep mañahan sahpurah pim kapotakari 75 heh-pori Zekoponañ honeo Izip zeisik emat heh. ¹⁵ Tahapuh Zekopor darim mimihol abav tat ñomah. ¹⁶ Tahan tokat parum hatahav basat batam Abraam añarab nari parum abatao Amor poriz ham nar Sekem mañooh-por zum tahan heh-poek hel puioroh bizahan oraeh.

¹⁷ Oñ darim mim pori Izip zeisik hehan, krismasañ ahoam bon tahan map belez ravah. Tahan mamog Godihö Abraamin ze i tinas manapanez au hahan heh-posik sapanezao totoi ravah-porah, ¹⁸ Izip zeisik aban mod ahö ravat heh-pop pi Zosepez ñetiv hodad nat heh. ¹⁹ Tat aban hori pop darim mimihol bahori metovai añaholon pot mañooh, 'Arim rohol batat basat pataek bizepeken oraet ñomohop.' ²⁰ Pot mañahan paru pot tooh-porah añ nap pim rop Moses batat etehan pim heris tinam hehan ba iz batat apetei manoochan ñon nañariv nap bon tah. ²¹ Tahan pi basat pataek bizahan hehan Peroz ñarip emoohapuh etet basat pim rop bavatat manooch. ²² Tahan Moses pi ahö ravovai Izip aban ho-

dad ahovonañ hehari nonair nai mapotuz piin mañairovai soohan aban ahop ravahapuh tinam tovai haovai sooh.

²³ Met pot tovai haovai soohan pim krismasañ 40 ravahan, aliz nasik Israel pim kapotakarihaz helakao sapanez homet soohapuh etehan, ²⁴ Izip aban napuhö Israel aban nap uroohan etet pimopuz revah bat pi Izip aban pop urahan ñomah. ²⁵ Tat Moses epat homeh, Met Godihö Izip añarab dari hori etamahaek pi eñizat epekanañ avasapanez au hahan hezap ok, paru nemaz pot homepan. Pot Moses pimauz homeh, oñ pimeri pim pot homehavoze homet nakez.

²⁶ Met orat zeirevai Moses maot nonoroh soohan Israel aban nañariv nae nap uroohan Moses etet baverat pot mañah, ‘Eroñariv, arip kap honetakanañariv okeg, tairair nae nap urameg?’ ²⁷ Pot mañat baverahan aban modap ur bahori batah-popuhö Moses bazi ur meet epat mañah, ‘Tairapuhö ni deim ahop ravat hekez nañahan ni deipin okat añeñ?’ ²⁸ Met haopat ni Izip aban nap ur ñomeñivoz zut ne ur noñomekez homet okat teñi?’ ²⁹ Pot mañahan Moses pimeri meñizapanez paru hodad natavoz homet, ñaihet tat Izip zeis betet barezat Midian zeisik sah. Tat poek hehapuh añap bat pim roñariv batah.

³⁰ Met poek pi hehan krismasañ 40 bon tahan aliz nasik Moses ham betez nonair nai bon heporah het, dañ navoz abatao Sainai mañoohpovoz totoi sat hehan, zi naropok itiñad ñadat rai rai hahot hehan, it poñadez ñaravatak Godiz enzolip emat ou ravat heh. ³¹ Met pot tat hehan Moses etet zageri tat epat homeh, Ui tair ak tah

batah? Pot homet tin etepan hat zi poropoz totoi sapanez soohan darim Ahopuhö pot hahan hat-eveteh, ³² ‘Met ne God, nim iz mimihol Abraamir Aisakir Zekop poriz ahop ne hezaek ev.’ Pot hahan Moses hatevetet dei tahapuh etepanez pap tat patatî etet hehan, ³³ Godihö maot epat mañah, ‘Ne nim ahop God ham epatak emat hezaek eveg, nim eñ suñ tez bizat hez.’ Pot Godihö Mosesin mañahan pi hahat tahan, ³⁴ God maot piin pot mañah, ‘Met ne eteamohon orah rezah Izip añarabohö nem añarab bahori metat kakamao manamahan, parum iñ hamahavon ne hateveteamoh, povoz petev ne paru meñizat poekanañ baverevomaz hat ev eroh. Povoz petev ne ni nemeeman Izip zeisik maot sek.’ Pot God Mosesin mañah.”

³⁵ Met Stiven aban ahorin pot mañat maot epat mañah, “Met Moses pi mamog Israel añarab meñizapanez emoohan, paru piin etet pot mañah, ‘Tairapuhö ni ahop ravat an etookez nañah?’ Pot hahapuh kos rez manah, oñ Godihö Moses tapupuhö Israel añaraboz ahop ravat ham tinarah basat meñepanez ba ou batahan hehaek, ziropok itiñad ñadoohan enzolip poek het Godiz gizarop mañahat Mosesin mañah. ³⁶ Tahan Moses Izip zeisik maot sat red navor nao tovai Israel añarab bavizat zei pos betet sat iv havë navoz abatao Red Si mañooh-pov red mod nao tat ñarahapuh, sat nonair nai bon ham betez porah paru het Moses am red navor nao toohan krismasañ 40 bon tah.

³⁷ Met narah Moses pimauhö Israel añarab pim modarin epat mañah, ‘God darim ahop ne propet

abanap ba ou navatahavoꝝ zut tokat darim iz mimiholoꝝ ñaravatakanañ propet aban mod nap pim ñetiv tin hahopanezap ba ou batapan.’

³⁸ Met Moses pop añarab nonair nai bonoek ham betezarah parunañ honeo hehaekanañ, Sainai dañevok sat helat hehan, enzolipuhö erat pi Godiz ñetü kateñ pohao het hepanen haovai sookazao Mosesin mañahan, sat pimerin mañah-pov petev dari am haovai sameg.

³⁹ Oñ darim iz mimihol Moses parum ahopuz kaev ravat mogao tahapuh, pi kos rez manat maot Izip zeisik sapanez hah. ⁴⁰ Tahapuh emat Mosesiz nanep Eronin epat mañah, ‘Met Moses Izip zeisikanañ dari avat emahapuh, ev eñet pi petev taek sahan dari ev hez? Povoꝝ ni darim akö nari bitat matut teken pori darim ahoꝝ ravapanen, mañ mañohot hekapuh poriz hahopanezat tovai sohok.’ ⁴¹ Pot hahapuh paru kau ropuz zut akop matut tat bizahapuh anu-maihol bat emat parumauhö matut tat bizah-akö popuhö tin metohopan, pot homet hañiv bareñ elat mañarah. Met parum pot tahavoꝝ biñ ravat gipiz bareñat nah. ⁴² Tahan God kaev ravat paru kos rez manahan, parum loporizaro map hoꝝ ravahapuh gitapur ñonisir zeizañin mañ mañohot het pot haoh, ‘Darim ahö tin etohopanezatü ak.’ Met parum pot tat haohavoꝝ homet propet aban Godiz ñetiv hodad het haoh-nap epat menahan hez,

‘Met ari Israel añarab, ham betezarah krismasañ
⁴⁰ heg-porah arim anumaihol bat nemaz
 homet hañiv bareñ elat mañaroogi? Evo,
 pot bon.

43 Oñ akö nap pim abatao Molok popuz dim zeimak bol kosiñinañ demat edat basat em toog, ma akö modapuz abatao Repan pop zeizavoz zut matut tat basat em toog. Met poñariviz abatavokaro bat hel batat ari mañ hahot het, “Darim ahö tin etohopanezañariv ev,” pot haag. Povoz ari hotoh Babilon zei pat potak emeeman poek sat hepek.’ *Amos 5:25-27*

Pot Godihö mañahao menahan hez.”

44 Met Stiven pot aban ahorin mañat maot epat mañah, “Met mamog darim iz mimihol nonair nai bon ham betezarah heh-porah, Godihö pim dim zeimak lokat mañ mañohopanezamak demapanez Mosesin badede mañah. Tahan pim hahatapat tat paru zei pomak demahan hehan mod naek sapanez edat basat demovai sooh. 45 Tat tokat parum rohol zei pomak demohopanezat mañairah. Met Godihö Kenan hamararah añarab heh-pori ruahan sahan, Zosuar Israel añarab sat parum bat poek hepanez mañahan, paru Godiz dim zeimak honeo edat basat demahan pohao hehan tokat aban Devid ou ravat parum ahop ravah. 46 Tahan God etehan pim het tovai sooh-pov tin ravah, povoz God pimaz, Aban tinap ok, pot homeh. Met Devid popuhö Godin epat mañ mañah, ‘Ni nem mimip Zekopoz ahop ravat hezap nim hekez tup ahö tinamak ne rekot demom ma tair?’ 47 Pot Devidihö Godin mañ mañahaekanañ pi nadem, oñ tokat Devidiz rop Solomon pop parum ahop ravat Godiz tup ahö pomak demahan heh.

48 Met God abarah hezap pi abanariz tup

demamah-poñik nakez, met batam propet aban nap tapuvoz homet epat menahan hez,

⁴⁹ God pot hah, ‘Ne abarah het nonair nai mapotuz ahop ravat hez, met hamarrah nem eñañ mezat hez, povoz tair tat ari nem hemaz tup namak nedemepek? Ma ne taek ev hemaz ari homeameg?’

⁵⁰ Evo, ne nonair nai mapotuz maup hezaek ari rekot pot natotü.’ *Aisaia 66:1-2*

Pot God hahaek menahan hez.”

⁵¹ Pot hahapuh Stiven ahorin maot ñeti modao epat mañah, “Arim loporizaroh hodadeo bonori, unun kutariz zut ravat Godiz baiñetinao betameg. Met arim mimiholoz tooh-taput tat ari pim Pul Tinap kos rez manameg. ⁵² Met batam darim iz mimiholohö Godiz ñetiv hodad het haoh-propet aban pori bahori metat kakamao metooh, ma tokat God pim eñizapanez au mañah-tinap darihaz meepanen erapanez ñetiv haohan paru aban pori ur ñomoooh, ma nap het hahan kakamao pop nameta? Evo, paru mapori kakamao metooh. Met ari zu taput tat God dari eñizapanez au mañah-tinap meehan erahan ñai abanarin mañegin zirah urahan ñomah. ⁵³ Met paru Godiz enzoliholohö Mosesin ñeti kateñir ah ñeñ mañahan menahan hez-poñ ari petev amun bat hezaek rekö hat hateveteameg, oñ arimauhö baval nak hez.”

Paru Stiven ur ñomah

⁵⁴ Stiven pot hahan paru kaunsor ahori topourat hehaek hatevetet loporizaroh gitait ravat gitañ men tep haovai, ⁵⁵ Stivenih Godiz Pul Tinap beo rezahan pi et revah tat etehan

Godihanañ alizao al teet hehan, Iesu Godiz totoi mar giñasik rouvaeh. ⁵⁶ Tahan Stiven etet pot hah, “Erohol, abar okat epat tahan Añaraboz Nanep Godiz mar ginasiz nakoe rouvat hezan ne etet hezag etei.”

⁵⁷ Pot mañahan paru pim ñetivon hatevetepan hezavoz marañ hat koveñik akak tat ñeo ñarah haovai Stivenihaz hat bal hat sat kezao pim marasiz beri hat basah. ⁵⁸ Tat Zerusalem zei potaz iñidoh bin binivok basahapuh heleñinañ urah. Met heleñinañ urooh-pori parum dimihol tezat bizahan, aban nap pim abatao Sol korav het etehot heh. ⁵⁹ Met paru am heleñinañ Stiven urohot hehan pi pot hah, “Iesu nem Amip, petev ni nem pulip ba.” ⁶⁰ Pot hat rariñ rez bareñat maot ñeo ñarah epat hah, “O God ni paru ne bahorì netamahavoz homet hañiv metotun.” Pot hat ñomah.

8

¹ Met paru Stiven ur ñomahan Sol etehapuh pot homeh, Paru tin tat pi ok ur ñomah.

Sol Iesuzari horì metooh

²⁻³ Met paru Godiz homeo badae batat heh-mod nari emat iñir zakep ahö tahapuh, Stiven basat baveirah. Met Stiven ur ñomah-aliz posikanañ kapot tat Zerusalem zeitak Zuda aban ahoñi añarab Iesuz togut ravat hehari kakam ahov metooh. Met porah aban Sol amun paru Iesuz homeo badae batat heh-pov betepanez hat parum zeñik lokat beri hat basat kakam zeimakeh memerizooh. Toohan paru Iesuz homet hehari barezat nari Zudia zeisik sahan

nari Sameria zeisik sahan met Iesuz aposor aban nenari Zerusalem zeitak heh.

Paru Sameria zeisik ñetiv mañah

⁴ Met paru Iesuz homeo badae batat het rapat zeisikaroh sat heharihö añarab modarin Iesuz ñetiv mañohot hehan, zeï posikaroh Iesuz ñetiv map an pap manah. ⁵ Met aban Pilip popuhö Sameria zeisik zeï ahö natak sat Iesuz ñetiv epat mañah, “Met Kristo Godihö eñizapanez au hahan hehap hamarrah ev haerah.” ⁶⁻⁷ Pot Pilip mañahapuh red navor nao añarabohö rekot natotuz poñ tohot pitü añaraboh menat hehari ruohan hel hel hat añarab betet berevat sooh, ma añarab eñañ hori hehan haeñ nat heh-pori batin batahan, añarab ahovokaro em topourat hehaek paru etet hat kapoñ baval hat pim ñetiv tin hatevetehopanez tat heh. ⁸ Met Pilipihö ñeti pov mañohot añarab batin batoohan paru zeï potakari biñ ahov ravat heh.

⁹ Met zeï potak aban al nap heh, pim abatao Saimon, pi pop kezavonañ red nañir nañ tovai emoohan modari pim toohavon etet agol atat, “Ui tair ok tamah batah,” pot paru haoh. Tahan pi epat parun mañooh, “Ne arim ahop ev.” ¹⁰ Pot pi mañovai soohan zeï potaz koravori ma aban betezari pim ñetivon hatevetet paru pimaz pot haoh, “Akap pi Godiz zutap ak, povoz pim abatao Aban Gog Kezañihar Tamahap, pot mañook.” ¹¹ Met Saimon houloam parum ñaravatak het pot toohavon etet parum hat koveñ bizat haohat tin hatevetehot heh.

¹² Met aban Pilip poek sat, “Iesu pi Kristo, Godihö eñizapanez au hahan heh-tapup ok,” pot

mañat Godiz masakavoz roketak hepanez ñeti tin pov mañoohan añarab nari pim haohavon hat-evetet barotap batat hehan pi paru ivoh memeeh. ¹³ Met aban Saimon pi amun Iesuz homeo badae batat emahan Pilip ivoh memeeh. Tahan Saimon orah rezah Pilipinañ parup honeo sat em tohot pi eteohan Pilip red navor nao kezao tovai soohan pi etet agol atat marahol gitañik ker menat heh.

¹⁴ Met Iesuz aposor aban modari Zerusalem zeitak hehaek hatevetehan, “Sameria añarab Godiz ñetiv hatevetet homeo badae batat hez,” pot hahan paru Pitar Zon meehan paruhaz sah.

¹⁵⁻¹⁷ Met sat berevat etehan Iesu darim Amipuz abatavonañ Pilip añarab pori ivoh hamemeeh, oñ Godiz Pul Tinap paruti naem tah, povoz Pitar Zon etet parup marañ paruh bizat Godin pim Pul Tinap paru pori manapanez mañ mañahan Pul Tinap parum loporizaroh emat heh.

¹⁸ Pot tahan Saimon al tooh-pop etehan Pitar Zon añaraboh marañ bizahan Godiz Pul Tinap paruti emahan etet pi moni nas bahapuh hodad kez pov zum tapan hat, ¹⁹ emat parupin epat mañah, “Eroñariv ae, ne hodad kez okov aripih zum tomapuh bat ne amun añaraboh nem maras biihoman Pul Tinap paruh emohopan.” ²⁰ Pot aban pop mañahan Pita hañiv epat mañah, “Erom ae, ni home horivonañ honeo het ok hameñ. Met rekot hodad kez pov nim monisinañ beke? Evo, pot bon, povoz nim monis bat am horiek sa. ²¹ Met God etehan nim loporì ganoam hez, povoz ni deipinañ maot rekot gog epatak naketü. ²²⁻²³ Met rotap ne nimaz hodad, nim loporih ahop ravat hekez zait hori pov an pap manat

hezaek ni non horioroh sameñ. Povož nim lopori borourat hori okov betet Amipun mañ mañeken nim hori homet hañ-okov ba olapan batah.”²⁴ Pot mañahan Saimon ñeti hañiv Pitar Zonin epat mañah, “Met arip nemaz homet mañ hapeken God ne neñizap. Tapanen nim, ‘Horiek sa, nañeñ-okov rotap naravotü,” pot mañah.

²⁵ Met Pitar Zon poek het Godiz baiñetinao mañovai Iesu hamarrah het tovai emoohan eteoh-ñetiñ añarabon bar mañooh. Tat tokat parup borourat maot Zerusalem sapanez Sameria zeisik añarab parum zeitakaroh heharin Iesuz ñetiv mañovai sohot Zerusalem zeitak maot sah.

Itiopia aban napun Pilip ñetiv mañah

²⁶ Met tokat darim Amipuhö pim enzol nap meehan emat Pilipin pot mañah, “Pilip ae, ni petev bal hat sekepuh Zerusalem zeitakanañ non irih zeì betezasizañ sohot Gasa zeì potak berevamah-poorozañ ni sa.”²⁷⁻²⁸ Pot mañahan Pilip nen tapurah non pooroh sooh. Tahan aban ahö nap, Itiopia zeisikaz añ kuin ahop Kandesì popuz monisiz korav ravat hehap, pi Itiopia zeisikanañ Zerusalem zeitak sat Godiz abatao bat hel batat mañ haoh. Tahaekanañ maot pim bol osihol beri hat bat sooh-arü posik toutat non poorozañ emohot, batam Godiz ñetiv hodad het haoh-propet aban Aisaia popuz tep menahatak pi etet rekö haovai emooh.²⁹ Tahan Godiz Pul Tinapuhö Pilip hodadeo pot manah, “Ni sat bol osihol beri hamah-arusiz nakoe sa.”³⁰ Pot hodadeo manahan Pilip porü hat arü posiz nakoe sat hatevetevai sohan aban pop propet aban Aisaiaz tep red menahatak rekö haovai sooh. Tahan

Pilip hatevetet aban popun at mañah, “Erom ae, met nim ñeti rekö hameñ-akavoz kapot ni tin hodad ma unun?” ³¹ Pot mañahan aban ahö pop ñeti hañiv epat mañah, “Evo, ne aban ñeti epovoz kapot badede nañapanezap bon, povoz tair tat ne hodad ravom? Oñ ni revah ev poz hat ne-nañ karar toutat badede nañeken ne hatevetem.” ³² Pot hahan Pilip revah sat toutahan aban pop pim baiñetin rekö haoh-pov maot rekö hahan pi pot hateveteh,

“Paru bol sipsipihol bat emat uramahavoz zut pi metapan, ma sipsip roholog taeñ elamahan paru ñeo nakavoz zut pi ñeo nak hepan.

³³ Met aban nari pi batiu tiu batat ñevok bizat pimaz ñeo tin nak tapan. Tat paru ur ñomapanen pi ham eparah naketü. Povoz pim rohol bon hepanezaek modari parun rekot et nareotü.” *Aisaia 53:7-8*

³⁴ Met aban popuhö maot pot rekö hat Pilipin epat at mañah, “Met propet aban ñeti epov menahap pimauz menah, ma mod napuz homet epov menahaek ev?” ³⁵ Pot at mañahan Pilip kapot tat ñeti pim rekö hah-pov badede mañovai Iesuz ñeti tinao bar mañah. ³⁶ Met bar mañovai parup non poozoañ sohot aban ahö pop iv havë navon etet Pilipin epat mañah, “Erom ae, ni eterë, iv havë nao kainev hezag, ni ne ivoh nemeekë, ma navoz homet ni evo hakë?” [³⁷ Pot hahan Pilip piin epat mañah, “Met rotap nim loporih Iesuz homeo badae batat hez, pot hakë, povozahoh ne rekot ni ivoh nemeem.” Pot mañahan pi epat hah, “Rotap Iesu Kristo pi Godiz rop, pot ne barotap batat hez.”] ³⁸ Pot hahan pim as

ropun mañahan bol osihol bagaa batahan parup hamarrah horat iv havë povok sat Pilip aban ahö pop ivoh memeeh. ³⁹ Tat parup iv haveo betet deti poz haovaiam Godiz Pul Tinapuhö Pilip zuam bat patati sahan aban ahö pop maot piin et narë, oñ nonoroh sohot pim loporih zaitiv ahö tat pi biñ ravat sah. ⁴⁰ Met Pul Tinapuhö Pilip Asdot zeitak basat meñehan zei pot betet nonoroh pi sohot zei modañik añarabon Iesuz ñetiv mañovai sohapuh Sisaria zeitak sa berevah.

9

Sol Iesuz gog abanap ravah *Aposor 22:6-16, 26:12-18*

¹ Met poek Pilip Iesuz ñetiv mañohot hehporah aban Sol pi darim Amipuz homeo badae batat heh-añaraboz mogao tat ur ñomapanez hahot het, narah aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahopuz nakoe sat, ² epat mañah, “Ni tep nañ red menat naneken ne Damaskas zeitak basat topour zeñiz korav ravat hezari manoman rekö hat nemaz hodad tapan. Met tep poñik pot menekë, Ari meñizepeken aban Sol Damaskas zeitak aban tairari, ma añ tairai Iesuz non magei mañairooh-pooroh samahariz mel tat hepanezaek bar batat demat bat emat Zerusalem zeitak kakam zeimakeh memorizapan.” Pot mañahan tepañik pim hahat menat pi manah.

³ Tahan pi tep poñ bat Damaskas zeitak sapanez sohot zei potaz totoi honoohan abarahanañ alizao erat pim okat epat al tezat hehan, ⁴ pi hamarrah sa ñodat hatevetehan ñe nao piin epat

mañah, “Sol ae, tairaz niuhö orah rezah ne bahori netameñ?” ⁵ Pot hahan Sol hañiv epat mañah, “Nem ahop ae, ni tairap?” Pot mañahan, “Ne Iesu, niuhö orah rezah ne bahori netameñip. ⁶ Met petev ni bal hat Damaskas zeï okatak seken aban napuhö nim tookezat niin bar nañap,” pot mañah. ⁷ Met pot mañoohan aban Solinañ honeo soohari paru ñe nenavon hateveteh, oñ ñeo haohapun paru et narë, povoz rouvat ñeo nak et nenañ hon har tohot heh. ⁸ Tahan Sol bal haz rouvai pim etañ kutur manahan pi et narë tah. Tahan paru pinañ honeo soohari pim marasiz bat Damaskas zeitak sat heh. ⁹ Tahan au aliz nasikaro nas pim etañ kut tah-potam hehan Sol gipizor ivov nain am heh.

¹⁰ Met Damaskas zeï potak Iesuz homeo badae batat heh-aban napuz abatao Ananias pop darim Amipuhö potazao bavatahan etet hatevetehan piin epat mañah, “Ananias ae,” mañahan Ananias pat, “Bae nem Amip, ne ev hez.” ¹¹ Pot hahan Iesu piin epat mañah, “Ni bal hat non naoroz abatao Non Opepeor, non poorozañ sekepuh Sol Tasas zeitakanañ aban pop emat Zudas popuz zeimakeh pi het mañ hahot hezaek, ni sat popuz mel tat bar bat. ¹² Met ne potazao bavatohon pi etehan Ananias ni señipuh pim etañ maot etepanez nim marañ pih bizeñin maot eteh, povoz ni sat taput metekë.” ¹³ Pot mañahan Ananias epat hah, “Evo nem Amip, añarab ahovokaro aban hameñ-okopuz tamahao hamahan ne hateveteamoh. Met pi Zerusalem zeitak nimaz homeo badae batamahari ahoam bahori metooh. ¹⁴ Tat aban anumaihol bareñ

elat mañaramahariz ahop ev Damaskas ze i epatak emat taput tat nim abatao hamahari kakam zeimakeh memorizapanez hat tepañ menat manahan pi ev bat emahap ok.” ¹⁵ Pot Ananaias hahan Iesu epat mañah, “Erom, aban pop pi nem gog abanap ravapanez ba ou batoh. Tat pi Israel añarab, ma añarab mod patarir, aban zeisikaroz ahorin nem ñetiv mañohopan, povoz ni am pihaz sa. ¹⁶ Met nemauhö pi nem gogot tohopanen tokat modari pi kakam ahov metapanen hatevetepanez bar mañom.”

¹⁷ Pot Iesu mañahan Ananaias ze i pomakez melahar sat bar batat sa lokahapuh pim maras Solih bizahapuh piin epat mañah, “Nem modap Sol, darim Amip Iesu ni nonoroh emooñin banevizat ñetiv nañahap pimauhö nim etañ maot eteken Godiz Pul Tinap nim loporih rekö ravapanez hat ne nemeehan ev emoh.” ¹⁸ Met Ananaias pi pot mañoohanam Soliz etañik pei bamezat hehao elat sahan pim etañ maot tin eteh. Tat bal hahan Ananaias pi ivoh memeeh. ¹⁹ Tahan Sol gipiz nahan pim heris kez ravah.

Iesuz ñetiv Sol kapot tat mañah

Met Sol pi Damaskas ze i potak Iesuz homeo badae batat heharinañ au aliz nasikaro nas poek heh. ²⁰ Tat pi Zudaholoz topour zeñik sat Iesuz ñetiv añarabon kapot tat, “Iesu pi Godiz rop ok,” pot mañovai sooh. ²¹ Pot mañovai soohan añarab home midin tat epat nae nap mañah, “Ae, met aban akap garos Zerusalem zeitak het Iesuz abatao hahot hehari bahorì metooh-tapup, ev darim zeitakahoe Iesuz homet hezari

epekanañ basat Zerusalem zeitak aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahori manapanen memorizapanez hat ev meehan emahap ak,” pot haoh. ²² Oñ Sol piuhö am kez tat het Zuda añarab Damaskas zeï potak hehari parum loporizaroh tin homeo badae batohopanez epat badede mañooh, “Rotap Iesu pi Kristo, Godihö eñizapanez au hahan heh-tapup ok.” Pot tinam badede mañoohan paru home midin tat, Aban akap rotap ma moreg ak hamah, pot homet ñeti hañiv borourat piin mañapanez bapap tat heh.

Sol urapanez hahan barezat sah

²³ Tahapuh het tokat aliz houloñ bon tahan Zuda aban ahori topourat Sol ur ñomapanez ñetiv nae nap mañooh. ²⁴ Tahan parum haohat nap hatevetet Solin sat mañah. Met orah rezah zeï potak hel temer demahan hehaek haitokoñik paru ñai bizat Sol emapanen bat urapanez hat baelat het etehot heh. ²⁵ Tahan kutur natak lop gitum ravahan pim modarihö pi bat ki ahö nañik bavelat bitom kitï urahapuh zeitaz hel temerah pui naorö rezahan hehaek kilam meehan kotiokat bin binivoti er horat berevat sah.

Sol Zerusalem zeitak sat heh

²⁶ Tahapuh Sol Zerusalem zeitak sat pi Iesuz homeo badae batat heh-porinañ honeo ravapan hat tahan paru pimaz ñaihet tat epat nae nap mañah, “Evo, pi Iesuz homeo badae navat, oñ moreg tat dari avapanez ok tamah.” Pot paru hah. ²⁷ Tahan aban Banabas Sol meñizat Iesuz aposor aban poriz nakoe basahapuh Soliz ñetiv tahat epat bar mañah, “Met pi Damaskas zeitak

sapanez hat nonoroh soohapuh darim Amipun etehan piin ñetiv mañahan pi zeï potak sat ñaihet nat, oñ Iesuz abatavonañ ñetiv añarabon mañooh.” Pot Banabas pim mod porin mañah. ²⁸ Tahan paru poek hodad ravahan Sol parunañ honeo ravat het Zerusalem zeitak sat em tohot darim Amipuz abatavonañ ñetiv tinam añarabon bar mañooh. ²⁹ Met poek bar mañoohot hehapuh narah pi Zuda aban Grik ñeo haoh-narinañ honeo het Iesuz ñetiv nae nap mañoohan, paru hatevetet kaev ravat Sol ur ñomapan hat tooh. ³⁰ Met Sol pot metapanez tooh-ñetiv Iesuz aban mod nari hatevetet pi bavizat Sisaria zeitak sat Tasas pim zeï kapotakaz meehan sah.

³¹ Pot tah-porah añarab Iesuz togut Zudia zeisik, ma Galili zeisik, ma Sameria zeisik aban ahoari bahori metoohaek maot gaa tahan paru tin heh. Tahan Godiz Pul Tinapuhö añarab ahovokaro meñizoochan, paru Iesuz homeo badae batat heharinañ honeo ravat, paru mapori darim Amipuz abatao bat hel batat biñ haovai sooh.

Pita aban Inias batin batah

³² Met aban Pita zeï modañik sat em to-vai soohaek, aliz nasik zeï nataz abatao Lida poek añarab Iesuz homet heharin etepan hat sah. ³³ Tahan poek aban nap pim abatao Inias mañooh-pop pim eñar mar ñomat hehan pi am bal hat haeñ nat, oñ oraehan krismasañ 8 bon tah. ³⁴ Tahan Pita sat aban popun etet epat mañah, “Inias ae, petev Iesu Kristo ni batin navatah, povoz ni bal haz rouvekepuh nim holorumet bahou batat biz.” Pot mañooviam Inias zuam bal hah. ³⁵ Tahan añarab Lida zeï potakari ma

Saron zeitakari etehan aban pop haeñ tat sat em tahan parum loporizaro borourat darim Amipuz homeo badae batat heh.

Pita Tabita maot baval hah

³⁶ Met zei mod nataz abatao Zopa mañooh-poek añ nap heh, met pim abatao Tabita, met Grik ñevonañ pim abat modao Dokas pot mañooh. Met añ pop pi Iesuz homeo badae batat het orah rezah modari tin metat meñizoo, ma nonair nai bonori amun meñizat manohot heh. ³⁷ Pot tohot hehapuh añ pop lamao tat oraet ñomah. Tahan añ modari parum toohat pim herisik ivoh mevetet zei girü agarë revahavok basat bizahan oraeh. ³⁸ Met Zopa zeit Lida zei potaz totoi heriam heh. PovoZ Zopa zeitak Iesuz homeo badae batat hehari hatevetehan, “Pita Lida zeitak emat hez,” pot hahan paru zuam aban Pitan mañapanezañariv meehan sat, “Erom, ni darip zuam sakaz hat deip emeehan emeg,” pot mañah. ³⁹ Pot mañahan Pita hatevetet aban poñarivinañ paru honeo sah. Tat zei añ ñomah-pop oraehamakeh Pita sahan paru bavizat zei girü agarë revahavok sah. Tahan añ abuhol ñomahan hapuri hehari paru Pitaz nakoe em rouvat iñ haovai parum dimihol añ Dokas biriri heharah marañinañ meet manahari bat mañairah. ⁴⁰ Tahan Pita añ porin mañahan berevat iñidoh zei girü modavok sahan pi rariñ rez bareñat Godin mañ mañat añ ñomat oraeh-popun havoe tat etet epat mañah, “Tabita, ni bal haz.” Pot mañahan añ pop maot biriri ravat etañ etehan, Pita hehan pi bal hat toutah. ⁴¹ Tahan Pita añ popuz marasiz bahan bal hat rouvahan

Pita añ hapuri heh-porir, añarab Iesuz homet heh-modariz as hahan, kohat emat paru añ pop biriri ravahavon eteh.

⁴² Met Pita pot tahan Zopa zeitak añarab mapori hatevetet poekanañ narizaro darim Amipuz homeo badae batah. ⁴³ Met zei potak aban nap pim abatao Saimon pop pi anumai kosiñ ovat gitapuk ñai batoohan ñai ravoohan, modari emat monis manat parum booh-popuz zeimakeh Pita het au aliz nañ ahoam poek orohot heh.

10

Enzol nap Koniliasin ñetiv mañah

¹ Met Sisaria zeitak aban nap heh, popuz abatao Konilias, met aban pop ñai abanari Roma zeisikanañ Zudia zeisik emat hehariz ahop ravat ñai abanari 100 poriz korav ravat heh, met ñai aban togü potaz abatao Itali pot mañooh. ² Met aban parumaz ahop ravat heh-pop orah rezah Godiz homet pim zeimakeh heharinañ paru honeo batopourat mañ hahot heh. Pot tohot het Zuda añarab gipizor nonair nai bon toohari pi paru meñizat manooh.

³ Met pot tohot hehan aliz nasik hapanezai 3 kirok toohan potazao bavatahan pi etehan Godiz enzol nap pim nakoe ou ravat, “Konilias ae,” pot hahan ⁴ piin etevaiaim ñaihet tat dei dei taha-puh epat at mañah, “Nem ahop, ni tair nañekez emeñ?” Pot mañahan enzolip epat hah, “Evo God nim mañevon hateveteh, ma añarab masak metat meñizameñ-povon etehan tin ravahan nimaz homeamahaek petev pi hañiv ni nañairapan.

5-6 Met Zopa zeitak aban nap pim abatao Saimon Pita mañamah-pop Saimon modapuz zeimakeh hez, met aban mod pop anumai kosiñ ovat gitapuk ñai batamahap ok, met pim zeimak iv havevoz totoi demahan hez. Povoz nim as aban nari meeken poek sat Pita pop bavizat nihaz emap.” ⁷ Pot enzolip mañat sahan Konilias pim ñai aban nap pi amun Godiz mañ haohapur aban pim gogot metoohañariviz as hahan emah. ⁸ Tahan enzolipuz mañahat ñetiv parun mañat meehan Zopa zeitakaz sah.

Potazao bavatahan Pita eteh

⁹ Met aban pori soohan ravahan orat zeit al tezahan maot sohot Zopa zeitaz totoi honoohan gitap berevat agarë revah emahan, Pita berevat zeimakez revah aropos atvat demahan heh-poek helat mañ hahot heh. ¹⁰ Pot tohot pi gin ñomahan paru gipiz bareñat maok teohan potazao bavatahan Pita etehan, ¹¹ abar okat epat tahan, giv ahö naraz zut narah teteñik naihoam bitomez zut bat hehan meehan pim nakoe erah. ¹² Met giv poraz kohat anumaiholor hamaleholor id narir nari map beo rezat heh. ¹³ Tahan Pita etet hatevete- han naekanañam ñe nao epat hah, “Pita, ni bal hat okoriz nap bat urat na.” ¹⁴ Pot hahan Pita epat hah, “Evo nem Amip, met batam dei Zuda añarab anumai hori eperi nainotuz ah ñeo hahan hezaek ne goerahanañ hori eperiz nari urat nain hezap eveg ne rekot urat nainotü.” ¹⁵ Pot mañahan maot epat mañah, “Petev Godihö anumai eperi tin nohopekezari bavatat hah, povoz ni eperiz, ‘Horiri ev,’ pot haotun.” ¹⁶ Pot navokaro nao mañairat mañahan etehan giv por bat maot abaratì helah.

17 Tahan Pita pot piin mañairahan etehavoz home midin tat kapotaz mel tat hehan aban Koniliasihö meehan emahari emat, aban zeipotak narin Saimoniz zeimakez at mañahan mañairahan, zeipotakez iñidoh emat rouvat heh. 18 Tat paru at mañah, “Met aban nap pim abatao Saimon Pita pop ok arinañ heza?” 19 Met Pita pi am home midin tat kapotaz mel tohot revah hehan Godiz Pul Tinapuhö hodadeo epat manah, “Pita aban nañariv nap ni banevizapanez irih ok emat hez, 20 povoz ni bal hat irih er hor. Met hatevet, Neohö paru meehon nihaz emah, povoz ni parunañ sekez homez ko totun, oñ am sa.” 21 Pot mañahan Pita poek hehaekanañ irih er horat parun etet pot mañah, “Met ne aban tapup eveg, ari tairaiz nemaz at mañovai melahar emohot ev emeg?” 22 Pot mañahan paru epat mañah, “Roma ñai abanariz aban ahö nap pim abatao Konilias aban popuhö nimaz dei emeehan ev emeg. Met aban pop pi tinam orah rezah Godin mañ mañamahap, ma Zuda añarabohö piin eteamahan pim hezhezao tin hez. Met haopat aban pop pim zeimakeh hehan Godiz enzol napuhö pim gog abanari nihaz meepanen melahar emat banevizapanen, ni sat pim zeimakeh nim ñeti haovai sameñiv mañeken hatevetepan. Pot Koniliasin mañah, povoz dei emeehan ev emeg.” 23 Pot hahan Pita porin paru honeo orapanez mañahan paru poek orah.

Pita Koniliasiz zeimakeh sah

Met orat hehan al tezahan Zopa zeitak aban Iesuz homeo badae batat heh-nari Pitanañ honeo

paru sah. ²⁴ Tat sohot naek orahapuh zeirevai paru bal hat sat Sisaria zeitak berevahan, aban Konilias añarab pim modarin as hahan emat topourat hehan, paru Pitaz ñai biit etet heh. ²⁵ Tahan paru emat Pita zei pomakeh lokapanez tahan Konilias Pitan etehapuh pot homeh, Met Godiz enzolipuhö nañahap ev emah. Pot homet Pitaz eñañiz nakoe rariñ rez bareñahan* ²⁶ Pita Koniliasin epat mañah, “Evo erom, ne amun aban nim zut modap eveg, ni bal haz.” ²⁷ Pot mañahan bal hahan Pitar Konilias ñetiv nae nap mañovai kohat zeimakeh lokahapuh Pita etehan añarab ahovokaro kohat heh. ²⁸ Tahan Pita parun epat mañah, “Eñarohol ari hodad, met dei Zuda añarab ari patarinañ honeo togü namanotuz ah ñeo hahan hezaek narah dei arihaz helakao emamegin dari het sameg bon, oñ aliz haopat epesiz haopatasik Godihö ne añarab mod nariz, ‘Horiri ok,’ pot nakaotuz neen nañairah. ²⁹ Povo arihaz emomaz ñeo meegin emat nañahan ne home midin nat, oñ ne am ev emohog, eñarohol, tairaiz ne arim nakoe emomaz as hagin emoh?”

³⁰ Met Pita pot mañahan Konilias hañiv epat mañah, “Met hapok, alizañ 3 bon hatahan pe-tev ni ev emeñ-posik, hapanezai 3 kirok toohan ne het Godin mañ mañohot hehon zuam aban nap nem nakoe emat rouvahan ne etehon pim dimir giv map peñ hat heh. ³¹ Tahan ne piin etehon pi neen epat mañah, ‘Konilias ae, nim mañ hameñivoz ma añarab meñizat masak

* **10:25:** Pavar 25 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañoh.

metameñivoz God homet hez. ³² Povož ni petev nim as aban nari meeken Zopa zeitak sat aban nap pim abatao Saimon Pita bavizat emap. Met aban pop Saimon apetopuz zeimakeh parup oramah, met aban mod pop anumai kosiñiz gogot tamahap ok, met pim zeimak iv havevoz totoi demahan hez.’ ³³ Pot nañahan ne asiv meehon zuam nimaz ok emahan, ni tin tat ev deihaz emeñ. Met petev dari houlori Godiz etañik ev togü manat hezaek, ni Amipuhö ñeti tairao dein añekez nañah-pov ni dein añeken hatevetek.” Pot Pitan mañah.

Pita Koniliasinañarin ñetiv mañah

³⁴ Pot hahan Pita parun ñetiv epat mañah, “Rotap ne petev epat hodad ravoh, God Zuda añarab nenariz zait tat añarab patariz kaev ravat hez bon, ³⁵ oñ zeisikaroh añarab tairari pim irih het pim ñetivoz hahan hezat baval hat tamah-poriz pi etet zait tat parumaz homeme hez. ³⁶ Met Godihö Iesu hamarah deihaz meehan erahan dei Israel añarab epat hodad raveg, Met Iesu Kristo dari añarab maporiz Amip ok, piuhö dari Godinañ hekaz bahoneo avatamah. ³⁷ Met garos Zoan añarab ivoh memeohanahoh Galili zeisik Iesu pi gogot kapot tat tovai soohapuh Zudia zeisik amun tooh-pov ari hodad. ³⁸ Met aban pop pi Nasaret zeitakanañap God ba ou batahaek pim Pul Tinap manat kezavonañ meñizat hehan pi haeñ tat gog tinañ tovai sat em tooh, ma añarab Seteniz kezavoz irih hori ravat hehari maot batin batooh. Met God pinañ heh, povož nonair nai potü pi tin tooh. Kar, ñeti pov ari hat haveteg. ³⁹ Met Zudia zeisik, ma Zerusalem zeitak nonair

nai potü Iesu tin tovai soohan dei etehot heg. Tahan paru zirah urahan ñomah. ⁴⁰⁻⁴¹ Met au aliz nasikaro bon tahan zeirevaizasik Godihö maot baviriri batahan bal hahan Iesu hamarah maot ou ravat hehan Zuda añarab mapori piin et narë, oñ Godihö dei piin etet pim ñetiv haokaz ba ou avatahan hez-nenarihö rotap piin eteog. Tat dei pinañ karar toutat gipiz noog. ⁴² Met porah Iesu dei añarabon pim ñeti tinao bar mañookaz añah, ma darim Amip tokat dari añarab mapori, ñomat sat hepanezarir biriri hepanezari, an etat hañiv etapanez Godihö hahan hez-ñeti pov añarabon bar mañookaz dein añah. ⁴³ Met batam propet aban porihö Iesuz ñeti nao epat haoh, ‘Met añarab tairari pimaz homeo badae batat sohopenezari Godihö rekot pim ro popuz homet parum horiñ ba ol betepan.’” Pot Pita parun mañah.

Pul Tinap añarab patarih rekö ravah

⁴⁴ Met Pita ñeti epov mañovaiam Godiz Pul Tinap paru hateveteoh-porih emah. ⁴⁵⁻⁴⁶ Tahan paru zeï modasikarohariz ñeñinañ hahapuh Godiz abatao bat hel batat pimaz ñeti biñao haohan paru Iesuz homeo badae batat het Zopa zeitakanañ Pitanañ honeo emahari hatevetehan Godihö pim Pul Tinap Zuda bon oñ añarab pat poriti amun meehan emahan, ñe poñinañ hao-havoz paru agol atat home midin tat heh. ⁴⁷ Tat hehan Pita parun epat mañah, “Met batam Godiz Pul Tinap dariti haemah-povoz zut petev paruh ok emah, povoz paru ivoh memeekez takan tairapuhö evo hapan?” ⁴⁸ Pita pot mañat paru añarab

pat pori Iesuz abatavonañ ivoh memeepane
mañahan ivoh memeeh. Tahan paru Pitan pot
mañah, “Met aliz mod nañ dari ev hekapuhoh
ni sekë.” Pot mañahan Pita parum hahat tat am
poek heh.

11

Pita pim tah-ñetiv modarin mañah

Aposor 10:9-44

¹ Met Pita pot tahan paru añarab Zuda bon
oñ pat pori Godiz ñetiv hatevetet homeo badae
batahavon Iesuz aposor aban pori ma Zudia
zeisik Iesuz homeo badae batat heh-pori paru
hateveteh. ² Tahan Pita Zerusalem zeitak sahan
aban narihö paru aban patari Iesuz homeo badae
batat hepaneze porihö Zudaholoz toohat paru
amun parum biz kosiñ elapan, pot hah-pori piin
epat ser mañah, ³ “Ui erom, ni darim natotuz ah
ñe hahan hezao elat ritou tat añarab mod kosiñ
naelarinañ ari honeo het gipiz nooñivoz homegin
tin narav.”

⁴ Pot paru Pitan mañahan Pita pim añarab
patarinañ het haohavoz ñetiv parun epat bad-
ede mañah, ⁵ “Met hapokahar ne Zopa zeitak
hehopuh mañ hahot hehon potazao banavatahan
etehon abarahanañ giv ahö naraz zut heharaz
teteñik naihoam bitomez zut bat hehan meeħan
erat nem nakoe emah. ⁶ Tahan ne etehon giv
porah anumai napur nap ma hamal napur nap
ma id napur nap map beo rezat hehan ⁷ ñe nao
epat neen nañah, ‘Pita ni bal hat okoriz nap bat
urat na,’ ⁸ Pot nañahan ne epat mañoh, ‘Evo nem

Amip, batam dei Zudahol anumai hori eperi nain-otuz ah ñeo hahan hezaek ne goerahanañ hori eperiz nari urat nain hezap ev.’ ⁹ Pot mañohon abarahanañ ñeti modao neen epat mañah, ‘Evo, petev Godihö anumai okori tin nohopekezari bavatat hah, povoz ni nen, “Horiri ev,” pot nañotun.’ ¹⁰ Pot navokaro nao nañairat nañahan etet hatevetehon maot giv por bat abarati helah.

¹¹ Met pot tahan ne etevai tapurah aban mañariv nap, Sisaria zeitakanañ aban ahö pat napuhö ne banevizapanen dei sakaz hat meehan emat, nem zei oroo-h-pomakez iñidoh rouvaeh.

¹² Tahan Godiz Pul Tinapuhö ne hehoek aban pat poriz neen epat mañah, ‘Ni aban pat okorinañ honeo ari sepekez homez ko totun, oñ am ari sei.’ Pot nañahan ne Zopa zeitak Iesuz homeo badae batat heh-nem modari 6 porinañ dei honeo sat aban patap Koniliasiz zeitak sat pim zeimakeh lokeg.

¹³ Tegin garos Godiz enzolip pim zeimakeh emat piin ñeti mañahao dein añañ. Met enzol pop piin epat mañah, ‘Ni zuam nim as aban nari meeken Zopa zeitak sat aban nap pim abatao Saimon Pita mañamah-pop bavizat emap.

¹⁴ Tapanen aban popuhö Godihö nir nimeri maot pimeri ba avatapanez ñetiv añañan.’

¹⁵ Pot nañahan ne sat ñetiv parun mañohonam Godiz Pul Tinap dariti mamog emahavoz zut paruh emah. ¹⁶ Tahan batam darim Amipuhö ñeti añañavoz ne maot homeohö, ‘Aban Zoan pi Zodan iverih iv nenavonañ ivoh memehö, oñ tokat Godiz Pul Tinap meepanen emapanen ari bepek.’

¹⁷ Pot hahan hehaek rotap dari Iesu Kristo darim Amipuz homeo badae bategin pim

Pul Tinap anahavoz zut Godihö paru añarab Zuda bon pat pori amun manahan ne eteohö, met neohö rekot Godiz tamah-pov bagaa batoma? Evo, rekot neohö bagaa navatotü, povoz am mañohon paru ivoh memeeh.”

¹⁸ Pot Pita mañahan paru hatevetehapuh parum loporizaro tin ravahan Godiz abatao bat hel batat biñ haovai pot hah, “Ae, petev dei hodad raveg. Rotapuan God pim Pul Tinap meehan emahaek añarab patari amun parum horiv betet kos rez manat tin het hepanez pimauhö nonor ba ou batahan hez,” pot hat biñ ravah.

Antiok nari Iesuz homeo badae batah

¹⁹ Met batam aban Stiven ur ñomah-porah Zuda aban ahorihö Iesuz homeo badae batat hehari bahori metat kakamao metoohan añarab ahovokaro barezat rapat nari Pinisia zeisik sah, met nari havevoz lopotak Saipras zeisik sah, met nari Antiok zei potak sah. Tahapuh zei posikaroh sat heh-pori Zuda añarab nenarin Iesuz ñetiv mañooh, oñ mod patarin namañ heh.

²⁰ Oñ tokat añarab Saipras zeisikanañ nari ma Sairini zeisikanañ nari paru Antiok zeitak sat het darim Amip Iesuz ñeti tinao Grik añarab patarin mañooh. ²¹ Tahan darim Amipuz kezavohö paru meñizahan pim ñetiv mañahan añarab ahovokaro parum horiv betet kos rez manat darim Amipuz homeo badae batat piitihar ravat heh.

²² Tahan paru Zerusalem zeitak añarab Iesuz togut ravat hehari ñeti povon hatevetet aban Banabas meehan Antiok zeitak pot taharin etepanez

sah. ²³ Tahapuh Banabas Antiok zeitak sat berevat etehapuh añarab Godihö masakao manahan tin hehavoz pi biñ ravat parun epat mañah, “Ari Iesu darim Amipunañ tin ñod rezat het kez tat pim ñetiv baval hat sohozei.” ²⁴ Met Banabas pi Iesuz homeo tin badae batat het tin toohap ok, met Godiz Pul Tinap pih map rekö ravat heh, povoz pi poek het Iesuz ñetiv mañoohan añarab ahovokaro parum loporizaro borourat darim Amipuz homeo badae batah.

²⁵ Tahan Banabas Sol Tasas zeitak sat hehaekaz mel tovai sah. ²⁶ Met mel tovai sohot Sol bavizat parup maot Antiok zeitak emah. Tahapuh parup añarab Iesuz togut ravat heharinañ honeo ravat het añarab ahovokaron Iesuz baiñeti tinao mañohot hehan krismas honeo bon tah. Met Antiok ze potakarihö kapot tat Iesuz homeo badae batah-poriz abatao Kristen, pot mañah.*

²⁷ Met narah propet aban Godiz ñetiv hodad het haoh-nari Zerusalem zeit betet Antiok ze potakaz sah. ²⁸ Met sa berevahapuh paru mapori topourat ñetiv haohaek Zerusalem zeitakanañ emah-porihanañ aban napuz abatao Agabas pop Pul Tinapuhö pi hodadeo manahan bal hat tokat zeisikaroh gipiz bon tapanen gin ahov berevapanez ñetiv bar mañahan paru hodad ravat heh.

Met tokat aban Sisa Klodias Roma añaraboz ahop ravat heh-porah Agabasiz pot hah-povoz rotapuv ou ravah. ²⁹ Tahan paru Antiok zeitak Iesuz homet heh-añarab pori topourat parum modari Zudia zeisik hehari meñizapanez homet

* **11:26:** Pavar 26 -Met Kristen abat povoz kapot Kristonañ honeo ravat hezari ok.

ñetiv haz bahon batat paru honep honep monis bovai emat batogü manah. ³⁰ Tat moni pos Banabasir Sol manahan parup basat Zerusalem zeitak Iesuz homeo badae batat hehariz korav ahoi manah.

12

Zemis men ñomat Pita memerizah

¹ Met porah zeï posiz aban ahop Erod pi añarab Iesuz togut ravat heh-nari kakamao metapan hat bat memerizah. ² Tat pim ñai abanari Zoniz nanep Zemis pop beri hat bat emahan menapanez mañahan en besinañ men ñomah. ³ Tahan paru Zuda abanari pim mañahan parum tahavoz biñ ravahan, Erod pim ñai abanarin maot mañahan sat Pita amun beri hat bat emah. Met paru Zuda añarab togü manat berë tu nakañ arö tat nooh-porah, ⁴ paru Pita bat emat kakam zeimakeh memerizahan paru ñai aban nari 16 meehan sat Pitaz korav ravat het paru orah rezah kuturuñir alizañik narah 4 rouvoh, met modarah 4 rouvoh, ma modarah 4 rouvoh, pot tooh. Met paru aliz togü manat heh-poñ bon tapanenahoh añaraboz ñaravatak Erod Pita bat emat ñevok bizapanez homehot heh. ⁵ Pot homeohan Pita kakam zeimakeh hehan añarab Iesuz togut ravat hehari pimaz homet orah rezah Godihö maot baverevapanez mañ mañohot heh.

Enzol nap Pita baverevah

⁶ Met aliz nañ bon tahan aliz zeirevaizasik Pita bat emat ñevok bizapanez Erod hahan heh-aliz posiz kutur potak bi kezarepekaronañ medemahan Pita orat hehaek ñai aban nañariv okat

epat rouvat heh, met ñai aban modañariv iñidoh haitokoroz okat epat baelat heh.

⁷ Pot tat hehan Godihö enzol nap meehan erahan kakam zeimakeh alizao al tezahan enzol popuhö Pita orat hehaek pim elaposik bat bazageri tat, “Erom ae, zuam bal haz,” pot mañahan birepekaro pim marañik demahan hehaek bil ñodahan Pita bal hah. ⁸ Tahan enzolip maot epat mañah, “Nim dimihol meekepuh eñ suñ mee.” Pot mañahan Pita pim hahat tahan enzolip maot epat mañah, “Kar, tamaravoz dimip ruekepuh nenañ honeo emeken deip sopain.” ⁹ Pot mañahan Pita pim hahat tat pinañ honeo soohapuh enzolipuhö rotap pi basoohavoz kut tat, Peti ne auakao ev manamoh, pot homevai sooh. ¹⁰ Met parup ñai aban pim nakoe het korav rouvaeh-poñariv bazei manat sat korav modanariv iñidoh haitokoroh amun rouvaehaek bazei manat sahapuh, ainisinañ haitok zis matut tahan hehaek totoi honahan pimauhö ñizahan parup berevat nonorozañ sohot poek enzolip Pita betet sah.

¹¹ Tahan poekahoh Pita tin etañ elat pot homeh, Ae, rotap Godihö pim enzolip meehan erat ne Erodiz marasik hehon, paru Žuda añarab horiv netapanez homet haohaekanañ maot navat ev tinaek emat neñehan ne samoh. ¹² Pot homevai sohot añ nap Maria, aban Zon Makiz nonopuz zeimakeh sah. Met zeï pomakeh añarab narizaro paru topourat Pitaz homet baverevapanez mañ hahot heh. ¹³ Tahan Pita zeï pomakez iñidoh hon rouvat kad kad urahan as ñari napuz abatao Roda pop emat haitokor tezapanez tahan, ¹⁴ Pita ñeo

hahan pim ñevon hatevetet biñ ravat pi haitokor natez, oñ maot borourat kohat sat modarin epat mañah, “Eñarohol ae, Pita emat iñidoh hez.”
¹⁵ Pot modarin mañahan paru pat, “Ni rumurat het ok hameñ.” Pot mañahan maot rez kek tat parun epat mañah, “Evo, Pita iñidoh ak emat het hahan ne hatevetet rotap ev arin añamoh nanë.” Pot hahan modari maot epat mañah, “Peti enzol pim zut nap ak emat kad kad urat hahan ni hateveteñ.”

¹⁶ Pot paru nae nap mañohot hehan Pita iñidoh houloam het am urohot hehan paru sat haitokor tezat piin etet zageri ahö tat agol atah. ¹⁷ Tahan Pita lokat paru ñeo hapan hezavoz pim marasi-nañ bagaa batahapuh darim Amip Iesu kakam zeimakehanañ pi baverevah-ñetiv parun mañah. Tat maot pi parun epat mañah, “Ari sat aban Zemis popur darim añarab modarin ñeti nem netah-epov parun bar mañei.” Met Pita pot mañahapuh berevat zeï mod natakaz sah.

¹⁸ Tahan zeirevai al tezahan ñai aban korav ravat hehari paru etehan Pita bon tahan zageri tat Pita sahavoz, “Tair ok tah batah?” pot hat ñaihet tat heh. ¹⁹ Tahan Erod, “Pi bon tah,” pot hahan hatevetet ñai aban modari mel tovai sohopenez hat meehan paru ahoam mel tovai soohan, am bon tahan ñai aban korav heh-porin sat ahoam at mañoohan Pitaz tahavoz kutam hehan Erod hahan ñai aban pori bat men ñomah. Tahan tokat Erod Zudia zeis betet Sisaria zeitak sat heh.

Erod ñomah-ñetiv

²⁰ Met Erod pi Taiar Saidon ze i potakaroh añarab hehariz mogao ahö tat hehan paru ze i potakarohanañ nari emat ñeti pov bavon batapanez hat mamog aban Erodiz zeimakeh as ñaroholoz korav ahop ravat hehap pim abatao Blastas popunañ ñetiv hat paru lop honeri ravah. Tahapuh pi paru meñizat Erod parumaz mogao tahao bavon batapanez Erodin mañah. Met paru Erod parum zeitakaroh gipiz meehan zum tat nooh-povoz pi kaev ravat maot paruhaz namee tapan hezavoz homeh. ²¹ Tahapuh pov Erodinañ bavon batapanez mañahan pi aliz nasik paru emat topourapanez mañahan aliz posik em topourahan Erod pim dimir giv redevonañ tinatü tahapuh sat añaraboz ñaravatak pim tek tinatak toutat ñeti nao ahoam mañohot heh.

²² Met pot mañohot hehan paru ñeo ñarah hat epat hah, “Ae, pi aban betez napuhö ak hamah bon, oñ pi god ahö napuhö ak het hamah.”

²³ Met paru añarab pot hahan Erod hatevetet Godiz abatao bat hel batat pi epat nak, “Evo, ne god ahop bon.” Met pot nak tahavoz Godihö pim enzolip meehan erat urahan het tokat uleñ horihol piih ou ravat men elahan ñomah.

²⁴ Met Godiz baiñetinao añarab nae nap mañovai sohan zeisikaroh map an pap manah.

²⁵ Met Banabasir Sol Zerusalem zeitak parupim emat tah-pov bon tahapuh aban Zon Mak ze i potak hehap bavizat paru maot borourat Antiok zeitak sah.

Banabasis Sol gogotaz ba ou batah

¹ Met Antiok zeitak propet ravat heh-aban nari añarab Iesuz togutanañ honeo het ñetiv mañooh, ma nari amun Godiz ñeti modañ mañairat mañohot heh, met poriz abatañ ev, Banabas, met Simion pim abat modao Naisa, met Lusias Sairini zeitakanañap, met Manein pi Erod ahö popunañ parup goerah honeo het ahö ravah, pop met Sol, paru pori poek heh.

² Met narah paru pori Godin tin mañ mañohopanez hat gipiz nain het topourat piin mañ mañooh. Met mañeo hahot hehan Godiz Pul Tinapuhö parun pot mañah, “Met ne Banabasis Sol gog nao tovai sohopanez au hahon hezaek ari parup bamain batat meepek.” ³ Pot mañahan paru am gipiz nain het parup meepane z tat marañ parupih bizat Godin mañ mañahapuh meehan sah.

Saipras zeisik sat parup ñetiv hah

⁴⁻⁶ Met Godiz Pul Tinapuhö parup ba ou batahan añarabohö meehan aban Zon Mak parup meñizapanez bavizat paru honeo sohot, Selusia zeitak sat sipimakeh lokat Saipras zeisik sapanez sooh. Met sohot Saipras zei posik Salamis zeitak sat sipimakehanañ berevahapuh, zei posizañ sohot Zudaholoz topour zeinik lokat Godiz baiñetinao mañovai soohapuh, Pepos zeitak sa berevah. Tat poek Zuda aban al nap bavizah, popuz abatao Bazisas, met pi añarabon moreg epat mañooh, “Ne propet aban Godiz ñetiv hodad het hamohop ev.” ⁷ Met Roma aban zei posiz korav ahop ravat hehapuz abatao Sesias

Polas, paru Bazisas ñod reet heh. Met Sesias pi hodad tinavonañap, povoz Banabasir Sol sahan, pim zeimakeh sat Godiz ñetiv mañapanen pi hatevetepanez as hahan sah.

⁸ Met aban alap Bazisas pim abat modao paru Grik ñevonañ Elimas pot mañooh-popuhö Roma aban ahö pop Iesuz ñetiv hatevetet pimaz homeo badae batapan hezavoz pi kaev ravat epat piin mañah, “Evo, ni ñeti akavon hatevetetun.” ⁹ Pot mañahan Sol, pim abat modao Pol, Godiz Pul Tinapuhö hodadeo manahan aban popun et ñai et mereet epat mañah, ¹⁰ “Erom, ni Seteniz rop ravat hez. Tat ni non tinaoroz nonair naiz kaev ravat hez, ma nim moreg povor kao hameñpoñ nim loporih an pap manat hezaek Godiz non tinaoroh samahari ba in balavī metameñ. ¹¹ Povoz petev darim Amip hañ horiv netat nim etañ bakut netapanen hekepuh alizañ ahoam ni et narë hekë.” Pot mañahan pim etañk univoz zut pei du nao emat bamezahan Elimas etañ kut tahan pim marasiz bapanen parup sapanezapuz mel tah. ¹² Pot mañahan pim etañ kut tahan aban ahö pop etet Iesuz homeo badae batat hehapuh pi darim Amipuz ñeti tin mañah-povoz homeme heh.

Antiok zeitak sat gogot tah

¹³ Tahan Polir pim modañariv Pepos zei pot betet sipimakeh lokat soohapuh Pampilia zeisik berevat Pega zei potak sahapuh Zon Mak kaev ravat parup betet pi maot Zerusalem zeitakaz borourat sah. ¹⁴ Tahan Polir Banabas Pega zei pot betet Pisidia zeisik zei mod nataz abatao Antiok poek sat berevat het, parup Zudaholoz gogot

nat heh-aliz poñiz nasik parum topour zeimakeh lokat toutat heh. ¹⁵ Tahan aban nap Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ menahan hez-tep potak nao rekö hahan modap propet aban nariz menahan hez-tep potak nao rekö haohan parup hatevetet hehan aban topour zei pomakez koravorihö nap meehan sat parupin epat mañah, “Eroñariv ae, arip deim tin hekaz ñeti nao añepekez homeameg ma tair?” ¹⁶ Pot at mañahan Pol bal hat pim marasinañ zu tat ñetiv kapot tat pot mañah, “Israel nem mod zei epatak hezari, ma ari añarab patari Godiz abatao bat hel batamegiri, ne epat añoman ari hatevetei. ¹⁷ Met batam dari Israel añaraboz ahop Godihö darim iz mimihol ba ou batahan heh. Tat paru Izip zei patasik sat het belez ravahan Godihö pim kezavonañ meñizahan paru Izip zeis beteh. ¹⁸ Tat nonair nai bon ham betezarah emat sat em tohot poek bat emahavoz homet Godiz ñe horiv haovai soohan krismasañ 40 bon tah, oñ pi am meñizoo. ¹⁹ Met God pim añarab pori Kenan zeisik sat parum pohao bat hepanez añarab ñeñ 7 main main haohari zei posik hehaek Godihö meñizahan pori menat bahori batahapuh zei pos parum bat heh. ²⁰ Met ev hahö-pot paru tovai emoohan krismasañ ahoam 450 bon tah. Tahan tokat Godihö añarab parum ñetiñ hahopanen hatevetet ba oñ batohopanez aban korav ahö pori ba ou batahan heh. Met pori pot tovai emoohan tokat propet aban nap pim abatao Samuel Godiz ñetiv hodad het haohap ba ou batahan heh.

²¹ Met porah aban nap parum kiñ ahop ravat hepanez Zudahol hahan Benzamen añarab pori-

hanañ aban nap Kis popuz rop Sol pi Godihö ba ou batahan parum kiñ ahop ravat hehan krismasañ 40 bon tah. ²² Tahan het Sol pop hori toohan God etet kaev ravahapuh, pim urutak aban Devid parum kiñ ahop ravat hepanez ba ou batah. Tat God Devidiz hehavon etet epat hah, ‘Zesiz rop Devidiz hez hezavon etehon tin ravahan ne pimaz biñ ravoh. Met rotap nem hahomazat pi am tovai sohopan.’ ²³ Met God dari Israel añarab maot pimeri ba avatapanez napuz au hahan hezaek, Iesu Devidiz iz mimip ba ou batat meehan erah.”

²⁴ Pol pot mañat maot epat mañah, “Met Iesu pim gogot kapot nat tooharah aban Zoan Israel añaraboz ñaravatak bal haz rouvat parum horiñ betepanepuh loporizaro borourapanen ivoh memeepanez ñetiv mañooh. ²⁵ Tat pim gogot tovai sohot bon tapanez totoï ravahan añarabon epat mañah, ‘Ari nemaz tairap homeameg? Ne Godihö ari eñizomaz au hahan hezap, pot homeamegi? Evo, ne pop bon. Met pi pop nem tokat ok emapan, oñ ne aban goe abatao bon betez epop pinañ deip toutat ñetiv hakaz ne rekot bon,’ pot mañah.

²⁶ Met ari Abraamiz mimihol nem modari, ma ari añarab patari map ev topourat het Godiz abatao bat hel batamegiri, met Godihö dari maot pimeri ba avatapanez ñeti tin pov dari Zudaholoti garos ba ou batah. ²⁷ Oñ Zerusalem zeitakari parum aban ahorinañ honeo orah rezah darim gogot nat hez-aliz poñik topourat propet aban pori tepatak red menahan hezaek rekö hat hateveteoh, oñ kapotaz paru tin hodad narav,

povoz Iesu erahan pimaz kut tahapuh pi hori metah. Met pot tahaek propet abanari tepatak pim metapanez ñetiv menahan hezavoz rotapuv ou haravah. ²⁸ Met paru pori Iesu basat ñevok bizahapuh pim horivoz at mañahan ou narav tahan Iesu am ur ñomapanez paru rez kek tat Pailatin mañah. ²⁹ Met pi pot metapanez ñetiv batam red menahan hez-map poñ pi metat paru zirah urahan het ñomahan bañizat basat hel puoroh balokat bizah. ³⁰ Oñ Godihö ñomahaekanañ maot baviriri bataan bal hahan, ³¹ añarab Galili zeisik ma Zerusalem zeitak pinañ honeo het sat em toohariz ñaravatak ou ravahan piin eteohan, alizañ ahoam bon tah. Tahan petev añarab porihö Iesuz tah-ñeti pov Zuda darimerin mañamah.

³²⁻³³ Povoz petev dei Banabas ev emat ñeti tinao epat ev arin añameg, Batam Godihö darim mimiholon tokat parumeri tin metohopanez mañahan heh, met petev dari parum mimihol hez-eparah Iesu ñomahan maot baval hakahaek batam mañah-povoz rotapuv ou ravah. Met nap Buk Song 2 ñeti povok epat menahan hez,

Ni nem rop, petev ne nim Papap ravat hez. *Buk Song 2:7*

Pot menahan hez.” ³⁴ Met Pol pot mañat maot epat mañah, “Met tokat pi pop zañ nat hepanen maot baval hapanez batam Godihö epat hahaek menahan hez, Ne masak tinao Devid manomaz au mañohoek ni nanom. ³⁵ Met maot epat amun menahan hez, Nim gog aban tinap ñomamahariz hezaek het zañ tapanez ni nak. ³⁶ Met ñeti epeñ Devid pimauz homet namen, oñ pi biriri

het Godihö hodadeo manooh-poñ tovai sohot ñomahan pim izaholonañ honeo haveirahan het zañ tah. ³⁷ Oñ Godihö Iesu baval hah-pop ñomah-modarinañ het zañ nat-popuz tapanezavoz Devid menahan hez. ³⁸⁻³⁹ Met nem modari hatevetei, Ari Iesuz homeo badae batepeken piuhö arim hori tovai emameg-poñ olapanez ñetiv ari hodad tepekez ev badede añamoh. Met Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ ari nae nap mañovai samegiek, poñihö arim hori poñ ba naolotü, oñ petev ari tairari Iesuz homeo badae batepekezari rekot piuhö arim horiñ olapanen hori poñiz hañiv navotuzari ravat hepek.

⁴⁰⁻⁴¹ Met paru Godiz propet pori epat hahan hez,

‘Ae, ari God kos rez manamegiri hatevetei, arim ñaravatak ne ñetiv hahoman ari barotap navatotü,

ma nari nem ñetivoz kapot hapanen ari tin hatevetet hodad naravotü, oñ ari etet barotap navat het ñomepek.’

Habakuk 1:5

Pot hahan hezaek ganö ari taput tepek hezavoz tinam homet hezei.” Pol ñeti epov parun mañah.

⁴² Tat Polir Banabas topour zei pomak betet sapanez tahan paru añarab gogot nat hepanez aliz modasik maot emat ñeti mañah-pov maot mañapanez parupin mañah. ⁴³ Tat paru mapori topour zei pomak betet berevat soohan, añarab Zuda nari met patari paru Zudaholonañ honeo ravat Godin mañ mañooch-pori parupinañ honeo soohapuh parupiuhö rez kek tat Godiz masakavok sohopanez ñeti pov am mañovai sooh.

44 Met parup maot emapanez mañah-aliz posik Antiok zeï potak mapori Godiz ñetiv hat-evetepanez emat topourah. 45 Tahan Pol poek emat Iesuz ñetiv maot mañoohan, Zuda aban nari añarab ahovokaro em togü manahavon etet kaev ravat Poliz ñetï mañahao paru batiu tiu batat ñetï horï navor nao piin mañooh. 46 Pot mañoohan Polir Banabas ñaihet nat, oñ kez tat parun epat mañah, “Met Godiz zaitivok deip emat garos ari Zudaholon Iesuz ñetï epov añeg, oñ ari kos rez manat tin pohao het hepekez ñetivoz nonor merizameg, povoz deip ari evetet añarab mod pat narin ñetï epov sat mañoohok. 47 Met God deim tookazat epat añah, ‘Ari zeï maposikaroh añarab patariz ñaravatak alizavoz zut het nem ñetï tinao mañohopeken hatevetet homeo badae batapanez pori neneri bavatom.’ Pot hahan hezat deip taput tat sat mod porin mañoohok.”

48 Pol pot mañahan paru añarab Zuda bon patari hatevetet darim Amipuz baiñetinavoz biñ ravat, “Godiz ñetï tinao ev añah,” pot hahan porihanañ añarab tairari tokat pohao het hepaneze Godihö au hahan heh-pori Iesuz homeo badae batah.

49 Met zeï posik Iesuz ñetiv añarabon mañovai soohan an pap manah. 50 Tahan paru Zuda aban Polir Banabasiz kaev ravat heh-porihö Antiok zeï potaz aban ahorir, met añ ahö ravat het Godin mañ mañooharin, “Horiñariv okeg, ruepeken sap,” pot rez kek tat mañoohan paru amun kaev ravat Polir Banabas horï metat parum zeisikanañ ruahan sah. 51 Oñ sapanez tat Polir Banabas zeï potakari Godiz ñetiv betet kos rez manahavoz

homet pataek sapanez parup zeï potak ham to-
mol moleo parupim eñañik ñed bat hehaek teur
betet Aikoniam zeïtak sah. ⁵² Oñ Antiok zeïtak
paru Iesuz homeo badae batat hehari Godiz Pul
Tinap parutï rekö ravahan paru pori tin het Godiz
biñ haovai sooh.

14

Aikoniam zeïtak sat ñetiv mañah

¹ Met Polir Banabas Aikoniam zeï potak saha-
puh parupim toohat Zudaholoz topour zeïmakeh
lokät Iesuz ñetiv masakavonañ tin bar mañahan,
Zudahol met añarab patari amun ñetï povon
hatevetet ahovokaro Iesuz homeo badae batah.
² Tahan Zuda aban nari paru ñetï pov hatevetet
kaev ravat beteh-porihö Iesuz homeo badae
batoohariz ñetï horiñ añarab patarin mañovai
soohan hatevetet parupimaz kaev ravah. ³ Oñ
parup ñonihol ahoam poek het ñaihet nat am
hehapuh darim Amip añarab masak metoohavoz
ñetiv ourah bar mañohot piuhö parup kezao
manoochan red navor nao añarab rekot natotuz
poñ tohot hehan añarab mod nari etet epat haoh,
“Rotap parup Godiz ñetï rotapuv ok hamah.”
⁴ Pot hahan añarab zeï potakari berat main main
ravat nari Zuda kaev ravat saharinañ honeo rava-
han nari parupinañ honeo ravah. ⁵ Tahan paru
Zuda añarab nari met añarab Zuda bon pat nari
parum ahorinañ honeo topourat Polir Banabas
horï metat heleñinañ ur ñomapanez hah.

Likonia zeïsik ñetiv mañah

6-7 Tahan parup hatevetehapuh barezat sat Likonia zeisik zeï ahö nataroz abatavokaro Listara met Debi mañoooh-poek parup sat het Iesuz ñetiv añarab poekarin mañovai zeï ahö potakaro totoi hehañik amun ñetiv mañovai sat em tooh.

8 Met Listara zeï ahö potak aban nap eñañ hori ravat het haeñat nat, pim nonopuz zatakanañ potam batahan hehap poek heh. 9 Tahan aliz nasik Pol Iesuz ñetiv haohan pi toutat hatevetehot hehan, Pol piin etet Pul Tinapuhö hodadeo manahan pot homeh, Aban hori okop Iesu pi batin batapanez pimaz homeo badae batat hez. 10 Pot homet Pol epat mañah, “Erom, ni bal haz rouvat nim eñañ mezovai sa.” Pot mañahan aban pop bal hat eñañ tinam mezovai sat em tah.

11 Met Pol pot tahan añarab ahovokaro etehapuh parum ñevonañ ñarah ahoam nae nap mañat epat hah, “Ae, darim god ahoñariv ev, abarahanañ erat darim herisiz zut ravat emat hez.” 12 Pot hahapuh Banabasin parum god ahö napuz abatao Sus pot mañah, met Pol pi añaraboz ñaravatak bal hat ñetiv haohap povoz piin god ahö modapuz abatao Emis pot mañah. 13 Met Listara zeï potaz bin binivok Sus god moreg popuz homet topourat hañiv mañaroohzeimak demahan heh, met zeï pomakez ahö ravat het anumai mañarooh-aban pop bol kau biza-hol bat zibuñ mor meet koroh meveteh. Tat zeï potaz hel temeraz haitokoroh bat emahapuh, Polir Banabasiz homet kau pori bareñ elat mañarat hañiv metapanez tahan, 14 parup poekahoh hodad ravat pot metapanez tahavoz kaev ravahapuh, parupim dimihol bakelat añaraboz

ñaravatak sat ñeo ñarah epat mañah, ¹⁵ “Evo, ari okat totunei, deip arim zut et aban nenañariv ev. Met darim God biriri het abarar hamarar iveñir nonair nai mapotü matut tahap hez, povoz arim god hañiv metameg-pori betepekepuh lo-porizaro borourei. Tat darim God tin biriri hez-nen popuz homeo badae batepekez ñeti pov arin añakan hodad tepekez hat deip ev emeg. ¹⁶ Met batam zeï posik kasik añarab parum zaitivok tovai soohan God nao namet, oñ am etevai sooh. ¹⁷ Met pi dari gipiz tinatü anamahan nameg, ma utar pelamah-porah arim gipiz tin rapamah, met nonair nai potü ari anamahan etet biñ ravameg. Met tairaz anamah homeameg? Oñ God ari nonair nai potun etet pimaz homet hodad ravo-hopekez hat okotü anamah.” ¹⁸ Met ñeti pov Pol parun mañahan paru bol kauhol parupimaz hañiv mañarapanez am rez kek tat haohan, Polir Banabas houloam evo mañoohan paru hatevetet hodad tat gaa tah.

Pol heleñinañ urah-ñetiv

¹⁹ Met Polir modap poek hehan añarab Antiok zeitakanañ Zuda nari met Aikoniam zeitakanañ Zuda modari zeï potak emat honeo ravat Listara zeï potakarin paruti ravapanez mañoohan parupimaz kaev ravat Pol bat heleñinañ uroohapuh, “Hañomahap ev,” pot hahapuh beri hat bat em zeitaz iñivavok betet sah. ²⁰ Tahan zeï potak Iesuz homeo badae batat hehari emat okat epat rouvahan Pol bal hahan, paru sat orahapuh zeirevai parup zeï pot betet Debi zeitak sah.

²¹ Met Polir Banabas Debi zeï potak sat het Iesuz ñeti tinao mañohot hehan, añarab poek

narizaro Iesuz homeo badae batat hehan parup maot borourat Listara zeitak sat poekanañ Aikoniam zeitak sat maot Pisidia zeisik Antiok zei mod potak sah. ²² Met zei poñik parup maot sooharah añarab Iesuz homeo badae batat heharin tin hepanez ñetiv mañat bakez batovai sohot maot epat mañooh, “Met dari honoñai navor nao ahoam hatevetevai rez kek tat sohot God abarah hezaek berevat tinam hek. Povoz ari kez tat pimaz homeo badae batovai sohozei.” ²³ Pot mañat zei poñikanañ añarab Iesuz toguñiz korav ravat hepanezari ba ou batovai sooh. Tahapuh parum toohat parup gipiz nain het koravorir añarab maporiz homet Godin mañevok epat mañah, “Deim Amip, paru eperi meñizekez homet hezaek ni parumaz tinam korav ravat hez.” Pot Godin parup mañ mañat sah.

Siria zeisik Antiok zeitak maot sah

²⁴ Met poekanañ parup Pisidia zeisizañ soohapuh Pampilia zeisik berevah. ²⁵ Tahapuh Pega zeitak sat añarabon Iesuz ñetiv mañat Atelia zeitak sat, ²⁶ poekanañ sipimak bat Siria zeisik Antiok zei potak maot sah. Met zei potak garos añarab Iesuz homeo badae batat hehari parup Godiz masakavok het gogot tovai sohopanez mañ mañat meehan sat, zei modañik gogot ahoam tovai sohot bon tahan zei potak borourat maot emah. ²⁷ Tat parup poek emat añarab Iesuz togut batopourat Godihö parup meñizoochan nonair nai mapotü tooh-ñetiñ mañahapuh Iesuz ñetiv añarab Zuda bon oñ patarin mañoohan Godihö meñizat nonor mañairoohan, paru Iesuz homeo badae batooh-ñeti pov amun parun mañah.

28 Met zei potak paru Iesuz homeo badae batat heharinañ Polir Banabas poek houloam heh.

15

Zerusalem poek topour ahov bah

¹ Met poek Polir Banabas hehan Zudia zeisikanañ aban nari emat Iesuz homet heh-pat narin epat mañah, “Batam Mosesihö biz kosiñ elakaz hahan dei Zudaholoz tamegit petev ari pot nat hepek, povoz God pimeri ba naavatotü.” ² Pot añarab pat porin mañahan Polir Banabas parum hah-povoz kaev ravat Zuda aban emat haoh-porin epat mañah, “Evo, ari horiv ok hameg.” Pot hat paru nae nap ser haoh. Povoz Iesuz homet poek heharihö Polir Banabasir aban mod nari ba ou batat Zerusalem zeitak sat, Iesuz aposor aban porir aban korav modarinañ topourat ñeti pov hapanen hatevetet ba oñ batapanez mañat meehan paru sah.

³ Met añarab Iesuz togut ravat heharihö paru meehan sahapuh Pinisia zeisik ma Sameria zeisik Iesuz homet heh-porin añarab Zudahol bon, oñ patari pimaz homeo badae batah-ñetiv mañovai soohan paru hatevetet biñ ravah. ⁴ Met paru ñeti pov bar mañovai sohot Zerusalem zeitak berevahan, poek añarab Iesuz togut met pim aposor abanarir aban korav modari paru bat sa batat parumaz biñ ravat heh. Tahan Polir Banabas Godihö meñizat hehan parup gogot tovai sooh-ñetiv parun bar mañah. ⁵ Tahan paru Parisi aban Iesuz homet heh-nari bal hat epat hah, “Paru añarab patari Iesuz homet hezari Mosesiz ñeti

kateñir ah ñe mapoñ baval hat tovai met parum kosiñ meelohopanez parun mañohopeken tovai sohop.” ⁶ Pot mañahan paru aposor abanarir aban korav modari parum pot hah-povoz homet ahoam nae nap hahot heh.

⁷ Met paru pot ahoam hahot het Pita bal hat epat mañah, “Nem modari ari hodad, batam darim gogot kapot tegirah Godihö darim tookazat gogoñ main main añairah. Tahan arin añairah-pot tovai soogin met ne añarab Zuda bon patarin Iesuz ñetiv mañoman hatevetet homeo badae batat hepaneze gog pov tohomaz neen nañairah-pot ne tovai sooh. ⁸ Met ne pot tovai soohon, God darim loporizaron etevai samah-popuhö dari Pul Tinap anahavoz zut paru añarab patari amun manah. ⁹ Met pi darin non naorö añairat paru añarab patarin non mod naorö mañairah bon, oñ non honeor dari maporin añairah. Tahaek paru Iesuz homeo badae batat hezaek darim horiñ olamahavoz zut parum horiñ amun olamah. ¹⁰ Met God pim nonor ba ou batahan et hareg, povoz tairaiz pi mogao tapanez ari okat hamegi? Met batam Mosesiz ñeti katë hahan hezañ darim iz mimihol baval hapanez paruti honoñai ahov heh, met petev dari amun baval hat tookaz honoñai ahov dariñ hez. Povoz paru añarab pat Iesuz homeo badae batamahari hameg-okov tapanez dari parun mañakan tin ravapane? ¹¹ Evo, tin naravotü. Met paru pat pori Iesu darim Amipuhö pim masakao manat meñizat pimeri bavatamah-povoz zut dari Zudahol amun pimeri ba avatamah.”

¹² Met Pita pot mañat toutah. Tahan Polir

Banabasihoen bal hat añarab patariz ñaravatak sat gogot toohan God meñizoochan red navor nao mañairooh-ñetiv parun mañahan tinam hatevete-hot heh. ¹³ Met pot mañat toutahan aban Zemis bal hat epat hah, “Nem modari ari hatevetei, ¹⁴ Met Godihö paru añarab patariz zait tat het paruhanañ nari pimeri ravat hepanez ba ou bataan hez-ñeti pov petev Saimon bal hat darin añahan hateveteg. ¹⁵ Met petev darim hameg-epov batam paru propet abanari menahan hez-epovonañ honeo ravat hez,

¹⁶ Darim Amip pot hah, ‘Tokat ne maot emat darim mimip Devidiz zeimak hori ravat hezaek maot ba oñ batat demoman tin ravapan.

¹⁷ Met ne pot tomapuh paru añarab zeï maposikarizaro nimeri ravat hepanez ba ou batohon hez-pori nemaz homehot nem nonoroh emohopan.

¹⁸ Batam ne arim Amip pot bar haohoek petev maot ok hamoh.’ *Amos 9:11-12*

¹⁹ Met nem modari, pot menahan hezavoz ne epat homeamoh, Dari Zudaholoz tameg-poñ añarab pat lopori borourat Goditi ravamahari tapanez parun namañotü, ²⁰ oñ parun epat mañak, ‘Arim mod nari akohol matut tat biamahan hez-poriz hañiv mañaramah-anumai poriz nai ari bat notunei, ma ari modapuz añap ma abup betez givogï botunei, ma anumai tairari mazeo bahavoe tamahan ñomat uveo naverev tamah-poriz nañ bat ari notunei, ma anumai urapanezariz uveo amun berevapanen uvë pov ari bat notunei.’ Pot ah ñe nen epeñ parun

mañak. Met tep nañik pot menat meekan paru-haz sapanen paru bat etet hodad ravapan. ²¹ Met batam Mosesiz ñeti kateñir ah ñe mapoñ rekö haovai emoohaek petev dari amun orah rezah gogot nat hez-alizañik darim topour zeñik lokat rekö hat añarabon badede mañamegiek ah ñe haoh-poñ paru hatevetet hodad hakez, povoz baval hahopanez parun mañak.” Zemis pot hah.

Tep nae menat manahan basah

²² Tahan Iesuz aposor abanari met aban korav modari met añarab Iesuz togut ravat hehari ñetiv nae nap epat mañah, “Darim ñaravatakanañ aban nari ba ou batakan Antiok zeitak Polir Banabasinañ paru honeo sat ñeti epov bar mañapan.” Pot paru nae nap mañahapuh Zudas pim abat modao Basabas, met modap Sailas, aban poñariv ba ou batah. Met aban poñariv parupim modarihö parupin eteohan tin tovai soohañariv, povoz parup ba ou batah. ²³ Tat tep naek epat menahapuh honeo basapanez manah,

Met dei arim modari, Iesuz aposor abanarir aban korav modari, ari añarab pat tairari Silisia ma Siria zeisikaroh ma Antiok zeitak het Iesuz homet deinañ honeo ravat hezariz homet ñeti epov menakaz ev teg. ²⁴ Met deihanañ aban nari parumauz zaitivok ok emat ñeti honoñai nao arin añahan ari home midin tat arim lo-porizaroh ba in balavi teg. Met deihö aban pori namee, oñ parumam emat ñeti okov arin ok añah.

²⁵⁻²⁶ Povoz dei ev topourat haz bahon batat Zudasir Sailas aban epañariv Polir Banabasi-nañ honeo arihaz meekan emapanez ba ou

bateg. Met Polir Banabas deim zait tat hezañariv ok, met parup darim Amip Iesu Kristoz gogot tovai ñetiv mañovai zeï modasikaroh soohan, modari parupimaz kaev ravat kakam ahov metahan rahor ñomahapuh parup ñaihet nat, oñ am gogov tovai ñetiv mañovai sooh.

²⁷ Met deihö ok aban Zudasir Sailas honeo arihaz meekan emat ñeti menameg-epov arin añapanen hatevetepek. ²⁸ Met dei Godiz Pul Tinapuhö eñizahan lop honeri ravat epat hag, “Dei Zudaholoz tameg-pot ari tohot ganö honoñai tepek hezavoz arin pov naañotü, oñ ah ñe nen epeñ ari natotuz hagit menakaz ev teg.

²⁹ Arim modari akohol matut tat biamahan hez-poriz hat hañiv metamah-anumai poriz nai ari bat notunei, ma anumai urapanezari uveo berevapanen uvë pov ari bat notunei, ma anumai tairari mazeo bahavoe tamahan ñomať uveo naverev tamahariz nai bat ari notunei, ma modapuz añap, ma abup betez givogï botunei.”

Met ah ñe meneg-nen epeñ hatevetet nat hepek, povoz tin ravapan.

Nen dei ñetiv ok arin añeg.

³⁰ Pot tepae menat Zudasir Sailas manahapuh met Polir Banabasis aban parupinañ emoohari honeo meehan Antiok zeitak basahapuh poek añarab Iesuz togut ravat hehari batopourat tepae manah. ³¹ Tahan nap bat rekö hahan paru hatevetet ñeti tin menahan hezavoz biñ ravah.

³² Met Zudasir Sailas parup propet abanañariv ravat poek ahoam het Iesuz homeo badae batat hehari meñizat kez tat hepanež baiñetinao

mañooohan paru hatevetehot heh. ³³⁻³⁴ Tahan parup Zerusalem zeitak mamog meehan emahariz ñaravatak maot sapanez hahan mod poekarihö parupimaz zakep tat, “Tinam sei,” pot mañat meehan sah. ³⁵ Tahan Polir Banabas poek am ahoam het aban modarinañ honeo darim Amipuz baiñetinao añarabon mañohot heh.

Polir Banabas berat sah

³⁶ Met poek ahoam hehaphuh tokat Pol Banabasin epat mañah, “Erom, deip batam zeï tairañik darim Amipuz ñetiv mañovai soog-poek maot sopainepuh Iesuz homeo badae batat hez-deipim modari tair tamah etepain.” ³⁷ Pot mañahan Banabas aban Zon Mak parupinañ maot sapanez hah. ³⁸ Met mamog aban pop parupinañ Iesuz gogot tovai sohot Pampilia zeï posikanañ pi kaev ravat maot borourat emah. Povoze Pol aban pop maot paru honeo sapanez hahan hatevetet kaev ravat evo hah. ³⁹ Tat parup nae nap ser hahaphuh berat main ravat Banabas Mak bavizat parup sipimak bat Saipras zeisik sahan, ⁴⁰ Pol pi aban Sailas bavizat parup sapanez tahan Iesuz homet heharihö epat mañah, “God aripimaz korav hepanen tinam sei.” Pot mañat meeh. ⁴¹ Tahan parup zeï pot betet sat añarab Iesuz toguñ ravat hehari hehaek kez tat rouvat hepanez ñetiv Siria zeisik zeï goe potak katak mañovai sooh, met poekanañ Silisia zeisik zeï goe potak katak amun mañovai sooh.

16

Pol zeï modañik sah

¹ Met ñeti pov Polir Sailas mañovai sohot Debi poek maot sat berevahapuh poekanañ Listara zeitak maot sat berevah. Tahan Iesuz homeo badae batat heh-aban nap pim abatao Timoti poek heh, met pim nonop Zuda añ nap amun Iesuz homet hehap, met pim papap Grik abanap emat Zuda añ pop bat poek heh. ² Tahan Listara zeitak ma Aikoniam zeitak Iesuz homeo badae batat hehari Timotiz het toohavon etehot, “Aban tinap ok,” pot haoh.

³ Met poek sat hehapuh Pol Timoti pinañ honeo sapanez zait tat heh, oñ Timotiz papap Grik abanap, povoz pim ropuz biz kosis nameel, pot paru hodad. Povoz Timoti parupinañ honeo ze poñik sohot ñetiv mañohopanen Zudahol hat navet tapan hezavoz homet Pol Timoti bat pim biz kosis meelah. ⁴ Tahan paru Timoti honeo ze pot betet ze modañik sat gogot tovai sohot paru Zerusalem zeitak Iesuz aposoroholor aban korav modarihö añarab natotuz ah ñe hah-tapuñ baval hahopanez Iesuz toguñ ravat heh-añarab porin ñetiv mañovai sooh. ⁵ Toohan pimaz homeo badae batat heh-pov parum lo-porizaroh an pap manahan orah rezah añarab mod narizaro emoohan Iesuz añarab mod porinañ honeo ravovai sooh.

Pol Masedonia abanapun eteh

⁶ Pot tovai sohot paru Esia zeisik sat Iesuz ñetiv mañapanez homehan Godiz Pul Tinapuhö paru bagaa batahan Prizia añarabor Galesia añarab honeo hehaek ze psik sah. ⁷ Tahapuh Misia zeisiz terirati sat Bitinia zeisik sapanez homehan Iesuz Pul Tinapuhö maot paru bagaa batah.

⁸ Tahan paru Misia zeisik am het soohapuh iv havevoz kupavok Troas zeï ahö potak sah.

⁹ Met poek ne Ruka parunañ honeo ravohopuh dei poek orat hegin Pol potazao bavatahan ete-han Masedonia aban nap Poliz nakoe em rouvat piin epat mañah, “Erom, ni iv havevoz okatasis emat dei Masedonia añarab eñiz.” ¹⁰ Pot Polin mañahan hatevetet bal hat dein añahan epat hag, “Rotap dei Masedonia zeisik sat Iesuz ñetiv añarab poekarin mañakaz Godihö añairah.” Pot hat poek sakaz deim nonair nai bahou bateg.

Lidia Iesuz homeo badae batah

¹¹ Met pot tegipuh sipimakeh lokat Troas zeit betet Samotres zeï potak sat oreg. Met zeirevai bal hat maot sohot havevoz okotasis Niapolis zeitak seg. ¹² Met dei poekanañ sipimak betet hamarrah sat Masedonia zeisik zeï ahotaz abatao Pilipai poek sat bereveg. Met zeï potak Romaholohö batam añarab zeï potakariz korav ravat hehaek seg. Met poek dei au aliz nañ ahö heriam heg. ¹³ Tegipuh gogot nat heg-aliz posik, zeï potaz toti iv narih, Zuda añarab poek topourat mañ hahot hez batah, potam homegipuh sat etegin añ nari iv porih topourat hehan dei etet sat parunañ toutat het Iesuz ñetiv bar mañeg.

¹⁴ Met paruhanañ añ nap pim abatao Lidia añ pop Taiataira zeitakanañ emat Pilipai zeï potak het pi dim giv iriz mavariz tinañ modarihö matut tat manoohan pi monis manat bat em bizat hehan paru modari emat zum tooh. Met añ pop Godiz abatao bat hel batat mañeo hahot hehap, povoz Pol emat ñeti pov mañoohan darim Amipuhö pi zuam hodadeo manahan Iesuz homeo badae

batah. ¹⁵ Tahan añ popur pim zeimakeh pinañ honeo hehari ivoh memeeg. Pot tegin añ pop epat hah, “Met ne rotap darim Amipuz homeo badae batoh, pot homepek, povoz ari nem zeimakeh emepeken dari hek.” Pot ahoam añoohan dei pim zeimakeh sat heg.

Kakam zeimakeh memerizah

¹⁶ Met aliz nasik maot dei iverih mañeo hao-haekaz sakaz hat nonoroh sohot ñari añ pitü nap modariz asit metoohap bavizeg. Met ñari añ pop tokat berevapanezavoz ñetiv añarabon mañoohan añarab pori moni ahos pimaz korav ravat hehari manoo. ¹⁷ Met dei nonoroh soogin ñari añ pop deim tokat emohot epat ñeo ñarah haovai emoh, “Aban eperi God mapori ritou metat hezapuz gog abanari eveg, ari hatevetepeken God ari pimeri ba avatapanez ñetiv arin añapan.” ¹⁸ Met alizañ ahoam dei soogin ñeo ñarah pot haovai emoohan, Pol loporih kaev ravat borourat pitupun epat mañah, “Iesu Kristoz abatavonañ niin nañoman ñari añ okop betet sa.” Pot pitupun mañahan berevat sahan ñari añ pop tin ravah. ¹⁹ Tahan ñari añ popuz korav ravat hehari monis booh-nonor bon tahan paru pori kaev ravat Polir Sailasiz marañiz kezao beri hat zeitaz daparih basah. ²⁰ Tat Roma ñai aban ahoari hehaek basat epat mañah, “Aban Zuda epañariv darim zeitak emat het añarab moreg metat bahori metamah. ²¹ Tat dari Roma añarab natotuz ah ñe tairañ hagin hez-poñ elat parum tamahat tohokaz ñetiv parup añoohan met dari Roma añarab pot natotü, povoz parup bat ev

emeg.” ²² Pot hahan añarab ahovokaro rouvat hatevetet hehari honeo ravat Polir Sailas ñaipol tat urapanez ñe horiv kañarah parum ahorin mañahan paru kaev ravat parupim dimir giv batezat ñai abanarin biñinañ urapanez mañah. ²³ Tahan paru biñinañ parup ahoam urat beri hat sat kakam zeimakeh betet kohat memerizat aban koravop tin korav ravat hepaneze mañah. ²⁴ Tat sahan aban korav pop zei girü okoin kohatizavok Polir Sailas memerizat zi keohav nas irih nas revah tat parupim eñañ ñaravatak bizat bañed bat demat sahan parup heh.

²⁵ Tahan lopai gitum ravahan parup Godiz mañeo haovai daañ hahot hehan kakam zeimakeh heh-modari hatevetehot heh. ²⁶ Tahan hamar do do tat zeimak basat em tahan haitokoñ parumauhö ñizat sahan met seniñ kakam zeimakeh paru honeo hehari medemahan hehaek bilat ñodah. ²⁷ Tahan zei pomakez aban korav hehap bal hat etehan haitokoñ ñizat oraehan etet epat homeh, “Peti ev memerizegin hehari map berevat ok hasah.” Pot homet pimauz en rav toves zapatisik elevok meehan hehaek batezat pim ulovok bareñapanez bavalahan,* ²⁸ Pol ñeo ñarah epat mañah, “Erom ae, dei map ev hez, povoz nim heris bahori totun.” ²⁹ Pol pot mañahan aban korav heh-pop havoñadez hahan pim gog aban nap havoñad rañizat manahan bat Polir Sailas hehaek dei dei

* **16:27:** Pavar 27 -Met paru kakam zeimakeh memerizahan heh-pori sapanen pim ahori emat etet, Tin korav nakezap ev, pot homet pi bareñ elapan hezavoz aban pop pimauz en raves bat pim ulovok bareñapanez tah.

ahö tovai sat parupim nakoe rariñ rez bareñat heh. ³⁰ Tahapuh maot bal hat parup bavizat iñidoh sat epat at mañah, “Eroñariv ae, ne tair toman God ne pimop ba navatapanen tin hem?”

³¹ Pot mañahan parup hañiv epat piin mañah, “Ni Iesu darim Amipuz homeo badae batekë, povoz rekot God nir nim añar ñaro pimeri ba avatapanen tin hepek.”

³² Pot mañahan pim añar ñaroz as hahan emahan Pol darim Amipuz ñetiv parun mañah.

³³ Tat bon tahan kutur taputak aban pop Polir Sailas biñinañ urahan uveo berevat tak rapat hehaek ivoh meveteh. Tahan parup aban popur añapuram tapurah Iesuz abatavonañ ivoh memeeh. ³⁴ Tahan aban korav heh-pop Polir Sailas pim zeimakeh basat gipiz manahan nah. Met paru pori Polir Sailasihö mañahan Godiz homeo badae batahavoz homet biñ ravat heh.

³⁵ Met zeit al tehan Roma aban ahoi parum ñai abanari meehan emat aban korav heh-popun epat mañah, “Aban okoñariv baverev meeken sap.” ³⁶ Pot emat mañahan aban korav heh-popuhö Polin epat mañah, “Ari Sailas berevat sepekez aban ahoi hat meehan ñai abanari ev emat nañah, povoz arip berevat kilam sei.” ³⁷ Pot mañahan Pol epat mañah, “Evo, ari Romaholoz ah ñeo epat hahan hez, ‘Met Romaholoz tepañik abatañ menahan hez-pori biñinañ naurotû, ma betez bat kakam zeimakeh namemerizotû.’ Pot hahan hezaek deipim abatavokaro tep poñik hamenahan hezañariv ñai abanarihö deipim ñeo tin nakaek añaraboz ñaravatak biñinañ betezam deip ourahan tu ravegin avat emat ev kakam

zeimakeh emerizah. Povož petev paru tair tat deip kilam berevat sakaz añamah? Evo, pot bon, oñ Roma ahoŕi parumauhö emat haitokor tezat ba everevapanen deip berevat sak.”³⁸ Met Pol parupim abatavokaro Romaholoz tepañik hamenahan heh-povož hahan ñai aban emah-pori hatevetet dei dei tat sat aban ahoriñ epat mañah, “Erohol ae, parupim abatavokaro dari Romaholoz tepañik hamenahan hezañariv ok.”³⁹ Pot mañahan paru ahoŕi hatevetet parupim metahavož ahoam ñaihet tat, Parup hañ tairao dari etapan batah, pot homet sat parupin epat mañah, “Eroñariv ae, dei arip horiam eteg.” Pot mañat Polir Sailas kakam zeimakehanañ baverevat epat mañah, “Met rekot arip Pilipai zeñ epat betet sepeke?”⁴⁰ Pot at mañahan parup gu hat añ Lidiaz zeimakeh garos sat Iesuz homet heharin etet parum homeo bakez batat hepanez ñetiv mañat zeñ pot betet sah.

17

Polir Sailas urapanez homeh

¹ Parup Pilipai zeñ pot betet Ampipolis zeitak sahapuh poekanañ maot am sohot Apolonia zeitak sa berevat poekanañ am sohot Tesalonaika zeitak sa berevah. Met zeñ potak paru Zudaholoz topour zeimak demahan heh-poek²⁻³ Pol pim toohat parum gogot nat heh-aliz nasikaro nas pi zeñ pomakeh sa lokat Baiñetinavož Tepat bat rekö hat añarab hodad tapanez badede mañovai sohot epat mañooh, “Met ari Godihö Kristo eñizapanez au hahan hezapuz gaa tat hez-popuz

ñetiv tepatak epat menahan hez, Godihö au hahan hez-pop erapanezaek kakamao hatevetet ñomat maot bal hapan. Pot ev menahan hezaek Iesu añamoh-tapü epop pi haerat rekö hahon hateveteg-epat hatah.”⁴ Pot mañahan paru Zuda nari Poliz ñetiv hatevetet barotap batat Polir Sailasinañ honeo ravat heh. Met Grik aban Godiz homet heh-narizaro, met añ ahori ravat heh-nari amun Iesuz ñeti pov hatevetet barotap batah.

⁵ Tahan met paru Zuda mod nari hatevetet mogao tat gitait ravahapuh aban hori betez heh-nari bat ñai tapanez mañahan paru ñai ñe ahov haovai emoohan añarab modari parunañ honeo ravat paru mapori apor pap tat sat aban Zeson popuz zeimakeh Polir Sailas hepanen parup bat emapanepuh ñevok bizapan hat haitokor ur edat etehan,⁶ parup bon tahan aban Zesonir Iesuz homet heh-mod nari bat paru kezao beri hat zeipotaz ahorihaz basat ñeo ñarah pot mañah, “Polir Sailas zeimodañik añaraboz hodadeo ba in balavi metovai emohot ev darimatak emat amun taput metamah.”⁷ Met aban Zeson epop hahan pim zeimakeh parup oramah. Met paru darim ahop Sisaz ñeti añamahan hateveteameg-pov elat aban Iesu ahö mod pop Sisaz urutak rouvat hepanen pim ñetiv hatevetet baval hahopanez añarabon mañamah.”⁸ Pot mañahan paru zeipotaz ahorir añarab modari hatevetehan hori ravahan home midin tat baponat kanat tahapuh ñevel bel midin hahot heh.⁹ Tat paru zeipotak ahorihö berevat sapanez moni nas bizapan mañahan aban Zesonir modari moni pos bizahan baverevat epat mañah, “Ari maot hori tepek, povoz arim monis

naanotü.” Pot mañahan sah.

Beria zeitak paru sat ñetiv mañah

¹⁰ Pot tahan kutur manahan paru Iesuz homet hehari Polir Sailas zuam meehan Beria zeipotak sat het Zudahol parum topour zeimak demahan hehaek sat lokah. ¹¹ Tat Iesuz ñetiv añarabon mañoohan Beria zeitak heh-pori Tesalonaika añaraboz toohat paru nat, oñ Pol haohan tinam paru hatevetet zaitiv ahö tahapuh alizañik paru topour zeimakeh emat Baiñetinavoz Tepat bizañhan oraehaek bat, Pol rotap hamah, ma moreg hamah, pot tin hodad tapanez rekö hahot heh. ¹² Met paru Zuda añarab narizaro Iesuz homeo badae batahan Grik añ ahö ravat heh-narir aban narizaro amun taput tah.

¹³ Tahan Zuda aban Tesalonaika zeitak heh-pori, Pol Beria zeitak het añarabon Godiz ñetiv mañohot hehavan hatevetet paru poek emat Beria añarab ba in balavï metat parupimaz mogao tapanepuh hori metapanez paru kez tat ñetiv mañah. ¹⁴ Tahan paru Beria zeitak Iesuz homet heh-nari hatevetet zuam Pol meehan pinañ aban mod nari iv havevoz nakoe kupavozañ sah, oñ Sailasir Timoti Beria zeitak am heh. ¹⁵ Met Polir aban pinañ soohari sohot Atenis zeia ahö potak berevat poek Pol meñet aban pinañ honeo soohari maot borourat parumatak sapanez tahan Pol Sailasir Timoti zuam pihaz poek emapanez ñetiv mañat meehan sah.

Atenis zeitak sat het ñetiv mañooh

¹⁶ Met Pol Atenis zeitak Sailasir Timoti emapanez hehapuh etehan aban poekari paru akohol ahoam matut tat, “Deim god ahoari ev,” pot hat

mañ haoharin pi etet zakep tat home midin tah. ¹⁷ PovoZ Zudahol parum topour zeimak demahan hehaek Pol orah rezah lokat parun mañohot Zuda añarab met añarab patari honeo ravat Godiz mañ hahot heh-pori Iesuz ñetivon hatevetet barotap batapanez hat ahoam mañooh, ma orah rezah pi zeì daparih sat hehan añarab poek emooh-porinahoen amun Iesuz ñetiv mañooh.

¹⁸ Met narah Pol parun ñetiv mañohot hehan aban hodad navonañ het mañooh-togü nataz abatao Epikurian, met hodad modavonañ het mañooh-togü modataz abatao Stoik mañooh-pori Polinañ paru ñetiv nae nap mañoohapuh Pol pi Iesu ñomahaekanañ maot bal hah-ñetiv mañoohavoz nari epat hah, “Aban epop pi ñeti betezao hamahap eveg, pi ñeti tairao hapanez ev emat hez?” Pot hahan aban mod nari amun epat hah, “Aban epop pi aban patariz god ahoriz ñetiv ev darin añamah batah.”

¹⁹ Met paru pot haoh-tapurihö Ariopagas ham porah kaunsor aban ahoari topourat hehaekaz Pol bavizat paru sah. Tat poek berevat Polin paru mañah, “Nim ñeti magei hameñ-pov maot haken dei hatevetek. ²⁰ Met ñeti magei okov dein añameñin deim hamegivoz zut narav, povoz maot haken hatevetek.” ²¹ Met paru Atenis zeì potakari, ma añarab mod pat emat poek hehari paru orah rezah topourat ñeti mageiñihar hahopanen hatevetet paru upai nae nap mañoohopanez zait tat heh, povoz Polin pot mañah.

²² PovoZ Polin pot mañahan pi aban Ariopagas ham porah topourat heh-poriz ñaravatak bal hat

epat mañah, “Ari Atenis aban eperi, ne arimaz pot hodad hez. Met ari akohol ahoam bitat bizat poriz zait tat mañ mañameg. ²³ Met arim zeitak emohorah ne arim akö mañ mañameg-porin etevai sohophuh anumaihol bizat bareñ elameg-hel arü nasik nap en ravesinañ pot elahan hezaek ne etet rekö hahö, God ahö nap dei hodad nat hez-popuz hel arus ev. Met erohol, ari hodad nat het mañ mañameg-popuz ñetiv ne bar añoman hatevetei.

²⁴ Met God pop hamarrah nonair nair dari añarab hezari matut etahan hez. Tat pi nenap abarar hamaraz maup hez, povoz ari añarab zeï demamegin hez-poñik pi naketü. ²⁵ Met pi nonair nai natuz hodadeo tekü natap hezaek dari añarabohö gogot tovai sohot rekot pi meñizaka? Evo, oñ pimauhö pul emenamahapuh baviriri avatat nonair nai mapotü anamahaek tair tat dari pi meñizak?

²⁶ Met garos God aban honep Adam matut tah. Tat hahan añarab map pihanañ berevat belezai ravahan pi hamarrah añarab main main hepanez meñet parum biriri hepanez, ma ñomapanez pov au mañahan hez. ²⁷ Met peti dari Godiz homet rez kek tat mel tovai sohot loporizaroh bar batakaz hat pot tah. Oñ God hotoh nakez, met pi darim totoi hezan dari hez, ²⁸ met pi pimauti kapot hezaek dari biriri het sat em tameg. Met arim aban hodadevonañari amun epat menahan hez, Rotap God hahan dari berevat pim ñarohol ravat hez. ²⁹ Met dari pim ñarohol ravat hez, povoz ari abanari goliv ma golivoz modao silva nao ma heleñ bat arim hodadevok marañinañ akö matut

tameg-poriz zut pi hez, pot hometunei. ³⁰ Met God batam añarab pimaz hodad nat horiv tovai soohavoz pi parumaz kaev narav, oñ petev dari mapori non horiorö betet loporizaro borourakaz añahan hez. ³¹ Met tairaiz pot añah hometunei, oñ God tokat dari hamarah añarab hezarizaro ñevok evizapanez aliz posiz au hakahan hez, met aban dari an etapanez pop ba ou havatah, pot dari tin hodad tat hekaz hat Godihö pi ñomahaekanañ maot baval hakahan hez.”

³² Pol pot parun mañahan, met aban narihö aban pop ñomahaekanañ bal hah-ñeti pov hahan hatevetet paru kek hahapuh, “Ñeti moregao ok hamah,” pot hat batiu tiu batah, oñ aban mod nari epat Polin mañah, “Ni tokat aliz mod nasik maot ev emat dein ñeti añameñ-okov añekez zait teg.” ³³ Pot mañahan Pol paru betet sah.

³⁴ Tahan zeï potak aban napuz abatao Daionisias, pi Ariopagas poek topouroohariz aban ahö nap, met añ ahö napuz abatao Damaris, met añarab mod nari Polinañ honeo ravat paru Iesuz homeo badae batah.

18

Korin zeitak sat ñetiv mañah

¹ Met pot tahan Pol Atenis zeï pot betet Korin zeitak sah. ² Tahapuh Zuda aban nap pim abatao Akuila, met pim añapuz abatao Prisila parup zeï potak hehaek pi sat bavizah. Met Akuila pop Pontas zeisik batahan pi ahö ravat añap bat parup Itali zeisik Roma zeï ahotak sat heh. Tat poek hehan Roma aban ahopuz abatao Klodias popuhö Zuda añarab map Roma zeï pot betet rapat

sapanez mañahan Akuilar añap Roma zeit betet Korin zei potak magei sat heh. ³ Met poek het dim kezañinañ zeñ matut tat bizoohan modari emat zum tooh. Pot tohot hehan Pol pi amun dim zeñ matut toohap, povoz emat pi añarab poñariviz zeimakeh paru honeo het gog pov paru honeo tooh. ⁴ Met Pol orah rezah paru Zudaholoz gogot nat heh-alizañik pi parum topour zeimakeh lokat paru Zudaholor Grik añarab topourat hehaek pori Iesuz homeo badae batapanez ñetiv ahoam mañoohan paru pinañ ñeti pov nae nap mañoht heh.

⁵ Pot tohot hehan Sailasir Timoti Masedonia zeisik Beria zeitak hehaekanañ poek emahan Pol dim zeñ matut tooh-gog pot betet orah rezah Zudaholon Iesuz ñetiv ahoam mañoht het epat mañooh, “Batam Godihö Kristo meepanen erapanez au hahan hez-pop, Iesu tapup ok haerah.” ⁶ Pot mañoht hehan paru Zudahol pim haohavoz hatevetet kaev ravahapuh pimaz, “Horipuhö ok emat moreg hamahag, etei,” pot haohan Pol hatevetet zei manat sapanez pim dimipuk puli urat epat mañah, “Arimauhö non tinaoroz kaev ravat non horioroh sohopekez kapot ok ba ou batat tameg, oñ ne pot arin naañ, povoz ari evetemapuh ne sat añarab patarin mañovai sohom.” ⁷ Pot mañat Pol paru betet sat aban Zuda bon oñ pat nap pim abatao Titias Zastas pi Godiz abatao bat hel batat mañ mañoht heh-popuz zeimakeh parup heh. Met aban popuz zeimak Zudaholoz topour zeimakez nakoe demahan heh. ⁸ Met Zudaholoz topour zei pomakez koravop pim abatao Krispas popur añaram Iesuz homeo badae batat

heh, met Korin zeï potak añarab narizaro amun Poliz ñeti mañoohavon hatevetet Iesuz homeo badae batahan Pol paru ivoh memeeh.

⁹⁻¹⁰ Met kutur natak potazao bavatahan Pol etehan Godihö piin epat mañah, “Ni ñaihet totun, oñ rez kek tat Iesuz ñetiv añarabon am mañovai sohoz. Met zeï epatak añarab nemaz home-panezari ahoam hez, met ne ninañ honeo hez, povoz rekot nap ni bahori netat nao nanetotü.”

¹¹ Pot mañahan Pol hatevetehapuh pi poek het Godiz ñetiv maño-hot hehan, krismas nao bon tahan modavoz ñonihol 6 bon tah.

¹² Tahan Roma aban ahorihanañ nap pim abatao Galio Akaia zeï posik ahop ravat heharah paru Zuda nari topourat ñetiv hahapuh Pol ñevok bizapanez hat aban ahö popuhaz beri hat basah.

¹³ Tat piin epat mañah, “Erom ae, paru Roma aban ahorihö dari Godiz abatao bat hel batat mañ maño-kaz hamahat aban epop elat paru añarabon non pataorö tohopanez bar maño-hot hezap ev.”

¹⁴ Pot aban ahö popun mañahan Pol hapanez tahan Galio Zudaholon epat mañah, “Evo, met aban epop pi dei Romaholoz ñeo elat hori nao tahatin ne ñevok bizat ari Zudaholoz ñetivon tinam hateveteohö narab, ¹⁵ oñ pi horiv bon. Met ari Zudaholoz ñeti hameg-nañ, ma arimauz ah ñe hahan hezañiz homet ev bat emeg, povoz ne hat navetetü, oñ arimauhö basat arim tamegit homet hatevetet ba oñ batei.”

¹⁶ Pot hat ruahan sah. ¹⁷ Tat paru kohatihanañ haitokoroh berevahan aban mod nari Zudaholoz topour zeimakez korav nap pim abatao Sostenis bat marañinañ ahoam urah, met Sostenis bat urahavoz Galio hom namee, oñ am heh.

Pol Antiok zeitak maot sah

¹⁸ Met Pol Korin zeitak Iesuz homeo badae batat heharinañ ahoam hehapuh tokat Siria zeisik sapanez tat poekari maras manat Akuilar añapunañ paru sohot havevoz kupavok Señkiria zeï potak sah. Met batam Pol pi gog nao tohot hepanez homet Godin epat mañah, “Met nem gag taet zuam naelotü, oñ nem gog tomaz hamoh-pot map tovai sohoman bon tapanenahoh maot elom,” pot hah. Tahapuh pim tapanez hahan heh-pov pi map tat bon tahan tokat Señkiria zeï potak sahanahoh modap pim gag taet maot meelah. Tahan paru Akuilar añap sipimakeh lokat havevozañ sohot, ¹⁹ garos Epesas zeitak sah. Tahapuh poek aviam het Zudaholoz topour zeimakeh pi lokat Zudaholonañ Iesuz ñetiv nae nap mañooh. ²⁰ Tat parunañ honeo Pol poek ahoam hepanez mañahan pi evo hat, ²¹ paru betet sapanez tat pot mañah, “Met tokat Godihö maot ne ev emat arin etem, pot hapan, povoz ne maot ev emom.” Pot mañat Akuilar añap poek meñet Epesas zeit betet maot pi sipimakeh lokahapuh sah. ²² Sohot Sisaria zeitak pi sa berevat poekanañ hamarrah Zerusalem zeitak sah. Tat añarab Iesuz togutanañ aviam het, “Ari tin hezei,” pot mañat maot pi Antiok zeitak sat berevah. ²³ Met poek sat berevahapuh ahoam het maot borourat Galesia añarabor Prizia añarab honeo hehaek zeï posik batam sahaek maot emat Iesuz homet hehari meñizat bakez batovai emooh.

Aban Apolisiz ñetiv

²⁴ Met pot pi tovai emoohan Zuda aban nap pim abatao Apolos pop pi Aleksandria zeitakanañ emat Epesas zeitak heh, met aban pop orah rezah Baiñetinavoz Tepatak rekô hahot het tep potaz hodadeo ahoam bat hehap, povoz modari pimaz pot haoh, “Pi ñetiv tinam añamahan hateveteamegip ok.” Pot pimaz haoh.

²⁵ Met Apolos Epesas zeitak naem heh-porah aban mod nap darim Amip Iesuz non magei tinaorô añairooh-ñetiv mañahan aban pop hatevetet zait tahapuh masakavonañ añarabon Iesuz ñetiv pi tinam parun mañohot heh. Met batam Zoan añarab loporizaro borourahan ivoh memeohavoz pi hodad heh, oñ Iesuz homeo badae batoohan ivoh memeoh-pov pi hodad nat.

²⁶ Met aban Apolos zei potak emat het Zudaholoz topour zeimakeh lokat añarabon Iesuz ñetiv mañohot hehan aban Akuilar añap parup hatevetet Apolos bavizat parupim zeimakeh sahapuh Iesuz non magei tinaorô añairooh-ñetiv parupiuhö map piin badede mañahan hodad ravah. ²⁷ Tahan Apolos Akaia zeisik sapanepuh gogot tohopanez hahan Epesas zeitak Iesuz homet hehari meñizat tepae menat zei posik Iesuz homet hehari etet Apolosiz tin korav ravat hepaneze tep poe manahan basah. Met Akaia zei posik sa berevat Korin zeitak sat hehapuh Apolos paruh Godiz masakavok Iesuz homeo badae batat hehari meñizooh. ²⁸ Met zei posik Zudahol het, “Evo, arim Iesuz ñeti hameg-okov, Moregao ok hameg, pot dei homeameg,” pot haoh. Oñ Apolos pi tinam ñetiv haohap, povoz Baiñetinavoz

Tepatak menahan hezaek rekö hat Zuda porin epat bar mañah, “Batam Godihö Kristo meepanen erapanez au hahan hez-popuz menahan hez-pot Iesu hamarah haerat hahan heh-taput hatah.” Pot Zuda ahorinañ nae nap mañoohan pim haohavoz rotapuv ou ravah.

19

Pi Epesas zeitak gogot tah

¹ Met Apolos Korin zeitak hehan Pol pi Antiok zeitak hehaekanañ emat zei posizañ emohot Epesas zeitak emat poek Iesuz homet heh-nari bavizat ² epat parun at mañah, “Ari Iesuz homeo badae bateg-porah God pim Pul Tinap ari anah, ma naan?” Pot mañahan paru hañiv epat mañah, “Evo, Pulip hameñ-okopuz dei unun.” ³ Pot hahan Pol maot parun epat at mañah, “Met ñetiv hatevetegin tairapuz abatavok ivoh emeeh?” Pot hahan paru epat hah, “Met Zoaniz ñetiv hatevetegin dei ivoh emeeh.”

⁴ Pot hahan Pol maot mañah, “Evo, met Zoan pi añarabon parum loporizaro borourat horiv betepanez mañat ivoh memeeh. Tat epat mañooh, ‘Nem tokat emapanezapuz gaa tat pimaz homeo badae batei.’ Met pim haoh-popuz abatao Iesu.” ⁵ Pol pot mañahan paru hatevethan darim Amip Iesuz abatavonañ pi paru ivoh memeeh. ⁶ Tat pim maras parum gagañik bizahan Godiz Pul Tinap paruh emahan paru modariz ñe parum unun hehañinañ Godiz ñetiv ourah bar haoh. ⁷ Met añarab ivoh memeeh-pori 12 poek heh.

⁸ Pot metahaekanañ Pol sat Zudaholoz topour zeimakeh alizañik lokat paru Zuda poekarin Godiz masakavoz roketak hepanejavoz kapot tin hodad tat barotap batapanez pi parunañ ahoam ñetiv nae nap mañohot hehan ñonihol 3 bon tah. ⁹ Oñ Zuda nari kaev kakamari Iesuz homeo badae navat het añaraboz ñaravatak pim non magei tinaorö añairooh-ñetivon hatevetet et nae nap tat giz meu metat, “Aban epop ñeti horiv ok hamah,” pot haoh. Povoz Pol paru kos rez manat Iesuz homeo badae batat heh-pori bavizat paru orah rezah aban Tiranasis hodadevoz zeimakeh sat añarab modarinañ topourat Iesuz ñetiv nae nap mañohot heh. ¹⁰ Tat pi Epesas zeitak krismas houlovokaro het mañohot hehan map an pap manahan Esia ze posik añarab heh-pori, Zudahol ma añarab mod patari, map Iesuz ñetivon paru hateveteh.

Aban Sivaz roholoz toohat ev

¹¹ Met Godihö Pol meñizahan añarab modariz et narë heh-red navor nao paru poekarin pi mañairohot heh. ¹² Tahan Poliz dim gagavok demahan hehar, ma gogot tohopanez pim dim giv pavarah zapativ boohao bizahan hehaek, añarab basat parum lamari ma pituhol menat hehari manoochan bat hehan lamao bon tooh, ma pituhol menat hehaek berevat sooh.

¹³⁻¹⁴ Met Zuda aban anumaihol bareñ elat mañarook-ñapuz abatao Siva popuz rohol 7 poek het sat em tat añaraboh pituhol menat hehaek paru porihö ruovai sooh. Pot tohot het narah Poliz toohavon hatevetet paru Sivaz ro pori pituhol Iesuz abatavonañ ruohopanez zu tat giz

nenañinañ paru pitü napun epat mañah, “Poliz ñetiv añamah-Iesu popuz abatavonañ hamegiek petev ni aban epop betet berevat sa.” ¹⁵ Pot mañahan pitup hatevetet hañiv epat mañah, “Iesur Poliz ne hodad, oñ arimaz ne unun.” ¹⁶ Pot hat aban pitü popuhö aban poriz dimihol bakelat paru ur kelahan uveo berevovai barekari barezat aban pitü popuz zeimakeh paru hehaekanañ berevat sah. ¹⁷ Tahan Epesas zeitak Zudaholor añarab patari pot metah-ñeti povon hatevetehapuh ñaihet tat pot hah, “Dari pim abatao betezam nakaotü.” Pot hat darim Amip Iesuz abatao bat hel batah.

¹⁸ Tahapuh Iesuz homeo badae batat hehañarab nari parum mamog gihar bovai matur meñö toohavoz homet añarab modarin parum hori tooh-poñ bar mañat, ¹⁹ matur meñö tohopanez tepañ menat bizahan oraehan etet pot tooh-tep poñ bat emat mañarahan ñadah. Met tep poñiz zumao rekö hahan, moniñ 50 tausen kina ravah. ²⁰ Met añarab pot tovai emooh-kap poñin paru modari etet darim Amip Iesu Kristoz ñetiv ahoam haohan zeï posik map an pap manovai sooh.

Epesas pori Poliz ñe horiv haoh

²¹ Pot tahanahoh Pulip hodadeo manahan Pol zeï pot betet maot sapanez hat añarab zeï potakarin epat mañah, “Ne Masedonia zeirihanañ Akaiä zeisik somapuh maot Zerusalem zeitak sat añarabon ñetiv mañovai sohomapuh poekanañ maot borourat Roma zeï potak sat

etem.” ²² Pol pot hahapuh Timotir pim meñizoo-
aban modap Erastas parup garos meehan Mase-
donia zeisik sahan Pol pi Esia zeï posik aviam heh.

²³ Met porah Epesas zeitak Iesuz non magei
tin mañairooh-pooroh sooh-poriti honoñai ahö
epov ou ravah. ²⁴ Met aban nap pim abatao
Demitrias pop poek het pir pim modari gog epov
tooh. Met zeï potak añ napuz akopuz, Deim god
ahop ev, pot hat bizahan oraeh-popuz abatao
Atemis mañooh. Met akö pop bizahan oraeh-
zeï ahö pomakez zut silva povonañ zeï goeñitar
paru pori matut toohan modari emat moni ahos
manat parum basooh. ²⁵ Povoze Demitrias pinañ
gogot toohari met mod nari gog parum tooh-
taput toohariz as hahan, emat topourahan epat
mañah, “Erohol ae, Dari hodad, dari gog epat
tat moni ahos bameg, povoz tin hez. ²⁶ Met Pol
ev emat het tohot añarabon epat mañamahavon
dari etet hateveteameg, ‘Parumauhö akö matut
tat mañ mañamah-pori God rotap bonori ok.’
Pot añarabon mañat ba in balavi metamahan ev
Epesas darim zeitak, ma Esia zeï eperih añarab
ahovokaro hatevetet hat koveñ tin bizat barotap
batamah. ²⁷ Povoze nem modari, Pol añarabon
am mañohopanen darim gogot tat monis bame-
givoze añarab kaev ravapanen bon tovai sapan
hezavoz homeamoh. Ma pi am mañohopanen
darim god ahop Atemis darim zeirih ma zeï
modasikaroh pim abatao bat hel batat mañ
mañamegiek, popuz hat zeï ahö tinamak dema-
han hezaek añarab kaev ravat betepanepuh,
Poliz ñeti hamah-povotihar ravapanen zeimak
upai hepanen, Atemisiz abatao er horapan heza-

voz homeamoh.”

²⁸ Pot mañahan paru mapori mogao ahoam tahapuh ñeo ñarah epat hah, “Evo, dari Epesas añaraboz map ahop Atemis ok hez.” ²⁹ Pot ahoam haohan modari hatevetet honeo ravat paru mapori ñeti pov hahan zuam zeï potak an pap manahan aban nañariv Gaiasir Aristakas Iesuz homet het Polinañ honeo Masedonia zeisikanañ emoohpoñariviz marañiz beri hat basat daparih meñeh.

³⁰ Tahan Polihö sat parun ñetiv mañapanez hahan pi sapanen hori metapan hezavoz Iesuz homet heh-nari pi nasotuz hat bagaa batah.

³¹ Met zeï posiz aban ahö nari Poliz ñodehol heh, met porihö amun Pol zeï potaz daparih nasotuz aban napun mañat meehan sat epat mañah, “Ni tovai sotun.” Pot mañat bagaa batah.

³² Tahan daparih topourat hehari ñeti nañir nañ ñarah haohaekanañ narizaro parum topourat haoh-povoz kapot tin hodad nat, oñ betezam em topourat hahot heh. ³³ Met Zudahol amun honeo emat hehaek paruhanañ aban napuz abatao Aleksanda pop pimerihö pi bal haz rouvat añarab modarin ñetiv mañapanez mañahan pi bal haz rouvat ñetiv hapan hat pim marañinañ paru bagaa batat, “Evo, dei Zudahol hori nao tegin paru mogao tat hamah bon,” pot hapanez tahan, ³⁴ poek hehari piin etet epat nae nap mañah, “Pi Zuda abanap, darim ahop Atemisiz homet mañ namañap ak.” Pot nae nap mañat maot ñeo ñarah epat hah, “Evo, dari Epesas añaraboz ahop Atemis, pi map ahop ok hez.” Pot ñeo ñarah ahoam paru hahot hehan gitap tovë rav meñeh.

³⁵ Tahan zeï potaz kaunsor kuskusip bal hat epat mañah, “Erohol ae, ari ñevel beleo bon tat hatevetei.” Pot hahan paru had gaa tahan pi parun epat mañah, “Epesas añarab eperi, ari hodad, Met Atemisiz homet zeï ahomak demahan hez-pomakez dei zeï epatakari korav ravat hez, ma pim akop abarahanañ em ñodahan bizahan hezan Atemis mañameg-popuz amun korav ravat hez, povoz añarab modari map hodad haravat hezaek, ³⁶ nap rekot bavai nakaotü. Povoz ari hori nao tepek hezavoz tinam homet hezei. ³⁷ Met aban ev bat em meñegin hez-epañarivihö ser nak, ma zeï ahö pomakeh sat nai givogï nav, ma darim god ahop Atemisiz ñeti hori nao nak, povoz ari parup ev bat emat meñegin hezavoz kapot bon. ³⁸ Met darim ñetiñ hatevetet ba oñ batamah-pori hez, ma sat parun ñetiñ mañookaz alizañ amun au añahan hez, met Demitriasir pim modari aban nap hori nao metapanen etepan, povoz pori bat emat ñevok bizapanen hatevetep. ³⁹ Met ñeti modavoz hapek, povoz zeisik ahö ravat hezari topourat hepanezarah emat ñeti pov mañepeken hatevetet ba oñ batapan.” ⁴⁰ Met kuskusip pot hat maot epat mañah, “Peti Romaz ñai aban ahori hatevetet ñevok ari evizat arim ñai tamegivoz kapotaz at añapanen tair mañepék? Evo erohol, kapot bon, betez ari hameg.” ⁴¹ Pot mañat meehan paru rapat sah.

20

Masedoniar Akaia poek toohat ev

¹ Pot hat bon tahan Pol Iesuz homet hehari batopourat parun, “Iesunañ honeo tin sohot kez tat hezei,” pot mañahapuh pi maras paru manat borourat maot Masedonia zeisik sah. ² Sat poek berevat pi ze potak katak Iesuz homet heharin kez tat rouvat het sohopenez ñetiv ahoam mañovai sooh. Mañovai sohot poekanañ maot ³ Akaia zeisik emat hehan ñonihol 3 bon tah.

Tahan pi sipimakeh lokat Siria zeisik sapanez hahan paru Zudahol pi menapanez der gup tahan napuhö hatevetet Polin mañahan maot borourat Siria zeisik sapanez hat Masedonia zeisik hama-rah emah. ⁴ Met emooh-porah aban eperi pinañ honeo paru emooh, Sopata Pirasiz rop pi Beria zeitakanañap, met aban modañariv Aristakasir Sekandas parup Tesalonaika zeitakanañariv, met Gaias pi Debi zeitakanañapur, Timoti, met Tikikasir Tropimas parup Esia zeisikanañariv, paru eperi honeo emooh. ⁵ Tat paru aban pori mamog ravat sat Troas ze potak Poliz gaa tat het eteoh. ⁶ Tahan ne Ruka Pilipai zeitak hehon Pol emahan deip hegin paru Zudaholoz berë tu nakañ arö tat nohot heh-aliz poñ bon tahan deip sipimakeh lokat emoogin alizañ 5 bon tahan Troas zeitak emeg. Met dei emat parunañ honeo ravat sadë honeo poek heg.

Pol Iutikas maot baval hah

⁷⁻⁸ Met poek dei het Sarere kuturutak parunañ honeo topourat gipiz nat medevor ivov neg. Met ze girü revah 3 povok topourat hegiek itañ ahoam rañiz bizegin heh. Tahan Pol pi zeirevai sapanez hah, povoz parun ñetiv ahoam mañohot hehan lopai gitum ravah. ⁹ Tahan aban ro napuz

abatao Iutikas pop tamarao bohopenez haitokor tepelavosik rezahan hehaek toutat het Pol ñetiv ahoam haohan hatevetehot het gom toohapuh revah hotoh poekanañ arat emat hamarah ñodahan paru er horat bat etehan pi hañomah. ¹⁰ Oñ Pol er horat tok rizat rop ba opitit añarabon epat mañah, “Evo, pi birirĩ hezag, ari tovai ulov hori ravotunei.” Pot mañahan aban ro pop maot birirĩ ravah. ¹¹ Tahan paru maot zei girü revahavok helat hehapuh gipiz nat Pol ñetiv ahoam maot mañohot hehan al tezah. Tahan Pol paru maras manat sah. ¹² Tahan paru aban ro pop birirĩ ravahavoz biñ ravat parum zeitakaz basah.

Pol Mailitas poek sah-ñetiv

¹³ Pot tahan dei garos ravat Asos zeitak sakaz Pol hahan dei sipimakeh lokat garos sat poek hegin Pol pi Asos poek emapanen deinañ honeo sipimakeh lokat sakaz hat hamarah emah. ¹⁴ Met pi emahan Asos poek deiparo bavizat maot dei honeo sipimakeh lokegipuh Mitilini zei potak seg. ¹⁵⁻¹⁶ Met poekanañ havevok am soogin ravat al tezahan Kaios zei potaz totoì sat poekanañ havevok am soogin maot ravat al tezahan Semos zei potak segipuh poekanañ am soog. Met Pol pi Zerusalem zeitak zuam sat paru Zudaholoz topourat gipiz namah-aliz nasiz abatao Pentikos hamah-aliz posik pi parunañ honeo hepanez homeh, povoz Esia zeisik dei sat parunañ hekan aliz pos bon tapan hezavoz Epesas zeitak nas, oñ am soogin ravat al tezahan Mailitas zei potak bereveg.

Epesas pori maot Polin et nareotü

17 Poek sat hegipuh Pol paru Epesas zeitak añarab Iesuz togutaz korav ahori bavizat emapanez hat piuhö ñeo meehan sah. Tahan dei poek hegin ¹⁸ aban pori emahan Pol parun epat mañah, “Erohol ae, ari tin tat emeg. Met batam ne Esia arim zeisik emat Godiz gogot kapot tohoekanañ am ne tamoh-povoz ari map tin hodad hez. ¹⁹ Met paru Zuda ahori orah rezah ne men noñomapanez haovai emoohavoz ne honoñai ahov tat iñ haoh, oñ ne am kez tat Godiz irih tin het pim gogot tovai emohot ev emoh.

²⁰ Met ari hodad, ne batam ev emat arinañ honeo het arim topouroogiek, ma arim zeifnik Iesuz ñetiv ne añovai emooh-porah ñeti nao ba iz navat, oñ ariparo tin hodad tat Iesuz homet hep-ekez hat ari eñizat pim ñeti mapoñ arin añooh. ²¹ Tat zei epatak Zudaholor añarab mod patarin Iesuz ñetiv hatevetet tin homeo badae batat lo-porizaro borourat horiv betet Godiz nonoroh tin sohopanez rez kek tat mañooh.

²² Met petev ne Zerusalem zeitak somaz Godiz Pul Tinapuhö nañahan ne somaz toh, povoz ñetiv arin ok añooh. Met poek soman paru poekari ne tair netapan-povoz ne hodad nat, ²³ oñ ne zeisikaroh gogot tovai emoohon Godiz Pul Tina-puhö epat nañooh, ‘Ni kakam zeimakeh heken kakamao ahoam netohopanen hatevetehot hekë.’

²⁴ Pot nañoohaek ne nem ham herisiz homet ñaihet nat, oñ ne God pim masakao anamah-ñeti tin pov añarabon mañohoman tin hatevete-hopanez batam Iesu darim Amipuz gog nañah-pot tin tovai sohot bavon batomaz ne homet zait

tat tovai emamoh.”

²⁵ Pol pot mañat maot epat mañah, “Met batam arinañ het Godiz masakavoz roketak hepekez ñetiv añovai emoohon hateveteogiri evetet soman ari maot neen et nanereotü. ²⁶⁻²⁷ Povož petev epat bar añoman ari hatevetei. Met batam arinañ het ne Godiz ñetiv añomaz ñaihet nat, oñ pim ñetiv map añovai emohot ne teri nat unun naman, povoz arihanañ tairari tokat horiek sapan, povoz nem horiv bon, oñ parumauz horivož hañiv ok bapan. ²⁸ Erohol ae, arimauz hepekezavoz tin korav ravat hezei. Tat Godiz Pul Tinapuhö añarab arim irih hepanez au hahan hez-poriz tin korav ravat hezei. Met God hahan pim rop paru pori maot pimeri bavatapan hat ñomah, povoz pim añarab togut ravat hez-poriz tin korav ravat hezei. ²⁹ Met tokat tapanezavoz ne hodad hez. Met ne soman had bedehol bolohol menamahan rapat samahavoz zut aban hori nari emat ñeti moregao añat bahori etohopan. ³⁰ Ma narah arim ñaravatakanañ nari ou ravat taput tat parum hodadevonañ ñeti moregao añat bahori etohopanen Iesuz homet hepanez nari poriz ñetiv hapanezat hatevetepanepuh barotap batat parunañ honeo ravapan. ³¹ Povož orah rezah ari koravori parumaz tin korav ravat etehot hezei. Met ne arinañ honeo krismasañ 3 het arimaz homeme het ne eñizat bakez avatat inivonañ ñetiv aňoohok unun manotunei,” pot mañah.

³² Met Pol pot am mañohot epat mañah, “Met petev ne evetet somaz toh, met ne arinañ ev het orah rezah Godiz masakavoz ñetiv aňoohok tin bahore hat tohopeken God ari eñizat bakez avatat hep. Met tokat Godihö hekazavoz tin tairao,

dari pimaz homet samegiri anapanez hahan hez-pov anapan. Povo God arinañ hepanen tin hezei.” ³³ Pol pot hat maot epat mañah, “Met ne napuz monis ma dimip ma mod nai nem bomaz nak, ³⁴ oñ ari hodad, nem kezavonañ moni gogot honeo tohot nenañ honeo dei toogiriz deim gipizor dimir giv zum tooh. ³⁵ Met arihoez nem tovai emohot tat lamari ma monis bonori meñizepekezat ok añairovai emooh. Met ari pot tovai sohot darim Amip Iesuz añah-ñeti epovoza-har homet tovai sohozei, Met aban nap pim nai nanapanen bekez popuz God aviam biñ ravapan, oñ ni mod nap nai manekezaek pi nimaz biñ ahov ravapan.”

³⁶ Pol pot mañat garë hahapuh parunañ honeo rariñ rez bareñat mañeo hahot heh. ³⁷⁻³⁸ Oñ poek paru korav ahö heh-pori paru piin maot et nareotuz mañah-povoz ahoam homeohapuh ba opitit tot nat iñ haovai pinañ honeo sat sipimakeh sapanez meet maot borourat sah.

21

Pol Zerusalem zeitak sapanez sah

¹ Tahan dei paru maras manat meegin sahan dei sipimakeh lokat sohot havevoz lopotak Kos mañooh-zei potak berevat oreg. Met poek oregiekanañ zeirevai maot sohot havevoz lopotak Rodes zeï mod potak berevat maot am sohot Patara zeï potak sat bereveg. ² Tat poek het hatevetegin poekanañ sip modamak Pinisia zeisik sapanez hahan pomakeh lokegipuh havevozañ sohot, ³ etegin Saipras zeis epat gave-nesis hehan etevai am sohot Siria zeisik Taia zeï

potak sipimakeh bat emooh-potü tez bizapanez hat bagaa batah.

⁴ Met poek Iesuz homeo badae batat heh-narin etet parunañ honeo deiparo hegin sadë honeo bon tah. Met paru pori Pul Tinapuhö bahodad batahan Polin epat mañah, “Zerusalem zeitak ni seken nemenapan hezag, tovai ni poek so-tun.” Pot paru ahoam piin mañooh. ⁵ Tahan Pol am sapanez rez kek tat haohan sipimak maot sapanez tahan dei sakaz aban porir añar ñaro emeepanez paru mapori deinañ honeo emat havevoz kupavok rariñ rez bareñat mañeo hahot heg. ⁶ Tat maras anahan dei sipimakeh lokegin paru borourat maot parum zeitak sah.

Agabas Poliz metapanezat mañah

⁷ Tahan dei Taia ze pot betet emat Tolemes ze potak emegipuh poek Iesuz homet heh-deim modarin etet dei maras manat parunañ ñetiv hahot aliz hones poek het oreg. ⁸ Tat zeirevai maot sipimakeh lokat havevozañ sohot Sisaria ze potak bereveg. Met poek aban Iesuz ñetiv haohan pim abatao Pilip popuz zeimakeh sat heg. Met aban pop pi batam Zerusalem zeitak abanari ⁷ ba ou batahan gipizoz korav ravat hehariz nap poek emat hehaek pim zeimakeh seg. ⁹ Met pim ñarihol ⁴ batahan ahö ravat abuhol nav het Godihö parun mañoohan hatevetet haoh-propet ñari añahol ravat heh.

¹⁰ Met poek dei aliz nañ pinañ hegin propet aban mod napuz abatao Agabas, Zudia zeisikanañ emat hehap, ¹¹ pi Poliz zapativ bat pimauz eñar maraz pimauhö demahapuh pot

hah, “Ari hatevetei, Godiz Pul Tinapuhö ne hodad epov nanah, Aban zapat epovoz maup Zerusalem zeitak sapanen Zudahol epat pi demapanezat ev. Tat paru añarab Zudahol bon oñ patari basat manapan.”

¹² Pot ñetiv añahan aban zeï potakarir dei maporihö iñ haovai epat piin mañeg, “Tovai ni maot Zerusalem zeitak sotun.” ¹³ Pot mañegin Pol ñeti hañiv epat dein añah, “Tairaz ari somaz hahoek nem lopori honoñai tomaz iñ haovai ñeti okov neen nañameg? Met hatevetei, ne darim Amip Iesuz ñetiv bar añovai samohovoz paru okat netapan, povoz met ne Zerusalem zeitak soman parum ne netapanez hameg-okovoz ne ñaihet natotü.” ¹⁴ Pol pot hahan dei ñeti povor kao piin mañegin pi hat navet am sapanez rez kek tat hahan dei nae nap epat hag, “Kar, Iesu darim Amip pimauz zaitivok pi sapanez bahodad batahan okat hamah, povoz dari ñeti mod nao piin namañotü,” pot hag.

Pol Zerusalem zeitak sah-ñetiv

¹⁵ Met dei poek houloam het tokat deimotü bahou batat Zerusalem zeitak sakaz tegin, ¹⁶ Sisaria zeï potakanañ Iesuz homet heh-nari emat dei baevizahan Zerusalem zeitak hamarrah seg. Met poek aban Neson Saipras zeisikanañap batam Iesuz gogot magei tooh-porah pi Iesuz ñetivon hatevetet homeo badae batat hehapuz zeimakeh eñeh. ¹⁷ Tahan poek Iesuz homet hehari dein etet pot hah, “Ari tin tat emeg.” Pot añat deimaz biñ ravah.

18 Tahan dei poek orat hegiekanañ zeirevai Polinañ dei aban Zemis Iesuz homet hehariz ahop ravat heh-popuz zeimakeh sat lokegin añarab Iesuz togutaz koravori amun emat hehan, 19 Pol paru maras manat tapurah pi am zei modasikaroh gogot tovai emoohan Godihö añarab Zuda bon pat poriz ñaravatak tooh-pov parun bar mañah.

Pol Godiz tup ahomakeh sat tah

20 Tahan paru hatevetet Godiz abatao bat hel batat biñ mañah. Tat aban napuhö Polin epat mañah, “Deim modap ni hodad, met Zuda añarab ahovokaro, Iesuz ñetivon hatevetet pimaz homeo badae batat zei eperih hezari honeo Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tamah, 21 met Zuda nar-ihö nimaz epat moreg hamahan zei eperih hezari hateveteamah, ‘Pol pi zeisikaroh darim Zuda modari añarab patariz ñaravatak sat hezaek sat em tovai paru porin Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ elat ritou tapanepuh parum roholoz kosiñ naelotuz, ma dari Zudaholoz tameg-modatü amun kos rez manapanez mañamah.’ Pot nimaz moreg hamah. 22 Met rotap paru ni ev emeñivoz hatevetepan hezag, tair takan paru nimaz tin hodad tapan? 23 Povoz deim hakaz epatam tohoz. Met deihanañ aban nañariv nañarivihö gog nao tohot bon tapanenahoh gag taeñ maot elapanez Godin mañat parum gag taeñ nael hez, 24 povoz ni aban okorinañ Godiz tup ahomakeh lokat pim etañik tin ravapanez paru anumai nari zum tat bareñ elapanez monis manekepuh Godiz gog nao tapanez potam ni amun tohoz. Tapanen parum

gag taeñ maot elapan. Met pot teken paru modar-ihö nimaz epat homepan, Ae, pi Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hamahag, modari pimaz hamahan hateveteameg-pov moregao ok, pot homepan. ²⁵ Met ni hodad, mamog añarab Zuda bon pat tairari Iesuz homeo badae batat hezporiz homet dei tepae menat parun epat mañeg, 'Paru akohol parumauhö matut tamahariz hat anumaihol hañiv bareñ elamah-pori nainotü, ma anumai nariz uveo amun berevapanen paru uvë pov bat nainotü, ma anumai tairari mazeo bahavoe tamahan ñomat uveo naverev tamahari paru nainotü, ma paru modapuz añap ma abup betez givogï navotü.' Pot tepae menat hamaneg."

²⁶ Pot mañahan Pol hatevetet orat zeirevai al teehan aban gag taeñ nael heh-pori bavizat Godiz etañik tin ravapanez paru Zudaholoz toohat tahapuh Pol Godiz tup ahomakeh sahapuh parum tooh-pov bon tapanez homet aban anumaihol bareñ elat mañarooharin epat mañah, "Met alizañ 6 bon tapanen zeirevai dei honep honepuz hat anumaihol bareñ elat mañarepek."

Zudahol Pol bah-ñetiv

²⁷ Pot mañahan anumaihol bareñ elat mañarapanen bon tapanez hah-aliz pos ravahan Polir modari Godiz tup ahomakez temeraz kohat sat hehan Esia zeisikanañ Zuda nari piin eteh. Tat paru Zuda aban mod poek heh-porin mañahan paru ahovokaro pimaz mogao ahoam tat nari emat Pol bah. ²⁸⁻²⁹ Met garos Pol Zerusalem zeitak het Epesas aban pat nap pim abatao Tropimas pop parup karar sat em toohan paru pori eteoh. PovoZ Godiz tup ahomakeh paru

Polin etet, Tropimas honeo poek bavizat emah, pot moreg homet Pol bovai ñeo ñarah epat hah, “Ae, ari Israel aban emat dei eñizei. Met aban epop zeisikaroh sat em tat dari Zudaholoz ñeti horiv modarin mañovai Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ elat ritou tapanez, ma Godiz tup ahö tin epamakez, ‘Horimak ok,’ pot mañovai sooh. Met pi dari Zudaholoz ah ñeo hahan hez-pov elat aban pat nap kohat ev bat emahan tup ahö tin epamak hori ravah.”³⁰ Met pot ñeo ñarah hahan ñeti pov Zerusalem zeitak zuam an pap manahan añarab hatevetehapuh porü hat emat poekahar topourat etehan Pol kezao beri hat bat Godiz tup pomakehanañ iñidoh emahan haitok zisikaro zuam merizah.

Pol urahan ñai abanari emah

³¹ Tat paru Pol ur ñomapanez hat toohan aban nari Roma ñai abanariz map ahopun, “Zerusalem zeitak añarab ahovokaro poek zeï ñai ahov baval hah,” pot ñetiv mañah. ³² Tahan pi pim ñai aban ahö modari met ñai aban parum irih hehari bavizat zuam porü hat sat ahovokaro topourat Pol uroohaek sahan paru ñai aban ahö popur pimerin etet Pol betet zeï manah. ³³ Tahan ñai aban ahö pop emat etet Pol ñevok bizapanez bahapuh pim irih ñai aban hehari senirepekaronañ pim marasikaroz demapanez mañahan demoohan aban urooh-porin at mañah, “Met aban epop hori tairao tahan ari pi epat metoog?” ³⁴ Pot at mañahan paru ñetiv betez betez mañat ñevel bel ahoam hahot hehan aban ahö pop hatevetet basat em tahapuh pim ñai aban

goerin epat mañah, “Basat darim zeï ahö keza-makeh kohat memorizei.” Pot mañahan paru Pol basat zeï pomakez ³⁵⁻³⁶ ririñasizañ helapanez toohan añarab honeo sah-pori maot ahoam ñai ñeo ñarah epat hahot heh, “Ari aban okop ur ñomei.” Pot hat paru maot Pol urapanez toohan ñai abanari Pol bañelet helah.

Pol Zuda pimerin ñetiv mañah

³⁷ Tat kohat lokapanez toohan Pol Grik ñevonañ ñai abanariz map ahopun epat at mañah, “Erom, met rekot ne ñeti avï navotar niin bar nañom, ma tair?” Pot at mañahan aban ahö pop Polin epat mañah, “Ae, ni Grik ñeo hodade? ³⁸ Povoze ni Izip aban nap batam poek het ñai abanap ravat Roma deim gavman aban ahorinañ nae nap menapanez hahan aban ñai tooh-modari 4 tausen togü manat zeï ñai tahan Roma ñai abanarihö ritou metahan paru ham betezarah sat hehariz ahö pop bon, oñ ni patap ok.” ³⁹ Pot hahan Pol hañiv epat mañah, “Gu, ne pop bon, oñ patap ev, Zudaholokanañap, Silisia zeï posik nem zeï kapot Tasas zeï ahö potak nem abatao peti ok menahan hez. Povoze rekot ni gu haken ne añarab eperin ñetiv mañom, ma tair?” ⁴⁰ Pot mañahan ahö pop gu hahan Pol ririñasik rouvat het ñetiv hapanez marañinañ paru bagaa batahan had gaa tahan Ibru parumauz ñevonañ Pol parun epat mañah,

22

¹ “Erohol, nem papar bos, nem tovai emooh-ñeti kap pot badede añoman ari hatevetepek.” ² Pot Pol Ibru parumauz ñevonañ mañahan, paru

tinam had gaa tat heh. ³ Tahan epat mañah, “Ne Zuda abanap ev, met nem nonop Silisia zeisik Tasas zeitak ne navatahan het ahö rav meñet ev emohon hodadevoz zeimakeh aban Gameliel popuhö Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ darim iz mimiholon mañahan tovai emooh-poñ nañairoohan ne map hodad tooh. Tohopuh ari Godiz zait tat pim ñeti kateñin hatevetet zaitivonañ baval hameg-povoz zut ne amun taput tat baval hahot hehö. ⁴ Tat batam paru Iesuz non magei tin añairooh-pooroh soohari paru ur ñomomaz zait tat ne bohopuh kakam zeimakeh memorizat bahori metooh. ⁵ Met paru aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz aban ahopur darim kaunsor aban modari ne rotap hamoh-povoz paru ok hodad hez. Met paru porihö ne Damaskas zeitak aban ahori manomaz tepae menat nanahan basat Iesuz homet hehari demat bat ev emat Zerusalem ze epatak kakam zeimakeh memorizoman kakamao metohopanez hat Damaskas zeitakaz nonoroh sooh,” pot mañah.

*Pi Iesuz homeo badae batahao mañah
Aposor 9:1-19, 26:12-18*

⁶ Pol pot mañat maot epat mañah, “Met nonoroh ne sohot gitap revah poz hahan Damaskas zeitaz totoi honoohon abarahanañ aliz nao erat nem okat epat rouvat al tezat ne balopotak navatahan, ⁷ hamarrah sa ñodohon ñe nao naekanañ nem abatao hat epat nañah, ‘Sol Sol, ni tairaz orah rezah ne bahori netohot hez?’ ⁸ Pot nañahan ne epat mañoh, ‘Nem ahop, ni tairap?’ Pot mañohon pi hañiv epat neen nañah,

‘Ne Iesu Nasaret zeitakanañap, ni ne orah rezah bahori netameñip.’ ⁹ Pot nañahan met aban dei honeo soogiri alizavon eteh, oñ paru pi ñeti neen nañah-povon tin hat navet. ¹⁰ Met ne maot Iesun epat mañoh, ‘Nem Amip, met ne tair tomaz ni homet nañamen?’ Pot hahon pi maot epat nañah, ‘Ni bal hakepuh Damaskas zeitak sat heken Godihö nim map tookezatuz au hahan hezaek aban napuhö ok nañapanen ni hatevetekë.’ ¹¹ Pot nañahan aliz ahov erat nem etañik norouvahan nem etañ kut toh, povoz aban dei soog-pori nem marasiz navahan dei Damaskas zeitak seg.

¹² Met Zuda aban nap zei potak heh, pim abatao Ananias pi Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tinam soohan Zuda aban mod poek hehari piin etet, ‘Aban tinap ok,’ pot pimaz haoh. ¹³ Met ne poek sat hehon aban pop nem nakoe emat epat nañah, ‘Sol nem modap, ni maot etañ eterë.’ Pot nañahan tapurah ne maot etañ tin eteohö. ¹⁴ Tohon Ananias maot epat neen nañah, ‘Met God darim iz mimiholoz ahö popuhö ni tinam hodad tat pim zaitivok nim tookezat au hakahan hezaek tovai sookez ok ni ba ou navatahan pim rop tin hezapun et hareet pim gizasinañ ñeo hahan ni hat haveteñ. ¹⁵ Povoz ni Iesuz ñetiv ma nim etet hateveteñit añarab maporin mañovai sooken paru hatevetehop. ¹⁶ Kar, deip gaa natotü, oñ bal haken ne ivoh nemeeman darim Amipuz abatavok neñizapanez mañeken nim horiv map ol betepan.’ Pot nañahan ne bal hahon pi ivoh nemeeh.”

God Pol potazao bavatahan eteh

17 Pol pot mañovai maot epat mañah, “Met tokat ne Damaskas zeit betet ev Zerusalem zeitak maot emat het narah ne Godiz tup ahomakeh sat het mañeo hahot hehopuh potazao banavatahan nem Amipun etehon, 18 epat neen nañah, ‘Ni Zerusalem zei epatak het nem ñetiv añarab epekarin mañooken barotap navatotug, ni zuam zei epat betet modaek sa.’ 19 Pot nañahan ne epat mañoh, ‘Nem Amip, met paru mapori ne Zuda zeisik topour zeñik lokat nimaz homeo badae batat hehari urovai basat kakam zeimakeh memerivai soohovoz paru nemaz hodad hez. 20 Met paru aban Stiven nim ñetiv haoh-pop heleñinañ uroohan ne, Tin ok metamah, pot homet pi uroohariz dimiholoz korav ravat het etet hehö. Met pot tohoekanañ hodad tinao bat nimop ravoh, povoz parun mañohoman hatevete-hopan.’ 21 Pot mañohon Iesuhö maot epat nañah, ‘Evo, ni ev naketü, oñ petev ne ni nemeeman hotoh añarab Zuda bon oñ mod patariz ñaravatak ni sat nem ñetiv paru porin bar mañovai sookë.’ Pot darim Amip nañahan hateveteohö.” Pol pot parun mañah.

Ñai aban ahop Poliz korav heh

22 Met Zudahol añarab patarinañ het ñeti nae nap hapan hezavoz ahaoh hahan heh, povoz Pol añarab patarin sat mañapanez parun mañooohanam añarab pori hatevetet kaev ravat tapurah ñeo ñarah hat hel hel haovai ñai abanarin epat mañah, “Aban akap pi hamarrah biriri naketü, oñ ur ñomei.” 23 Pot mañovai parum dimihol tezat teurahapuh ahoam hel

hel hat ham tomol moleo bat betehan helah.
²⁴ Tahan ñai aban map ahop pim ñai abanarin epat mañah, “Ari aban epop kohat basat eñar mar zirah bizat demat biñinañ urat pi hori tairao tahan pimeri hel hel hamah-povoz kapotaz at mañat hatevetei.”

²⁵ Pot mañahan paru pim hahat tat Pol demat biñinañ urapanez tahan Pol ñai abanariz ahö mod nap rouvat hehaekan etet epat mañah, “Met nem abatao ari Romaholoz tep natak menahan hezap eveg, tairaz arimauz ah ñeo elat nem ñeo tin nakaek nourepekez tameg?” ²⁶ Pot mañahan ñai aban pop hatevetet sat pim ahopun Poliz hahat bar mañah, “Erom ae, met aban akapuz abatao dari Romaholoz tep natak menahan hezapug, tair homet hañin basat urakaz toog?” ²⁷ Pot mañahan ñai aban ahö pop hatevetet sat Polin at mañah, “Ni rotap nim abatao deim tep natak menahan hezapu?” Pot at mañahan Pol epat mañah, “Rotap nem abatao arim tep natak menahan hezap ev.” ²⁸ Pot hahan aban ahö pop epat mañah, “Met batam ne Roma bonop, oñ moni ahos manat nem abatao tep poñiz natak menahan hez.” Pot mañahan Pol hañiv epat mañah, “Met nem papapur nonopuz abatavokaro Romaholoz tep poñiz natak menahan hehaek ne navatahan Roma nap ravat hez.” ²⁹ Pot Pol ñai aban popun mañahan paru pi urat hori tairao tahavoz at ñeñ mañapanez ñai bizat etet hehari hatevetet ñaihet tat zei manat sahan parum ahop amun ñai het tah. Met pi parum ah ñeo elat mañahan Romaholoz tepae bat hehap biñinañ demahan hehavoz homet ñaihet tat pot homeh, Peti nem

ahori ne hañiv netapan.

³⁰ Pot homet paru orat hehapuh zeirevai ñai aban ahö pop pim irih heharin mañahan paru Pol biñinañ demahan hehaek baviilah. Tahan paru Zudahol kap tairatatihanañ Poliz ahoam mogao tah-povoz hatevetepanez paru aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahuri met Zuda kaunsor aban ahö modarin mañahan em topourahan ahö popuhö Pol bat emat parum ñaravatak meñeh.

23

Kaunsor aban porin ñetiv mañah

¹ Met parum ñaravatak meñehan Pol kaunsor aban ahö porin et giz giz metat het epat mañah, “Nem modari, met Godiz etañik batamohanañ aliz houloñik tovai emohot petev nem tohnavoz ne homeamohopuh, Pihö ne hañ horiv tokat netapan hez, pot homet ne ñaihet tamoh bon.” ² Pot mañahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop pim abatao Ananias popuhö kaev ravat Poliz nakoe rouvaehari pim gizaropoz urapanez mañahan urahan, ³ Pol aban ahö popun epat mañah, “Met modari niin eteamahan ni tinap, oñ zi ñolomed rouvaezan kohat lopori zañ tat hop hop tamahavoz zut nim lopori hori hez, povoz God ni bahori netapaneg tinam home. Met ne ñevok nevizahaek ni Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz homet nem ñetiv ba oñ batekez hez, oñ Mosesiz nap betez naurotuz hahan hez-pov niuhö elat paru aban eperin ne nourapanez mañameñin nourah.”

4 Pot mañahan aban pim nakoe heh-porihö Polin epat mañah, “Ae, aban okop paru anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahop okeg tairaiz ni ñeti hori okov piin maneñ?” 5 Pot hahan Pol epat mañah, “Auma, met ne aban okop ahö hameg-pop ravat hez-pov ne unun. Met arimaz aban korav ahö ravat hepanezariz ari ñe horiv haotunei, pot menahan hezaek ne pimaz hodad hehotin, pot namañ toh narab.”

6 Pot Pol parun mañat etehan Parisi abanari met Sadiusi abanari paru poek topourat heh, povoz pi epat parun mañah, “Ari neneri, ne Parisi abanap ev, met nem papap amun Parisi abanap. Met tokat ñomamahari maot bal hapan pot ne hamohovoz hat ñevok nevizah.” 7-8 Met Sadiusi aban pori ñomamahari maot bal nakaotü pot hamah, ma pituholor enzolihol bon pot hamah. Oñ Parisi aban pori rotap ñomamahari maot bal hapan, ma pituholor enzolihol hez, pot hamah. Povoz Pol pot hahan Sadiusi abanari pat met Parisi abanari pat ravat baponat tat bal hahapuh, 9 ñeo ñarah hat ser nae nap ahoam hahot hehahapuh Parisi aban nari bal haz rouvat hehaekanañ epat modarin mañah, “Dei aban epopuz hori tahavoz etegin bon, peti nonoroh soohan pitü napuhö ma enzol napuhö ñetiv piin mañah ma tair?” 10 Pot hahan Sadiusi pori map gitait ravat nae nap ser hahot hehan ñai aban ahop epat homeh, Ganö pim eñar maraz bat beri hahot haleñas mez dañat marañ batezapan hez. Pot Roma ñai abanariz ahop homet pim ñai aban goeri paru Zudaholoz ñaravatak Pol hehaek er

horat baveri hat basat maot hel zei ahomakeh memorizapanez mañahan mañahat tah.

¹¹ Tahan kutur potak Pol orat hehan darim Amip emat pim nakoe rouvat epat mañah, “Pol, ni ev Zerusalem zeitak añarabon nem ñetiv mañeñivoz zut Roma zeitak sat taput tat bar mañekë, povoz nim lopori bakez navatoman ni ñaihet natotü, oñ kez tat sat nem ñetiv poekari-nahoe mañohez.” Pot Iesu emat Polin mañah.

Pol menapanez der gup tah

¹² Met zeirevai al tezahan Zuda aban nari topourat nae nap gipizor ivov nainotuz ahao hat epat nae nap mañah, “Met dari gipizor ivov nain hekapuh Pol menatahoh tokat potü maot nak.” ¹³ Pot hat ñanao reeh-aban pori 40 heh. ¹⁴ Tahapuh paru sat aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir paru meñizat gogot tooharin epat mañah, “Met dei gipizor ivov nain het Pol menatahoh nakaz nae nap hamañeg. ¹⁵ Povoz ari Roma ñai aban ahopuz ñeo meet epat moreg mañei, ‘Rekot ni Pol maot meeken ev emapanen pim ñetiv maot dei tin hatevetekaz zait teg.’ Pot moreg mañepeken pi meepanen nonoroh emohopanen dei poek sat baelat pi menak.” Pot ahorin mañahan gu hah.

¹⁶ Oñ pot paru topourat hah-povon tokat Poliz ro guap hatevetet sat ñai abanariz hel zeimakeh lokat guap memorizahan hehaek bar mañah. ¹⁷ Tahan Pol hatevetet ñai aban napuz as hahan emahan epat mañah, “Nim ñai aban ahopuhaz aban ro epop bavizat seken pi ñeti nao piin mañapanen hatevetep.” ¹⁸ Pot piin mañahan

ñai aban pop pim ahopuhaz aban ro pop basat epat mañah, “Aban Pol memorizegin hez-pop nemaz as hahan sohon aban ro epop nihaz bat emoman ñeti nao niin nañapan, pot hahan ne ev bat emoh.” ¹⁹ Pot ahopun mañahan aban ro popuz marasiz bat bamain batat sahapuh epat at mañah, “Erom, ni ñeti tairao neen nañekez hat emeñ?” ²⁰ Pot mañahan pi epat mañah, “Met paru Zuda ahoi niin epat moreg nañapan, ‘Zeirevai ni Pol meeken deih emat pim ñetiv tin hapanen hatevetek.’ Pot moreg niin nañapan hah. ²¹ Oñ Zuda aban nari 40 pori Pol menapanez hat gipizor ivov nain het menapanepuhoh potü maot napan. Pot nae nap mañahaek ni moreg netapanen gu hat Pol meeken nonoroh sohapanen, paru emat baelat het pi menapan, pot hah. Povoz tovai niin emat nañapanen gu hat pi meotun.” ²² Pot mañahan ñai aban ahö pop hatevetet aban ro pop emat piin bar mañahavoz modarin mañapan hezavoz ah ñeo mañat meehan maot sah.

Piliks ahopuhaz Pol meehan sah

²³ Tahan ñai aban ahö pop pim irih hehañarivin as hahan emahan epat mañah, “Arip ñai aban hamarrah samahari 200, met ñai aban osiholok helat samahari 70, met ñai aban kepahav ñelet samahari 200 batogü manat kutur epatak 9 kirok tapanen Sisaria zeitak aban Pol basepek. ²⁴ Met Pol amun pim osiñariv manepeken bapanen pimaz tin korav ravat Piliks zeï epesikaz map ahö ravat hez-popuhaz basepek.” ²⁵ Pot mañat aban

ahö pop toutat aban Piliks pop basat manapanez tepaek epat menah,

²⁶ Met ne Klodias Lisiasihö ni Piliks zeï epesik deim ahop ravat hezapuz homet tep epee ev menamohoek ni bat eterë. Oñ kar ni tin heza?

²⁷ Met aban epop paru Zudahol bat ur ñomapanez toohan ne pim ñetiv pot hateveteohö. Pim abatao dari Romaholoz tep natak hamenahan hezap ev. Pot ne hatevetet nem ñai abanarinañ honeo dei sat balae beg. Tat bat emat memorizegin heh. ²⁸ Met pi hori tairao tahan paru ur ñomapanez tooh-pot ne hatevetemaz paru Zudaholoz kaunsor ahoriz topouroohaek pi bat sooh. ²⁹ Tohon paru hahan ne pot hodad ravoh, Met paru Zudaholoz ah ñeñ hamah-nen poñiz homet ur ñomapanez tooh, oñ pi ur ñomakaz ma kakam zeimakeh memorizakaz pim horiv bon.

³⁰ Met paru Zuda pori moreg netat pi manapanez ñetiv hahan ne hateveteohö, povoz meeman nihaz ok bat emapan. Met paru pi ñevok bizapanez hamaharin pot mañoh, “Ari Sisaria zeitak sat darim ahopun Pol pi hori tairao tahan ari urakaz hameg-pov bar mañei.”

³¹ Pot menat manahan pim ñai abanari hahat tat kutur taputak Pol bahapuh sohot Antipatris zeï potak berevat orah. ³² Met zeirevai al tezahan ñai aban hamarrah soohari borourat maot parum zeitakaz emah. Tahan osiholok soohari Pol bat sohot, ³³ Sisaria zeï potak berevat aban zeï posiz ahop hehaek sat tepae manat Pol poek meñeh. ³⁴ Tahan aban ahö pop tepae rekö hat Polin epat at mañah, “Ni zeï tairasikanañap?” Pot

at mañahan Pol epat hah, “Ne Silisia zeisikanañ emat hezap ev.”³⁵ Pot hahan maot aban ahö pop mañah, “Kar, met ni ev am heken ne ñeo meeman sat ni ñevok nevizapanez hamahari emat hapanen nim ñetiv ne hatevetem.” Pot mañat pim ñai abanarin Pol basat aban ahö nap Erod popuhö batam pim zei ahö kezamak demahan hehaek memerizat tin korav ravat hepandez mañahan basah.

24

Pol maot ñevok bizah

¹ Tahan poek Pol hehan alizañ 5 bon tahan Zerusalem zeitakanañ aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahop Ananias met Zudaholoz korav ahö narir, aban nap pim abatao Tetalas pop pi Roma gavman ahoriz ñeti kateñir ah ñeñ hahan heh-poñiz pi map tin hodad hehap, parunañ honeo Sisaria zeitak Roma aban ahop Piliks hehaek emat topourat aban Pol ñevok bizahavoz kapot Piliksin mañah. ² Tahan Pol sat bavizat emahan aban Tetalasihö garos Poliz tah-kapot hapandez mañahan pi bal hat epat bar hah, “Piliks ni deim aban ahö tinap, ni hodad tinavonañ het deimaz korav ravat hezan dei Zudahol tin het añarab modarinañ nae nap namen hez, ma ni tinam homet dei eñizameñin deim zeis tin hez. ³ Povozei dei deim zeitakaroh het nimaz zait tat ni tinap pot hameg. ⁴ Met ne ahoam haoman ni kaev ravekë hez, povoz aban epopuz ñetiv aviam niin nañoman ni masakavonañ hatevetekë. ⁵ Met aban epopuz dei pot hodad hez, Pi horiv ahoam tamahapuh modari bahori batamahap ev. Pi Iesu Nasaret zeitakapuz homet samahariz ahop

ravat hez, met zeisikaroh deim Zuda modari sat hezaek pi sat ñetiv mañovai soohan añarab ahoam hatevetet kaev ravat hel hel hat Polinañ honeo heharinañ nae nap menoh. ⁶ Met Godiz tup ahomakeh pi aban patari bavizat emat lokahan deim zeï pomak hori ravah. Tahan dei piin etet beg. [Tat Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz homet pi ñevok bizakaz toogin ⁷ ñai abanariz aban ahop Lisias emat kez ravat beri hat basah. ⁸ Tat dei aban epop ñevok bizakaz zait tegiri emat niin pim hori tahavoz bar nañakaz Lisias hahan ev emeg.] Met aban okopun at mañeken pim hori tahan nem petev hamoh-epovoz kapot pimauhö pim gizaroponañ hapanen rotapuv ou ravapan.” ⁹ Pot mañahan paru Zuda modari honeo ravahapuh paru pot hah, “Rotap ok hamah.”

Pol bal hat Piliksin mañah

¹⁰ Pot mañat Tetalas toutahan zeï posiz aban ahö pop Pol bal hat hapanez pim marasinañ zu metahan Pol bal hat Piliksin epat mañah, “Erom, met ne nimaz epat hodad hez. Batamohanañ ni zeï epepis korav ahop ravat het añaraboz ñetiñ hatevetehot ba oñ batovai emooñin, krismasañ ahoam bon tah, povoz ne nem toohot ñetiv niin nañomaz homet biñ ravoh. ¹¹ Met ne epekanañ Zerusalem zeitak sat Godin mañ mañomaz hat hamarrah soohon alizañ ¹² nenam bon tah. Met ni aban okorin at mañeken paru nem hahö-epovoz, Rotap ok hamah, pot hapan. ¹² Met ne poek hehon paruhö neen etehan ne Godiz tup ahomakeh het añarab modarinañ nae nap ser nak, ma añarab batopourat ñetiv mañovai bahori namet, ma dari Zudaholoz topour zeïñik

ma zeitaz daparih het ne hori nao metat añarab bahori navat. ¹³ Povož petev nem hori tohon parum niin nañamah-epovož rotapuv paru rekot ba ou navatotü.

¹⁴ Oñ epat haoman ni hatevet, Ne Iesuz non magei tin añairooh-pooroh samoh, pot hamahaek rotap ok. Oñ kar, paru Zuda ahoi dei Iesuz non mageioroh samegiri darim mimiholož ahop God pop betet ahö modaputi ravat mañ mañameg, pot moreg ok hamah. Oñ darim mimiholož homet mañ mañooh-tapupun ne mañ mañovai samoh, ma ne amun Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñir Godiz propet abanariz ñeti menahan hezañiz ne barotap batat haovai samoh. ¹⁵ Oñ paru aban ne ñevok nevizah-okori tokat añarab tinarir horiri ñomamahek God hapanen maot bal hapanez hamah-taput ne amun hamoh. ¹⁶ Povož ne orah rezah añaraboz etañik, ma Godiz etañik hori nao nat tin tovai sohoman nem loporih hori nao naketuz hat ne rez kek tat tovai samoh.”

¹⁷ Pol pot mañat maot epat mañah, “Met batam ne Zerusalem zeitakanañ sat zei modasikaroh sat em tohot hehon krismasañ ahoam bon tahan nemeri meñizat monis manomaz ma Godiz hañiv bareñ elomaz hat maot borourat ev emoh. ¹⁸ Tat ne Godiz tup ahomakeh sat deim tamegit Godiz hañiv bareñ eloman garos nem lopori tin rava-panež ne gog pot tat bon tohon paru etet ne navah, oñ ne añarab poek heharin ñeti nao mañothon kez ravat ñevel bel hah bon, oñ tin hehö. ¹⁹ Met paru Esia zeisikanañ Zuda nari poek emat het etehan ne hori tairao tohon navah-povož parumaz ñeo meeken emat hapanen dari hatevetek. ²⁰ Ma Zerusalem zeitakanañ emah-

aban ahö okori ne ñevok nevizat nem ñetiv hahporah ne hori tairao tohon bar batah? Povož hapanen dari hatevetek. ²¹ Ma ñevok nevizahan parum ñaravatak bal haz rouvat hehopuh ñeo ñarah epat mañoh, ‘Tokat Godihö hapanen ñomamahari maot bal hapan-pot ne hamoh-epovožam ari ne ñevok nevizeg.’ Peti pot mañohovož homet, ‘Horiv ok hah,’ pot ev emat hapan ma tair?” Pol pot mañah.

²² Tahan met Piliks Iesuz non magei tin añairooh-pooroh sohariz pi tin hodad heh. Tat Polin pot mañah, “Petev nen ev hag, oñ tokat ñai abanariz ahop Lisias emapanenahoh maot nim ñeti hameñ-okov haken ne hatevetet ba oñ batom.” ²³ Pot mañat ñai aban Poliz korav ravat hehapun pimaz tin korav ravat hepanez mañah. Tahan Pol pi zei ahö pomakeh sat em tat pim modarinañ ñetiv hahopan, ma tairaiz pi hahapanen paru bat em manohopan, povož homet aban korav popun mañah.

Pol krismas navokaro kohat heh

²⁴ Pot mañahan berevat sahan pi hehan aliz nañ bon tahan aban Piliks met pim añap Drusila, pi Zuda añ nap, parup poek maot emah. Tat aban pop Poliz as hahan emat Iesu Kristoz ñetiv tinam parupin mañoohan hatevetehot heh. ²⁵ Met Pol ñeti pov mañovai pi añarab opepeam sohopanez, ma hori tapan hezavož korav tinam hepanez, ma tokat God ñevok evizapanez hahan hez-ñeti poñ map badede mañahan Piliks hatevetet ñaihet tat epat piin mañah, “Kar erom, petev nen ok hañ, met tokat modarah as haoman emat maot nañeken hatevetem.” ²⁶ Pot mañah, met aban

ahö pop pimam pot homet heh, Pi kilam ne monis nanapanen meñizat baverevom. Pot homet orah rezah Pol emohopanez as haohan emoohan parup ñeti nenavoam nae nap mañoo.

²⁷ Pot tohot hehan krismas houlovokaro bon tahan aban ahö mod nap Piliksiz urutak rouvahapuz abatao Posias Pestas pop rouvah. Met Piliks paru Zudahol pimaz biñ ravapanez hat Pol baverevapanez homet hehaek ba naverev, oñ pi hehan etevai am sah.

25

Pol Sisahaz meepanez hah

¹ Met aban Pestas ahö pop emat Piliksiz urutak poek hehan aliz nasikaro nas bon tahan pi Sisaria ze pot betet Zerusalem zeitak sah. ² Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroochariz ahoi, met Zuda aban korav ahö modari emat Pestas pop-unahoen Poliz hori tah-ñetiv mañat epat mañah, ³ “Deim ahop hatevet. Met ni asiv meeken sat ñai abanarin mañapanen Pol bat ev Zerusalem zeitak emapanen pi ñevok bizak.” Met pot mañapanen nonoroh bat emohopanen baelat menapan hat pot mañah. ⁴ Tahan Pestas epat mañah, “Evo, met aban hameg-pop pi Sisaria zeitak kakam zeimakeh memerizahan am hezaek, ne aviam ev het maot poek som, ⁵ povoz arihanañ aban korav nari nenañ honeo dei sak. Tat pi hori tairao tahan hameg-ñeti pov hapeken ne hatevetem.”

⁶ Pot mañahapuh parunañ am hehan alizañ 9 bon tahan aban ahö popur Zuda aban ahö nari paru Sisaria zeitakaz maot sah. Tat poek sa berevat orahapuh zeirevai al tezahan hori

toohariz ñeo haoh-zeimakeh Pestasir modari sat toutahapuh Pol bat emapanez mañahan sat bat emah. ⁷ Tahan Pol parum ñaravatak bat em barouvahan hehan paru Zuda aban Zerusalem zeitakanañ emah-pori pim nakoe em rouvat, Pi hori toohap ev, hat ñeti moreg navor nao mañahan Pestas hatevetehan Pol hori tahan etet hehap bon, povoz hori tah-pot moreg haohavoz kapot ou narav. ⁸ Tahan Pol parum hahavoz hañiv epat mañah, “Evo, dari Zudaholoz hameg-nao ne elat hori nao nat, ma Godiz tup ahomak ne bahori navat, ma aban ahop Sisaz hamah-nao ne elat ritou nat, povoz tairao tohoekaz ne ñevok nevizat ok hameg?”

⁹ Pot mañahan Pestas pi Zudaholohö pimaz aban tinap homepanez hat Polin epat mañah, “Met rekot dari Zerusalem zeitak sakapuh nim hori teñin hamahavoz ñetiv hapeken ne hatevetet ba oñ batoma?” ¹⁰ Pot mañahan Pol epat manah, “Evo, met ni aban ahop Sisaz urutak rouvat het ze epamakeh añaraboz ñetiñ hatevetet an tameñip okeg, tairaz maot poek sakaz hameñ? Evo, met rekot ni ev nem ñetiv hatevetet ba oñ batekë.

Met ni hateveteñin petev paru Zudaholonañ hagiak nem hori tohovož kapot ou narav, ma paru Zudahol ne hori nao namet. ¹¹ Met ur noñomapanez ne hori ahö nao tohovožatin ne mod nao nak tohon rekot men noñomah narab, oñ aban eperi paru nemaz moreg hamahaek ganö ne ur noñomapan hezavoz parum marañik ni ne nanevizotü. Erom, ne Roma zeitak soman darim aban map ahop Sisa popuhö nem ñetiv hatevetet

ba oñ batapanez zait toh.” ¹² Pot hahan Pestas pim kaunsor aban pi meñizoooh-porinañ ñetiv hat Polin hañiv epat mañah, “Ni darim ahop Sisa nim ñetiv hatevetet ba oñ batapanez hañ, povoz nemeeman ni popuhaz sekë.” Pot mañahan paru berevat sah.

Aban Agripan Poliz ñetiv mañah

¹³ Met poek hehan tokat zeï modasikanañ aban ahö kiñ mod nap pim abatao Agripa met pim saupuz abatao Benaisi poñariv Pestas pi magei ahop ravah-ñetiv hatevetet pim zeimakeh helakao emah. ¹⁴ Met parup aliz nañ poek emat hehan Pestas popuhö Poliz ñetiv Agripan epat mañah, “Aban nap Piliksihö ev kakam zeimakeh memorizahaek am ok hez. ¹⁵ Met ne batam Zerusalem zeitak sohon paru aban anu-maihol bareñ elat mañaramahariz ahori, met Zudaholoz korav ahö modari aban pop hori tahavoz ñetiv nañat nem ñai abanarin, ‘Ur ñomei,’ pot mañomaz neen nañah. ¹⁶ Tahan ne epat mañoh, ‘Evo, met dei Roma aban ahori nap nao tamahan aban mod nap emat betez hamahavozam zuam bat ur nañom, oñ garos ñevok bizamegin, Pi hori tah, pot hamahan pimauhö hañiv hamahan, pim hori tamahao ou ravat rotap ravamahanahoh hatevetet pop ur ñomameg.’

¹⁷ Pot mañohon paru Zuda ahori zeï epatak emahan orat zeirevai dei sat ñevok añarab bizat hateveteameg-zeimakeh lokat toutat hegipuh as hahon Pol bat emah. ¹⁸ Tahan ne Poliz hori tairao tahan paru hamah, pot hatevetem hat hehö, oñ paru hahan hatevetehon pim hori tahan paru pi ñevok bizah-povoz kapot ou narav. ¹⁹ Met

paru Zudaholoz ahop God mañamah-popuz, ma aban pim abatao Iesu batam ñomahapuz Pol maot bal hat biriri hez-pot haohavoz mogao tat pi ñevok bizah. ²⁰ Tahan ne home midin tat pim ñetivoz kapot tin hodad nat tohopuh, Pol maot Zerusalem zeitak sapanen poek parum ahorinañ dei hatevetet ba oñ batakaz piin mañoh. ²¹ Tohon Pol evo hat kakam zeimakeh am hepanen tokat meeman Sisa popun pim ñetiv sat mañapanen hatevetet ba oñ batapan, pot neen nañah. PovoZ Pol am hepanen tokat Sisa popuhaz meeman sapan.” ²² Pot Pestas mañat bon tahan Agripa epat mañah, “Met aban hameñ-okop emat pim ñetiv maot hapanen ne hatevetem nak.” Pot hahan Pestas epat hah, “Kar, povoz zeirevai pimauhö emat hapanen ni pim ñetiv hatevetekë,” pot mañah.

²³ Tahan orat zeirevai Agripa met Benaisi parup redevokaro tin tat emahan añarab etet hehan sat lokahan parum tokat ñai aban ahorir zeï potak aban ahori lokahapuh toutahan Pestas aban nap meehan sat Pol bat emah. ²⁴ Tahan Pestas bal hat pot parun mañah, “Agripa, nem ahö modap ae, ma ari añarab ev topourat hezari, haoman aban epopun etei. Met paru Zuda maporizaro Sisaria zeï epatak ma Zerusalem zeitak aban epopuz mogao ahoam tat epat neen nañooh, ‘Ni pi ñevok bizeken ñai abanari pi bat ur ñomapan.’ Pot paru neen nañoohap ok emat hez. ²⁵ Oñ paru pim hori tahavoz ñetiv hahan hatevetehon paru pi bat ur ñomapanez horiv bon. Tahan pi pimauhö Sisa popuhaz meeman sapanepuh, pim ñetiv mañapanen hatevetepanez hahan, ne gu hat

ev meñehon hez. ²⁶ Oñ pim horivoz kapot bon, povoz ne tepae menat pinañ ñai aban sapanezari manoman basat Sisa manapanez tair menom hat ne home midin tat hez. Povoz Agripa, nir añarab ari ev hezariz ñaravatak pi ev meñehog, pi ñetiv hapanen ni tin hatevetet pim kapot bar nañeken ne hatevetet Sisa ahopuz tepae menat manom. ²⁷ Met dari hodad, aban kakam zeimakeh hez- nap ahopuhaz meemaz pim hori tairao tah-ñetiv tepae namen tat upai meeman sapanen, ahop etepanen tin naravotü.” Pestas pot Agripa añarab modarin mañat toutah.

26

Pol Agripan ñetiv mañah

¹ Pot hat toutahan Agripa Polin epat mañah, “Kar, nimauhö nim tovai emooñit ñetiv maot haken ne hatevetem.” Pot mañahan Pol bal hat pim toohat ñetiv hapanez maras meet epat mañah, ²⁻³ “Nem ahop Agripa, met dei Zudaholoz tovai samegiv ni hodad, ma nari nao hamahan modari modao hamahavoz amun ni tin hodad hakez, povoz met ne hahoman ni hatevetet tovai zuam kaev ravotun, oñ am hatevetet heken ne haovai sohot bon tom. Met ne hori toh-pot hat paru Zuda nemeri nemaz ñeti hamah-povoz kapot niin tin bar nañoman hatevetekez ne zait toh.

⁴ Met ne goerah nem zei kapotak het ahö rav meñet Zerusalem zeitak sat het ahö ravat tovai emooh-pot paru nemeri map ok hodad hez. ⁵ Met poek ne Parisi abanap ravat hehö. Met dei Parisi abanari deim Zuda modari ritou metat kez tat

Godiz nonoroh emameg-povoz tamegit ne tinam tovai emooh-ñeti povoz paru Zuda eperi rotap hamoh hapan ma tair? ⁶ Met petev paru ne ñevok nevizahavoz kapot ev. Batam Godihö deim iz mimiholon epat mañah, ‘Arih meeman erapanez au hahon hez-pop tokat meeman erat eñizapan.’ Pot au mañahan hez, ⁷ met deim mimihol 12 poriz toguñ 12 ravat hez-pori orah rezah Godiz mañ haovai pi meeapanen erapanez au mañahan hez-popuz ñai bizat etehot hez. Met ni aban ahop hatevet, Ne amun batam darim iz mimiholon au mañahan hez-popuz homeamoh-nen povozam paru Zudahol nemaz ñeti horiv hahot ñevok ev nevizahan ne hez. ⁸ Oñ tairaiz ari ñomah-ñap Godihö maot baviriri batapanez pap tat hez, pot homeameg?

⁹ Met batam ne gog ahot tat ne Iesu Nasaret zeitakanañapuz añarab ravat hehari bahori metovai sooh. Met paru pim abatao haovai sooh-pov betepanen bon tapanez pot tooh. ¹⁰ Met pot tooh-porah ne Zerusalem zeitak hehon paru aban anumaihol bareñ elat mañarochariz ahorihö nañahan ne Iesuz añarab togut ravat hehari bat kakam zeimakeh memerizooh. Met paruhö nap ur ñomapanez haohan ne amun gu haohon ur ñomooh. ¹¹ Tat ne orah rezah darim topour zeinik lokat paru Iesuz kaev ravat pi horip ok hat betepanez ne kakamao ahoam paru metooh. Ma ne parumaz mogao ahoam tat ze modatakaroh sat taput metovai soh.” Pol pot parun mañah.

*Pi lopori boreurah-ñetiv mañah
Aposor 9:1-19, 22:6-16*

12 Pol pot mañat maot epat mañah, “Met pot tovai soohon paru aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorihö Damaskas zeitak sat taput metomaz hat tepae menat nanahan ne bat nonoroh soohon 13 gitap kez ravahan gitauputak aliz nao gitap ritou metat hehao abarahanañ erant ner nenañ honeo soogiriz okat epat rouvat al tezahan, 14 dei hamarrah sa ñodegin Ibru deim ñevonañ epat hah, ‘Sol Sol ae, ni tairaiz ne orah rezah bahori netameñ? Tat bolop oritom badat baeñat samegin, sapanez kaev ravat hezan beri hamegin kakamao hateveteamahavoz zut ni nimaühö nim lopori bahori metat kakamao manameñ.’ 15 Pot nañahan, ‘Nem ahop, ni tairap?’ pot ne mañoh. Tohon pi epat neen nañah, ‘Ne Iesu orah rezah nim bahori netameñip ev. 16 Ni bal haz rouv. Met ni nem gog abanap ravekez ba ou navatohok petev ni etet hateveteñ-ñeti epov, ma tokat mod tairao nañairomaz pov, añarabon bar mañovai sookez hat ne niih ev emoh. 17-18 Met ni nemeeman añarab Zuda bon patarihaz sat nem ñetiv mañat kuturutak hezaekanañ maot alizasiti bavatekë, ma Seteniz kezavoti samahaekanañ maot Godiz masakavoti bat em bavatekë. Pot tovai sooken parum loporizaro borourat nemaz homeo badae batapanen ne parum horiñ ol beteman paru añarab modari Godiz roketak hezarinañ honeo emat tin hepan. Met ni pot tovai sooken añarab Zuda nari ma Zudahol bon, oñ añarab pat nari nimaz kaev ravat hepanezari bahori netohopenen ne ni tin hekez korav naravat hem.’

Pol pim toohat Agripan mañah

19 Met nem ahop Agripa, abarahanañ pot nañahat ne tinam hatevetet hahat tovai emooh.”
 20 Pol pot mañovai maot epat mañah, “Met garos ne Damaskas zeitak ma Zerusalem zeitak ma Zudia zeisik mañovai emooh, met tokat zeisikaroh Zudaholor añarab patari hezaek epat mañovai emooh, ‘Arim horiñ betet loporizaro boreurat Goditihar ravei. Tat tinam sohopeken modarihö arin etet, “Rotap paru loporizaro boreurah,” pot hapan.’ 21 Pot mañovai emooh, povoz ne Godiz tup ahomakeh hehon paru Zudahol emat ne navat ur noñomanez tooh. 22 Oñ God orah rezah ne neñizat hezan ne ev het ñetiv añamoh. Met ne ñeti patao añarabon mañovai emooh-bon, oñ batam Mosesiz haohat ma propet abanariz tokat ou ravapanez haoh-ñeti tapuñ ne añarab maporizaron mañovai emooh. 23 Met paru propet pori pot haoh, ‘Godihö Kristo meepanen erapanez au hahan hezap pi kakamao hatevetet ñomapanepuh añarab ñomamah-modariz garosik pi maot bal hat helapan. Tat pi Zuda añarab ma añarab mod patari tin ravat hepenez pim alizao manapan.’ Met batam parum haoh-taputam añarabon ne mañovai emamoh,” pot mañah.

Agripa Iesuzap ravapanez mañah

24 Met Pol pim ñetiv pot mañoohan Pestas aban ahö pop hatevetet kaev ravat ñeo ñarah hahapuh Polin epat mañah, “Ni rumurat het okat hameñi? Rotap peti ni orah rezah tepañ rekö hahot hezan nim hodadeo in balavi tahan rumurat het ok hameñ.” 25 Pot mañahan Pol hañiv epat mañah,

“Evo nem ahop, ne rumurat ev nak, oñ rotapuan ev nañamoh. ²⁶ Met nem ñeti hamoh-epov kuturutak ma izek nat, oñ ourah toohao ev hamoh-povoz ni map ok hodad hakez. Pot ne hodad, povoz ne ev ourah nañamoh.” ²⁷ Met Pol pot hat maot piin epat mañah, “Agripa, met ni batam Godihö mañoohan hatevetet haoh-propet abanariz menahan hez-pov barotap batameñi? Met ni ñeti hahan hez-poñ barotap batameñ-pov ne hodad hez.”

²⁸ Pol pot mañahan Agripa hañiv epat mañah, “Met ni petev ñetiv aviam nañeñivoz ne hatevetet loporì borourat Iesuz homeo badae batom homeameñi? Evo, pot bon.” ²⁹ Agripa pot mañahan Pol hañiv epat mañah, “Met ñetiv aviam haom, ma ahoam haoman ni ma mod ev dari het hamegeperi ari nem zut ravat loporizaro borourat Iesuz homeo badae batepekez orah rezah ne Godin mañ mañamoh, oñ paru ne nedemahan hez-epat ari edemapanez ne zait nat.”

³⁰ Pol pot hahan aban ahop Agripa met pim saup Benaisi met zei posiz ahop Pestasir mod parunañ honeo hehari bal hat, ³¹ berevat iñidoh sat pot nae nap mañah, “Met aban okop paru kakam zeimakeh pi memorizahavoz kapot bon, ma dari pi horì tairao tat hahan hatevetegiek, parun mañakan ur ñomapan? Evo, pot bon.” ³² Pot nae nap mañat Agripa Pestasin epat mañah, “Aban okop pi Sisaz nakoe sapanen pim ñetiv hatevetepanez nakatin, ni bavereveñ narab, oñ popuhaz sapanez hakah, povoz rekot ni ba naverevotü,” pot mañah.

27

Pestas Pol sipimakeh meehan sah

¹ Met tokat paru Itali zeisik Sisa popuhaz sapanez Pestas hahan met aban nap Zulias pi ñai abanari 100 poriz ahop ravat heh, met togü potaz abatao Sisaz togut pot mañoo. Met aban pop tin parumaz korav ravat sohopenez mañahan Pol ma aban kakam zeimakeh heh-modari bavizahan, ² sip namak Adramitiam zeitakanañ emat het maot Esia zeisik iv havevoz kupavok ze heh-poñik sapanez tahan dei honeo lokeg. Met Masedonia zeisik Tesalonaika zeitakanañ aban nap pim abatao Aristakas deiparo honeo lokat seg. ³ Met soogin ravahan orat zeirevai am sohot Saidon ze potak sat berevat Zulias Pol masak metat pot mañah, “Ni sat nimerinañ het tairai niih bon hepanez poiz parun mañeken rekot ok nanapan.” ⁴ Pot mañahan dei poek hegiekanañ maot sipimakeh lokat ze pot betet havevozañ soogin had ahov sakazatihanañ urooh. Tahan dei maot boreurat hadao bonoek sohot Saipras zeis epat gavenesiti hehan, ⁵ etevai am sohot, Silisia ma Pampilia ze posikaroz totoi honat am etevai sat Lisia zeisik Maira ze potak bereveg.

⁶ Tat poek hegin sip mod namak Aleksandria ze potakanañ emat het Itali zeisik sapanez tahan Zulias hatevetehapuh hahan dei sip pomakeh lokeg. ⁷ Tat dei ze pot betet soogin hadao am uroohan boi tat baram soogin aliz nañ bon tahan Naidas ze potaz nakoe sat sakaz hagiiek pap tat maot iriti Krit ze posiz nakoe hadao bonoek Salmoni ze potaz totoi seg. ⁸ Tat poekanañ

havevoz kupavoz totoi boi tat sohot Lasia zeitaz totoi iv havevoz havë marao sipiñ tin gaa toohaek sat bereveg.

⁹ Tat poek hadao am uroohan ahoam hegin paru Zudahol parum horivoz homet gipiz nain heh-alizasiz abatao Atonmen mañamah-pos bon tahan iv haveo ñai ahov tapanezao totoi ravahan paru sipimakeh am sohopanez pov bon tahan Pol parun epat mañah, ¹⁰ “Erohol ae, met dari petev rekot nasotuz homeamoh. Oñ am sak hapek, povoz darir darim nonair nai ma sipimak er horapanen, darihanañ nari ñomapan, pot ne hodad het ev arin añamoh.” ¹¹ Pol pot mañahan aban sipimakez maupur paru bat soohapuhö epat hah, “Evo, am sak.” Pot hahan Zulias hatevetet Polizao barotap navat, oñ aban mod poñariviz ñeo barotap batah. ¹² Met iv havë marao gaa toohaek hadao urohopenen tamar ahov tapanen paru tin hepanezao bon, povoz paru sipimakeh heh-aban pori sat Piniks iv havë mar modao sat hehaek hadao urohopenen tin hepanez homet poek paru sapanez hah. Met Piniks iv havë mar pov Krit zei tapusik heh-poek hadao bon, oñ tin heh.

Haveo ñai toohan am sooh

¹³ Met pot haohan dei poek hegin teptep tinao uroohan aban haoh-pori epat hah, “Rekot dari Piniks zeitak sak.” Pot hat sipimak gaa tapanez ain nas betehan hehaek beri hat bahapuh revah bizahan Krit zei posiz havë kupavoz totoi baram soogin, ¹⁴ had ahov Krit zeisik uroohaekanañ emat poekahoen urah. Met Krit añarab had povoz abatao Notista, pot mañooh. ¹⁵ Met had

pov maot urat sipimak basahan dei boi tat sakaz toogin hadao ahoam uroohan dei pap tegin sipimak hadavohö basah. ¹⁶ Met bat soohan havevoz lopotak dei zei goe nasiz abatao Koda mañooH-zei posiz totoi hadao aviam uroohaek segipuh paru sipimakez korav hehari bout goet tokarah bad betehan hehan emoogiek kez tat beri hahapuh ¹⁷ revah sipimakeh bavizat demah, met sipimak edapan hezavoz hat bi nañ sipimakez irih ogolesik basat beri hat maot revah bat emat batep hat demah. Met Aprika zeisiz totoi iv havevoz kohat hel nañ heh-poek sat bareñ edapan hezavoz homet ñaihet tahapuh, sipimakeh dimiñ badahan hehaek baviat bizahan hadavohö upai avasooh.

¹⁸ Tat zeirevai zeit al tezahan hadao ahoam am urohot hehan iv haveo ahoam ñai toohan sipimakeh nonair nai bizahan heh-natü bat iv havevok betehan sah. ¹⁹ Tahan am soogin al tezahan maot sipimakez gogot tohopanez hat bizahan heh-potuhoez bavetehan sah. ²⁰ Tahan dei am soogin hadao urohot hehan univ rau rau tat hehan dei gitapur zeizañin et narë hegin alizañ ahoam bon tahan, Dari ñomakaz ev teg, pot dei homeg. ²¹ Pot homet aliz houloñik gipiz nain hegin Pol paru batopourat parum ñaravatak bal haz rouvat epat mañah, “Erohol ae, dari Krit zeisik het nem hahov ari hatevetegitin, dari epat hori narav teg narab, oñ ari nem ñeo elat Krit zei pos betet ev emeg, povoz darim nonair nai bon tahan dari honoñai epov tovai ev emameg. ²² Met epat haoman ari hatevetei, Met darihanañ nap nañomotü, oñ sip nenamak er horat bon tapan, povoz ari ñaihet totunei, oñ kez tat hezei. ²³ Met

Godihö nemaz korav ravat hezan ne pim gogot tovai samoh-popuz enzol nap kutur epatak emat neen epat nañah, ²⁴ ‘Pol, ni ñaihet totun. Rotap ni Sisa popuhaz seken nim ñetiv hatevetepan. Met God pi masakavonañ hezap, povoz sip epamakeh ninañ honeo aban hez-okori amun tinam hepan,’ pot nañah. ²⁵ Povoz erohol, dari tin hekaz God hah-pov rotap ravapaneg, ari ñaihet totunei, oñ kez tat hezei. ²⁶ Met hadavohö sipimak bat sat zei nasiz totoi betepanen edapan.” Pol pot parun mañah.

²⁷ Met hadavohö sipimak basoohaek sadë houlovokaro bon tahan hadao am sipimak basohot iv havë navoz abatao Edria povok sohot kuturutak lop gitum ravahan sipimakez korav hehari, paru iv havevoz tin hodad heh, povoz epat hah, “Peti dari hamaraz totoi ev emeg.” ²⁸ Pot hapuh paru havevoz hehat hodad tapanez hat zu tooh-bi porep betet etehan tovë heriam, ³⁶ mita hehan maot beri hat bat sohot bi tapurep betet etehan avï heriam, ²⁷ mita ravah. ²⁹ Tahan sipimak hamarrah heleñik sa rouvat edapan hezavoz paru ain honoñaiñ 4 sipimakez tokarah bat bad betehan, havevok horahan sipimak gaa tah. Tahan dei al tezapanenahoh etet sakaz Godin mañ mañohot poek heg.

³⁰ Tegin paru sipimakez gogot toohari dei evetet barezat sapanez hat bout goet bat irih havevok betet dein epat moreg añah, “Dei sipimakez bataropokanañ ain honoñai modañ bat badat havevok betekaz ev sakaz teg.” ³¹ Pot moreg añahan Pol hatevetet ñai abanarir ahopun epat mañah, “Erohol ae, met aban sipimakez gogot

tamahari evetet sapan, povoz dari havevok er horat map ñomat bon tak.” ³² Pot hahan ñai abanari hatevetet aban sapanez hah-pori hehan boutitaz biñ men el meehan boutit upai havevok sah.

³³ Tahan al tezapanez toohan Pol dei gipiz nakaz epat añah, “Ari ñaihet tat gipiz nain emoogin sadë houlovokaro bon tah, povoz hatevetei. Met ari petev gipiz bat nat ³⁴ ru ravepekenahoh dari sak, met darihanañ nap nai ur nakelotü, oñ tinam sat hamarrah berevak.” ³⁵ Pol pot hahan dei piin etet hegin pi berë nat bat Godin mañ mañat bapezat pimau noohan, ³⁶ dei ñaihet tat emoogiek loporizaro maot tin ravahan deihoz bat neg. Met dei sip pomakeh añarab soogiri 276 pot heg. ³⁷⁻³⁸ Met dei mapori nohot bon tegin paru sipimakez korav hehari sipimak honoman totun hezavoz uitikap ahoam bizahan oraehaek bat havevok betehan sah.

Paru sat hamarrah berevah

³⁹ Tahan hegin al tezahan paru sipimakez koravori hamaran etet pot hah, “Ham okar tairar ok batah?” Pot hat paru iv havë maravok gaoreo tin hehaekan etet epat hah, “Sipimak akaek basat bagaa batakaz zu tat etek.” ⁴⁰ Pot hat ain honoñaiñ betehan havevok er horat hehaek biñ men elahan paru maot sipimakez bataropok dim seriñ badahan teptepivohö iv gaorevok basapanez hat sooh. ⁴¹ Oñ sohot sipimakez batarop iv havevoz irih hamar hehaek rouvat dao hat hehan sip tokaratü haveo ahoam ñai tooh, povoz bareñ edovai emooh. ⁴² Toohan paru ñai abanari kakam zeimakeh aban memerizahan hehan bat

emoohari hamarrah sat barezat sapan hezavoz ur ñomapanez nae nap mañahan ⁴³ parum aban ahop hatevetet Poliz pi zait tat heh, povoz evo pot mañah. Tat pi dein epat añah, “Met ari iv havevok tin baelovai samegiri garos meñet sat gaorevok berevei. ⁴⁴ Met ari modari zi keo nahav sipimak bareñ edahaek bat meñet sei.” Pot añahan hahat tat iv havevok meñet sohot dei mapori tinam sat hamarrah bereveg.

28

Pol pi Molta zeisik heh

¹ Met poek sat berevegin zeï posiz abatao Molta pot dein añah. ² Tahan utar pelahan dei putat tamar tegipuh poek hegin zeï posikari eñizat lop masak etahapuh itinad mañaroohan ³ Pol paru meñizat itihav bat mañarapan hat toohan hamal goe nap it midivon hatevetet itihavez ñaravatak hehaekanañ berevat Poliz marasik menat nañiz hehan, ⁴ paru zeï potakari etet pot nae nap mañah, “Aban okop pi mod nap ur ñomahap ok, povoz pi iv havevok nao nat tin emoohaek hori tamegin hañ etamahap hamal okopun mañahan ok emat menah. Tahag peti pi ok ñomapan.” ⁵ Pot hat etet hehan Pol pim maras teur betehan hamalep menat hehaek ñizat itinadek ñodat ñadah, oñ Pol nañom, pi tinam heh. ⁶ Tahan paru pori pim heris bavelapanen ñodat ñomapan hat houloam het etet hehan, pi nañom ma hori narav. Tahan paru homez ko tat maot epat hah, “Ae, aban epop god ahö nap ev,” pot hah.

⁷ Met deim hegiek totoi ham heh-naraz aban maupuz abatao Pablias pop pi ze posiz aban ahop heh. Met pi dei tin etat pim zeimakeh sat orakaz baevizahan dei segipuh pi deimaz tin korav aravat hehan alizañ 3 bon tah. ⁸ Tahan Pabliasiz papap lamao ñadat zao meehot oraehan Pol pim oraeh-zei girü povok lokat Godin mañ mañat pim maras aban popuz herisik bizahan pi tin ravah. ⁹ Pot tahan añarab ze potakari hatevetet parumeri lamao tat oraehaek bat pim nakoe emahan batin batah. ¹⁰ Tahan paru pori deimaz tin korav aravat het gipizor nonair naitü anooh, met tokat maot sakaz tegin paru dei eñizat gipiz novai sookazatü bat emat sipimakeh bizah.

Pol sat Roma zeitak berevah

¹¹ Met poek hegin ñonihol 3 bon tahan, Aleksandria zeitakanañ sip namak emat hadao booharah poek heh-pomakez bataropok god rop ropoñariviz akoñariv bitahan heh. Pot bitahan heh-pomak sapanez tahan dei lokat seg. ¹² Tat sohot Sairakus zeitak berevat hegin alizañ 3 bon tahan, ¹³ dei havevoz kupavoz totoi sohot Risiam ze potak bereveg. Tat orat zeirevai deim sipimak tinam sapanez teptepiv urahan dei soogin aliz nasikaro bon tahan Putiolai ze potak sa bereveg. ¹⁴ Met poek sa berevat sipimak betet hamarrah sat Iesuz homeo badae batat heh-añarab nari bavizeg. Tat parunañ honeo dei hekaz hahan sadë honeo poek hegipuh poekanañ Roma zeitak sakaz nonoroh soogin, ¹⁵ Roma zeitak Iesuz homeo badae batat heh-nari deim soog-ñetiv hatevetet baevizapanez emat nari makë nataz abatao Apias mañooh-poek emat baevizahan, dei

soogin mod nari añarab emat orohopanez zeĩñ 3 demahan hehaek baevizah. Tahan Pol porin etet parumaz Godin biñ manat pim lopori tin ravah. ¹⁶ Tahan dei sohot Roma zeĩ ahö potak berevat aban ahö napun mañahan Pol zeĩ mainomakeh hepanen ñai aban honep pimaz korav ravat hep-anez meñehan heh.

Pol Iesuz ñetiv mañah

¹⁷ Met poek meñehan hehan, alizañ 3 bon tahan paru Zuda aban ahoi emapanen ñetiv mañapanez Pol ñeo meehan sahan paru emah. Met emat topourahan Pol parun epat mañah, “Nem Zuda modari hatevetei. Batam ne Zerusalem zeitak hehopuh ne añarab bahori navat, ma darim mimiholoz toohat ma petev am tameg-poñiz nao ne elat ritou nat, oñ tinam toohon paru Zuda ahoi amauam navat Roma ñai abanariz marañik nevizahan, paru kakam zeimakeh ne nemerizah. ¹⁸ Met pot netahan Roma aban ahop ne ñevok nevizat ur noñomapanez nem horivoz kapotaz mel tahan bon tah, povoz maot baneverevapanez tahan, ¹⁹ paru Zuda darimeri kaev ravat rez kek tat evo hahan, Ne tair tom batah, pot homet ev Roma zeitak emomapuh, Sisa darim ahopun nem ñetiv mañoman hatevetepanez mañoh, oñ ne darim Zuda modariz horivoz ñetiv haomaz ne ev naem. ²⁰ Met ne tair tohon paru ne ñevok nevizah-ñeti nen pov arin añomaz asiv meehon ari ok emeg. Met batam God pim meepanen erat eñizapanez au hahan heh-pop erapanez dari Israel añarab ñai bizat etet heg-tapupuz ne haohovoz hat senirepenañ nedemahan ev hez.”

²¹ Pol pot mañahan paru hañiv epat mañah, “Met paru Zerusalem zeitakari nim ñetiv tepaek menat deihaz meehan emah bon, ma poekanañ ev emahari nim tooñ-ñeti hori nao nak. ²² Oñ paru zeisikaroh añarab Iesuz homeo badae batat hehariz kaev ravat het parumaz ñeti horiv hamañan dei hateveteameg, povoz ni ñetiv haken dei hatevetekaz zait teg.”

²³ Pot hat tokat maot paru emapanen Pol ñetiv mañapanez alizasiz parumauhö bar mañah. Tat paru sat hehan aliz pos al tezahan añarab ahovokaro parunañ honeo Pol hehaek emahan Pol kapot tat Mosesir propet aban modari batam Kristo erat tapanezavoz ñetiv menahan hehaek tep pot bat garos rekö hatahoh epat mañah, “Met Iesu haerat batam menahan hez-pot hatah, povoz pi au hahan heh-tapup ok. Met pi tapup ev haerah, povoz God darim koravopuz masakavoz roketak hepekez pov ou haravah.” Pol pot paru homeo badae batapanez ahoam badede mañohot hehan gitap bañodah. ²⁴ Tahan aban nari hatevetet barotap batah, met aban mod nari hatevetet barotap navat. ²⁵ Tat paru nari main nari main ravat nae nap ser haovai sapanez tahan Pol maot epat mañah, “Met Godiz propet aban napuz abatao Aisaia pop Pul Tinapuhö hodadeo manahan darim iz mimiholon epat mañah,

²⁶ ‘Ari añarabon ñeti epov añomaz Godihö neen bar nañah, “Ari orah rezah hat koveñinañ hateveteameg, oñ hodad narav. Ma orah rezah etañinañ eteameg, oñ tin etet kapotaz hodad nat.

27 Met ari hat koveñinañ hatevetet tin homepek hezavoz, ma etet hodad ravepek hezavoz, ma ari hodad ravat loporizaro borourat Goditihar ravepeken batin avatapan hezavoz, arim loporizaro merizat hez, ma arim etañ mumizat hez, ma arim hat koveñ bapotut manahan hat naveteriz zut ravat hez.” Pot neen nañah.’ *Aisaia 6:9-10*
 Met Aisaia parun pot mañahan hezaek ariti amun rotapuv ou ravah.”

28 Pot Pol mañat maot epat mañah, “Erohol ae, arin epat aňoman hatevetet hodad ravepekez zait toh. Ari Godiz ñeti masakao beteg, povoz aňarab pimeri maot bavatamah-ñeti pov aňarab Zudahol bon oñ patarin maňomaz nañahaek paru hatevetet barotap batat hepan.” [29 Pot mañahan nae nap ser haovai zeï pomak betet berevat sah.]

30 Met Pol poek hepanez hat zeï pomakez aban maup zum metat krismas houlovokaro hehan aňarab modari helakao pim nakoe emat paru ñetiv pi hahopanen hatevetehopanez emooh. Toohan Pol pi biñ ravat paru bat em batat toutat het 31 darim Amip Iesu Kristo erahaek Godiz masakavoz roketak aňarab hepanez ñeti kapot ourah maňoohan narihö pi kaevez bagaa navat, oñ tinam maňoohan hatevetehot heh.

(Aposor abanariz tovai emooh-ñetiv Ruka nen menahat ev.)

Baiñetinavoz Tep Tokatit
The New Testament in the Kunimaipa Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kunimaipa long
Niugini

copyright © 1989, 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kunimaipa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

d39747ff-5d8e-5f3a-b70c-bc47d226623d